د لوي څښتن په نامه

د پښتو ژبلار(ګرامر)

د پښتو نو په ویاړ

لیکونکی:

ډاکتر ماخان مېړی شینواری

Ketabton.com

خپرندوی: ketabton:com

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيوليک

سريزه

ګرامر يا ژبلاربنونه ۷

د پښتو ا ب پ يا ابپ ۷

ګړنوی ۹

د ژبنيزو توکو پېژند

وی ۱۲

کلمه ۱۲

غونډاله ۱۳

پيداپښتي ژبه ۱۶

سينتاکس ۱۶

د غونډالو جوړښت ۱۶

ګډوله غونډالي ۱۶

ترنويېزې ويېنې ۱۹

حالتونه او ۱۹

نوميز....................... ۲۰

نومځاينيوي............ ۲۵

زما که دما...........ړ ۳۰

حلاتونه او پهبنسټ يې ۳۴

ترنويونه يا ويډول....... ۳۷

فونيم...... ۳۸

مورفيمونوپه.ړ... ۴۱

فونيتيک........ ۴۳

فونولوژي..... ۴۴

فونيميک..... ۴۵

نوم...... ۴۵

بيا وی او کلمه..... ۴۶

مورفيم او سيلبي ۴۶

خويوی...................... ۴۸

اکسيومورون................ ۵۰

سيستمتيوري............. ۵۶

پرتلنه او پرتله کونه ۵۷

د تل له پاره، تل تر تله.... ۶۱

نيونه، ښونه، غوښتنه ۶۶

ناسيده وينا ۷۲

نيولوجيزمونه ۷۴

دامو د ستونځوبيو لار نه ده ۷۹

د ګړنو سره د ګړوني بڼه بدلړن ۸۴

پښتو ته ناسم راننباسلشوي ويونه ۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومځاينيوي ۸۸

مورږ د ،، واحد،، لاند..... ۹۴

ژبه معياري کونه ۹۷

ژبه قرارداد دئ او که څنګه؟ ۹۹

ايا پيداښتي پوهنې پښتو ۱۰۳

پرتلنه او که پرتله کونه ۱۰۶

عکس العمل ۱۰۸

د ګرامر هغه غوره برخه

اړيکويونه يا پرېپوزېشن ۱۱۰

د غوښتوني حالت سره ټولګيزول ۱۱۳

پورته سرليم تکرار او ؟ ۱۳۲

،، له ... څخه،، د لومړي نوم ... ۱۴۰

تر ....ږ ۱۴۳

،، له... حخ،، ، ،، له(د).. سره،، ۱۴۹

منځ، څنګ، مخ، شا... ۱۵۵

دا پورته لږ څه بيا ۱۶۱

.

.

.

.

نه دئ، نه کوم.. که ۱۶۸

د پښتو سره د نورو ژبو.... ۱۷۱

ګڼونه په شمېرنيزه بڼه ۱۷۶

ژبې غبرګې پيداشوي...... ۱۸۰

ليکنې مې ځانګړې دي... ۱۸۲

زما د ليکنو او.... ۱۸۵

يو ليک د علومو اکادمي.. ۱۸۶

د ليکونکي ليکلې او ژبړلې ليکنې ۱۸۷

د ليکونکي ژوند ته لنډه کتنه ۱۹۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه هغه زړه هغه دماغ او هغه زه پاتې یم
خدایزده چې څه اومه اوس څه یم بیا به څه پاتې یم

تاب د سخن مې پاتې نه دی نور لیکلی نه شم
د یو ناتوانه اسویلي غوندې په خوله پاتې یم،،

حمزه بابا

د سریزې په ځای

زما لیکنو ته:

یو : لیکنې مې د ځان روغ ساتلو له امله کړي، چې دا دنده یې سرته رسولې او رسوي یې.

دوی: په لیکنو مې ډېر کار کړی او په پوره پاملرنه مې پوره کړي.

دریم: دا چې لیکنې مې د ځان له پاره کړي، نو هرومرو زما په اند او زما تر توانه ښې دي، ځکه چې څوک د ځان لپاره کار کوي، هغه ښه وی.

که چېرته مو ولوستلې او سمون مو یې راسره ګډ کړ، کېدی شي ښې شي،

دا مې د رښتیا د اځان پالنې له پاره څه نه دي کړي، خو که څوک ترې – او ورسره خوښ وو، خوښېږم او که د چا د اند سره سمې نه وې، نه پرې زړه بدی کیږم.

دا مې اوس د بلدتیا ناروغې ده، لکه چې څوک چرسی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا سریزه مې د لومړۍ اړیکویونو له پاره لیکلې وه:

له هرڅه لومړۍ مشوره: که هرڅوک یا ښه یې هر پښتون غواړي څه زده کړي اوڅه ورزده کړي، که دا پښتو ژبه هم وي، باید د یوې وتلې دباندنۍ ژبې څخه د همدې موخو له پاره ګټه واخلي، یعنې یوه د وتلو ژیوڅخه باید زده کړي.

په پوهنه اوپوهنیزوڅه لیکلو کې زما د مرستې ژبه الماني ده او داسې لږ انګریزي، دا هم د الماني په مټه، دا په دې مانا چې د لیکلو له پاره مې وتونژبه (ترې ژباړې ژبه) الماني اوموخه-ژبه(پرې ژباړې ژبه) پښتوده. دا هم بایدووایم، چې د الماني ګرامرد پښتو د ګرامرسره لږ سرلګوي او په ډېرڅه کې سره ورته-والی لري.

ژبه مو له جنجاله ډکه ده، څکه چې لا تراوسه نوې د پوهنې سره بلدیږي، نو هراړخیزې ستونځې د بیلا بیلو مسلکي کسانو منځ کې را منځ ته کوي. زموږ ژبې یواځې په ادبیاتو کې دا سې دلیدلو وده کړې، هغه هم د یوڅه په لبکلو کې، خو د ژبې لیکندود اولیکنډول سره هلته هم ستونځې شته. په نورو بیلابیلو مسلکونوکې لا همداسې ده چې ده.

یوه د مخه یادونه: یو څه چې له بلې ژبې پښتو ته را اوړي یا د پښتود سمون له پاره یې بیلګې راوړو، دا په دې مانا نه ده، چې دا د بلې ژبې انډول دې زموږد ژبې یانې پښتو له پاره باورونه لري.

دا به نوره هم ښه داسې ووایو، چې له نوروژبو څخه په ګټه اخستنه پښتو غنې کوو(هراړخیزه) اود نوروژبو د ویونو(لغاتو) له پاره دپښتو انډول ځان ته جوتوو.

ګوره داسې نه وایم، چې وی ورته پیداکوو، چې دا کارناسم هم دی، یعنې ویونه نه پیداکوو، د دوي انډول پیدا کوو.

دا چې زموږژبه دودې لرې پاتې شوې یا اوس په وده کې ده، نود ژبپوهنیزو ستونځو د هوارولو یا ستونځوبیو له پاره بیا د نورو پر مختللو ژبوڅخه مرسته رانیولی شو یا اړین یو چې له نورو ژبو مرسته راونیسو.

ګرانو لوستونکو!

ما دا لیکنې لږغزولې، موخه لنډه هم روښانه کیده، خو زه په دې اند یم، چې غزونه به تاوان ونه لري، یواځې ستاسو سره سینه غواړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما زيات وخت د پ (پرېپوزېشن) لپاره ليکلي، چې دامي له انګرېزي يا الماني څخه را ژباړلي، نو دې ته څه اړتيا شته، دا خو همداسي لرو. زموږځني ليکوالان په دې ټينګارکوي، چې يوڅه له بلې ژبې ناسم رانيول کيږي، خو زه غواړم په ګوته کړم، چې همدا پخپله وليکي او که له بلې ژبې مرسته وغواړي همدا يوشی ترې لاسته راځي. دا دا مانا نه لري، چې ته له بلې ژبې يوڅه رانيسې، دا دا مانا لري، چې ته د هغې بلې ژبې انډول په پښتو را اخلې اوپه پښتو کې يې لرې هم

د بېلګې په توګه:

که ته د عربي کرهّ را واخلې او د الماني (انګرېزي هم) بال، نو د دواړو انډول په پښتو کې غونډوسکه ده. موږ غونډوسکه لرو، خو په پوهنه يا ښه يې ځمککچپوهنه(هندسه) کې ورته کرهّ وايو اودا غونډوسکه راته پردۍ اوبې ځايه برېښي. که ووايم، چې موږ تراوسه په دې نه پوهېدو، چې ګوندې کرهّ به عرب غونډوسکې ته وايي، له رښتيا به لرې نه وي.

په دې پيل کې تکرار شته، خو په پوره بخښنه سره لنډونه مې داسې لړ له توانه هم نه ده پوره.

له ما سره د اړيکو پته: smakhan1946@gmail.com

.

.

.

.

.

.

.

.

•

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرامر یا ژبلار

پیل یادونه: په یوه څه کې چې هرڅومره ورننوځې، په همهغه کچه دې د پرې پوهیدنې یا د نور څه د پوهنې له پاره ستونځې ورسره زیاتیږي، چې دا هم باید ورسره هممهاله اوبی شي، ځکه چې ماته – دا بیا په خواشینی وایم – په خپله ژبه کې نه دي جوتې.

ا ب پ

راځئ چې موږ هم دا پیل د پښتو له تورو اب پ یا اب او یااپ څخه وکړو.

ولې ا ب پ؟

ځکه چې دا دژبې لومړني درې توري دي.

ولې الف نه؟

ځکه چې دا ف زموږ د ژبې توری نه دی او موږ ا لرو، چې لیکو یې هم. ستونځې؟ که څوک یې نهپېښوي، خو نه شته او دستونځو پېښولو شونتیا تل شته.

اوس راځو تورو ته:

یادونه: دا د پښتو توري دې، عربي تورو سره ګډ. بېلولو څخه یې په دې لیکنه کې ډډه کوو، خو د خبرودي.

ا ب پ ت ټ ث ج چ ح ځ خ څ ر ړ ز ژ ږ س ښ ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ک ګ ل م ن ڼ و ه ی ې ي ۍ ئ

ولې مو یا څلور ولیکلې؟

ځکه چې دا څلور دي(دا چې زموږ ژبپ،هان او نور لیوالان یې پنځه بولي، ناسم دی، چې وروسته به یې داسې لړ یادونه وکړوم، خو دا زما د پښتو ته ناسم راننباسل شوي ویونه) کې شته.

توري په دوه ډوله دي غږلرونکي او ناغږلرونکي یا بې غږه. دا بې غږه زما په اند دا سې لړ پیچلې وي، ځکه غږ خو هر یو لري، خو د دې بې غږه تورو غږ د غږلرونکي توري په مرسته څرکندیږي.

زه د زړه له کومې لهنورو ژبو بېلګې نه راړم، خو د لا زیاتې روښانونې لهپاره له درې یوه بېلګه راوړم. پهدرې کې ی څو ډوله ویل کیږي، خو دوي وایې، چې همدا یوه ی ده، موږ پرته له ی ، څلور ډوله لیکنه یې باید وي، دا نور غږتوري یو یو بولو، خو د ویلو توپیر شته، باید وي او ورسره بلد یو، همداسې دې وي، که نه نو لیکله هغه په نړیوال اب

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې وي، چې د هرې ژبې وينډول يا وينه په کې شته. په دې لړلو ستونځو سره بلد يو او د نورو سرهبه لا نورې ستونځې زيږوي. موږ خو يو غږ هم نه يو.

د بې غږه تورو سره به سر او کار ونه لرو.

غږلرونکي توري: ا و ی ي ې ی دي او زما په اند ک ه د يوه وی پهپای کې ځای ولري، يو غږ ورکوي لکه ا.

د غږ لرونکو تورو دنده:

غږلرونکي توري بې د غږ له سمبڼته بله دنده نه لري.له دې دا پو هيږو ، چې د غږلرونکو تورو له مخې موږ نومونه، نومځاينيوي او يا کړنې نه سره توپيريږي يا ښه يې ټاکي، له دې پو هيږو ، چې ټاکونکي دنده نه لري، خو په نومونو کې که چېرې پای کې راشي، نو د هغه نوم نرښځه ترې روښانه کېدی شي. لنډ: ټاکونکي نه دي، نو ټا..................ږ

زموږ د ژبې له پاره، نه! د هرې ژبې له پاره نا يا هغه د ژبې اړوند غږلرونکي توري ښسيا نه کوي، خو د هرې ژبې خلک ورسره ستونځې نه لري او زما وړانديز هم دا دی، چې په دې زيات او کم به ځانونه نه بوختوو، په ژبه کې پوره کار شته، چې هغو غورو ته يې ځانونه بايد د نورو ستونځو ازاد وساتو.

که وګورو، نو ا به څو ډوله غږونو سره مخامخ شو او همداسې د ه سره، چې په پای کې وي او دوه د وو غږونه رو، دا په دې ترې پو هيدنه نه دی، چې ګوندې موږ دې دوه ووونه ولرو، دا دوه غږونه دي او څلور يې‌ګانې.

يادونه او پام: ځنې زموږ ليکوالان پنځمه يې (ئ) هم ورزياتوي، چې کړياله او نومياله يې بولي، دا په دې ترې پو هيدنه، چې يو غږ او دوه ډوله ليکنې، دا په دې ترې پو هيدنه، چې غږلرونکي تورو ته دې يوه د غږ څخه پرته بله دده ورپه برخه کړی شوه. يو غږلرونکی توری، چې څنګه غږ لري، خو په همغه ډول به يې ليکو. يوه غږ ته به ديوه توري غږ ته به دوه دندې نه ورسپارو، دا ناسم دی او که نه؟ نو بيا داسې دندې دا نور توري يا لږ تر لږه غږلرونکي توري هم ولري(د ټولګيزوالي لار: څه چې ټولګيز کېدی نه شي يا نه وي ، هغه ناسم دی).

يادونه: اوس ګورم، د ګوډي الف دندې نورې هم زياتې شوي او په ا، و او ه يې هم په سر ورليکي، نو فکر وکړی، چې زموږ د شمېږوني د تورو ګوتمی به مو څومره لا ډېرې شي.

هيله مې: راځی له خپله ځانه هر ابتکار سره مخه ښه وکړو. ژبه مو هرڅه له پيداښته لري، دا موږ ته ستونځې نه پېښوي. تاسو دژبو په هکله د نورو ژبو کتابونه وګوری، چې څومره پراخه دي او څومره څهباید ولوستل شي.

موږ په پوهنه کې لا تراوسه په پيل کې يو لا وروسته پاتې، چې دې وروستيو يوڅلوېښتو کلونو کې مو په شاتګ کړی او ښه پوره ډېر. پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژبه کې مو ستونځې ډېرې دي.راځی، چې وګورو،ولې، څنګه او اوبی یې کوم دی؟

وایي چې: زده کړه تر مړستون پورې کېږي اودارښتیا ده. زه هم همدا اوس په ورب یا کړنوی ښه پوه شوم.

Verb کړنوی، بوختوالیوی، کړوی

فعل (کړنه، بوختوالی،کړ (؟). ښه یې: کړنوی،بوختوالیوی)

Verb ورب(لاتین verbum temporale، مهالوی یا وخت اړوند وی یا لنډ: وی) وختوی، بوختوالي وی د یوه ویډول له پاره د ورځنې (traditionellen) ګرامر یا ژبلار مسلکي وینه (افاده) ده، چې یو بوختوالی، یوه پېښه یا یو حالتوی په ګوته کوي او ویونه په بر کې نیسي لکه تلل، خوړل، الوتل او نور.

پیژند: کړنویونه په خپله دنده کې د یوې غونډالي یو منځنی پرېدیکات جوړوي، چې په خپل ګردچاپیر یا چاپېریال نور ټول توکي تنظیم کړي. هغه د موضوع د رول جوړونه ټاکي او هغوي د مهال، مودال (د کړنې د حالتونوسره سراوکار لري. زما په لیکنوکې ګوته ورته نیولشوې) اسپکتوی (ژبلاریز وی دي، چې د یوه حالت وختځای په ګوته کوي) بوختوالی او نورو معلوماتو، ... ټاکونکي دي.

په الماني ژبلار(د دې به راته بخښنه وکړی، چې الماني ژبلار لیکم. د اله دې امله، چې زه مې لیکنې د الماني په مټه لیکم، خو باور مې دی، چې د ښتو ژبلار په هکله به مې دا لیکنې هم باوري وي) کې کړنوی د بدلیدنوړ وي په توګه پیژند لري، چې یوبوختوالی (که بوختنتیا؟)، یوه کیدنه یا یو حالت په نخښه کوي یا ښایي. په ښوونځي ژبلار کې دا له دې امله بوختوالیوی، مهالوی، یا کړنوی هم بلل کیږي او په لاندې برخو وېشل کیږي:

په بوختوالي/کړنه کې(ژړل،ګوتنیول،ورکول).

کیدنویونه (لوییدل، زوربدل) دا داسې ویونه دي، چې کړوني ته اړتیا نه شته دا کړل کیږي نه، دا کیږي یا کیدل کیږي.

یادونه: کړنه او کیدنه: کړنه یو کړونی لري یعنې یوڅوک څه کوي اوکیدنه کړونی نه لري،هغه کیږي.

حالتویونه(درېدل، ژوندکول، پاتې کیدل یا پاتیدل). دا منځپانګې ټاکنې ته ګوتنیونه هم کیدی شي، داسې چې: شیبیزې بوختیاوې، کیدنې اوحالتونه په نخښه کولی شي(بیلګې: چمتووالی، پیښه، راتلنه).

د کړنوی توپیر د نورو ویونو سره په دې کې دی، چې دا یواځې ښه- بیدلیدونکی(دا- ټړنګرښه ده) ویونه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – سپین ځي = تلل (سپین)= ت (س)

۲ – پیشو موږک ونیوه = نیول (پیشو، موږک)= ن (پ،م)

دا سم اندیز جوړښت د ژبلارې کړن-ارزښتوالي ځانګړی ډول جوړوي.

داسي لړ نوره روښانه – ونه هم، چې زما (دژبلارې له مخې د ،، زما،، په ځای،، دما،، سم دئ)ورته پام راوګرځید:

کړنوی: تلل: لاړم یا ځم،

مهالوی: تلل: ځم، تللم،لاړم، تللی یم، تللی وم

بوختوالیوی: بوختتیا وې: کتابلوستل.

منډې وهل.

او سپورت کول.

څوبیلګې: تلل

موږ کابل ته ځو.

تاسوکابل ته ځئ.

هغه کابل ته ځي.

لنډ: ځو،ځئ،ځي، ځې،ځم.

نورې بیلګې که غواړئ‌تاسوراوړلی شئ.

موږ په پښتوکتابونو کې تر اوسه زده کړي، چې د عربي فعل یا ورب ته کړ وايي.

یادونه: موږ د فعل سره دوه ستونځې لرو.

۱ – کړ که کړنه یا بوختتیا(بوختوالی)

که رښتیا ووایم په کړنه پوهیږم، چې دا د کړل لاس ته راغلی اوکه بل څه؟

که دا د ،،کړل،، له پاره کړ وي، نوکړل نوم په کړنه جوړیږي اونه په کړ

۲ - پوښتنه داده، چې ایا کړنوی په کوم پای توري یا په روښانه توکه یې که وایوپه کومې یې سره ټاکل یا ښوول کیدی شي؟

ما په پورته ،،ځئ،، د ،،ئ ،، سره ونه لیکه، له دې امله، چې د توري له مخې کړنه او نوم نه شي ټاکل کیدی.دا ژبلارنه ده. دا ،، ئ ،، یواځې د دریم ډېرګونو یا ډېر کړو له پاره زموږ لیکوالان کاروي، د دې نور سره څه او همداسې د نورو بیګانوسره.

بیا ،، ئ ،، ته

۱ - د غلامئ کړئ ماتې کړئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

که دلته ک-ړی ماتیږي یعنې ... کړئ، نو غلامې ته

وړې خورې وریژې وړې اوخورې.

و-ړې، خو – رې او وړې، خورې

دلته به د دې سره څه کوو. اویا دا لاندې:

۳ - ولې ولې ولې.

بیا: ولې(؟) ولې(بوټی) ولې(کړنه: وېشتل).

دا د ۳ – درې ویونه په شپږ کډوله ډوله لیکل کیږي او ۱ – په دوه ګډوله ډول.

دلته ګوره درې وې دي اود دوه –وو وییینه هم یو ډول ده، نود دې سره به څه کوو

موږټول باید په ژبلار پاتې شو.

ژبلار ښوونه موږنه جوړوو، ژبلارښوونه له ژبې څخه راوځي. ژبلار په ژبه کې شته لارې بیرته ورکوي.

کړنوی موداسې لنډ وځیږه. داپوره اوږده موضوع یا د خبرو ده، خوموږ به په همدې بسیاوکړو.

دا چې زه بې له شوخۍ په دې اوداسې خبروکې نوی زده -کړی یم، نوستاسومرستوته هیله لرم.

هیله ده له،، ئ ،، تیر شئ او یا یې په دلایلوودان وښایئ. دا دلیل نه دئ، چې ده یا هغه لیکلې اودا هم نه، چې کړئ اوکړئ سره توپیر کړئ.

د یوه کار کول یا کړل، یو څوک یې کوي یا کړي او په یو څه یا یو چا کیږي. دې ته وایو: کړنه، کړونی، پرېکړونی

ګرانو ژبپوهانو. زه تاسو ته لوږه کوم، چې زما لیکنې دچا مخامخ لامل نه لري او نه یې د کومو ګنډو له امله کوم او نه د ځانپالنې له امله. موخه مې ځان روغ او اند کارنده ساتل دي، چې لیونی نه شم. پاي

ژبنیزو توکو پېژند:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چې د ژبپوهانو له انده د ځنو ژبنيزو توکو روښانه پېژند نه شته، نو لهدې امله مې د ځنو له پاره دا پيژندونه بيا بيا راوړي، هيله ده، چې شتړي مو نه کړي. که د ليکنې په ترتيب کې مو ناسمون سترګو ته کېده بخښنه به وي، خو دې پېژندونو ماته پوره خوند راکړ.

وی:

يو وی يو خپلواک ژبنيز يوون(يووالی يا يا ناسم يې واحد) دی. د يوه غږ يا سېلبې سره په مخامخوالي دا په پيدايښتي ژبه کې پرته له غږ يا سېلبې يوه خپلواکه مانا هم لري. يو ټوليز باوري پېژند د دې له پاره نه شته او ستونځمن هم دی. دا موضوع ډېره اوږده څېړل شوې، ما يې يواځې هغه لنډ پېژند له تاسو سره بيا ګډ کړ.

پورته مو وويل چې وی ټوټه کېدی شي، مګر مورفيم نه ټوټه کېدونکی دی او کېدی شي، چې دا يو مورفېم يو وی وي.

بيا د غږونو ډولونه او نورې ځانګړتياوې هم شته، چې هغه په دباندنيو د پرمختتلو ژبو په ادبياتو کې هرو مرو شته او په ښه توګه.

بيا:

وی څه شی دی؟

يو وی يو خپلواک ژبنيز يووالی(ناسم يې واحد) دی. په پيدايښتي ژبه کې دا – د غږ يا سيلبې مخامخ- يو خپلواکه يا ښه يې ناڅرونده مانا لري. يو ټوليز منل شوی پېژند نه شته او ستونځمن هم دی، ځکه چې دا د کليمه ،، وی ،، د ژبپوهانو منځ کې يا پوره اوبی نه ده او يا يې په بل څه يادوي . ګومان مې دی يو فرانسوی ژبپوه د ،، وی،، په ځای ساده ،، نخښنه،، کاروي. دلته هم د ليکلو او روښانه ونې، ښه يې څېړنې اړتيا شته او په نورو ژبو کې خبرې پرې شوې نورو ژبوکې يې وګورئ..

کلمه څه شی دی؟

Begrifftrem; ; کلمه انګرېزي او الماني يې

د وی ،، کلمې ،، سره د يوې نخښنه ونې يا يوه اندلرنې يا حدث وهنې مانامنځپانګه ويل کيږي يا پوهېدل کيږي. يوه کلمه يو سيمانتيکي يووالی جوړوي، چې د يوه نومځاينيوي يا يوه اند برخه ده. دا هم همدومره. پوهېږم، چې دا څه همدومره روښانه ولی شم، ډېر وخت نيسي، چې دا سرته رسوم. ډېر نه دی، خو ورسره بوختيا بايد زياته وي (په بخښنه).

(c) ketabton.com: The Digital Library

غونډاله:

یوه غونډاله له یوه یا ډېرو ویونو جوړ رابند ژبنی یووالی (واحد ناسم دی) دی. د
غونډالکلیمي پېژند له بېلابېلو لیدلورو ورکړ شوی دی، چې یو بل سره نه پټوي یا ښه
یې نه پوښوي. په ټوله کې یوه غونډاله له ژبپوهنیزې لارې، د یوه ستر یووالي په څېر،
پیژندلکېدی شي، چې د سینتاکس(پېژند یې ورکړل شوی) له لارې ورکول کېدی
شي.ځنې څرګندونغونډاله د خبرو اترو٠کمونیکېشن) د خورا کوچني د پوهونی یووالي
پېژندل کیږي. خبرکړنې(خبراکت) په څېرمنځ ته راتلی شي، له
بله انده دلته د د څرګندوني کلمه کارول کیږي

د غونډالي کلمې ټاکلو له پاره ډېرډوله لیکنې یا اندونه شتون لري، چې د ټولو یوځایکونه
نږدې ۲۰۰ ته د غونډالي پېژندونه رسیږي. هرژبنی ښوونځې خپله ځانله د غونډالي
پېژند منځ ته راوړي. بېلا بېل سم اندیز، فلسفی، د خبرو اترو پوهنیز او ساپوهنیز
اړخونه لږ یو بل سره یوغګیزکوي لیدل کیږي. ورته نیولکیږي، ، چې چې د نخښونو پسې
غونډاله یوه یواځنی کلمه ده، بلکه یوه ټوله کورنې، چې یو بل سره غوځوونې یا
ګډغوځوونکې په دې مانا چې ګډ څه سره لري) ځان پسې لري.

Definitionsbefund۱ . ۱ پېژندپیداکونه

Schulduden1.1.1 د ښوونځې دودن

Grammatik-Duden1.1.2 ګرامر دودن -

und Prädikateinheit -Satz als Subjekt1.1.3 غونډاله د سبجکت- اوپرېدیکات په څېر

oder Textelement -Satz als Rede1.1.4غونډاله د خبرو- یا لیکنتوکي په څېر

Satz als kommunikative Einheit1.1.5غونډاله د خبرو اترو یووالي په څېر

دا موضوع نوره نه غزوو، که څه هم ډېره خوندوره او په زړه پورې ده.

د پېژند پیداکونه :

دلته کېدی شي د غونډالي یوڅو خواره شوي پېژندونه بېرته ورکړی شي:

د ښوونځي دودن -(دودن د الماني ژبې شننیزه کتابونه دي، چې په هره ځانګه یانږدې په
هره ځانګه کې یې لري): د غونډالې د ښوونځي دودن پېژند دی: ،، ژبه یو رابند ژبني یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړلی یووالی دئ، چې له کوچنیو یوونونو(ویونه او ویونډلې یا – ګروپونه)
یوځای(اینسوول) شوي،،

دا چې غونډالې د یوه وي سره شتون لري(بېلګه یې : ځه) ، نو کېدی شي د یوې داسې غونډلې پېژند د وی ځخه توپیر ونه لري. یا توپر نه شو کړی. دا هم روښانه نه ده،، جې ژبني یووالي لاندې څه پوهږو. یوه ویډله (سنتاګما) هم په خپل دننه کې هم رابند یا پوښلی ژبني یووالی دئ. نو له دې امله په پورته پېژند کې دویونو پسې راتلنه یا تعقیب په خپل دننه کې یو ژبنی رابند یا پوښلی یووالی دئ

نو له دې سره پورته پېژند د ویونو پرلپسې (راتلنه) ،، په خپل دننه کې یو رابند ژبني یووالی دئ.،، یو په خپل دننه کې رابند ژبني یووالی، بې له دې چې د یېژند له مخې روښانه وی، چې د څه له امله یا کومې لارې یوه داسې ویډله دې ځان له یوې غونډالې سره بېل کړي

غونډاله ستر یووال یا یوون (واحد ناسم دئ) دئ، چې د سینتاکس له لارې جوړېدی شي،،

د بلومفیلد پېژند له مخې: غونډاله،، د خورا لویې خپلواک
سینتاکتیکي بنې په څېر ، چې د خپلې لوري د هیڅ ګراماتیکي
جوړښت په یوه خورا لویه سینتاکتیکي بنه کې خوندي نه ده. ،،

د دودن ګرامر: د دودن ګرامر زیات غونډالپېزندونه راته وړاندې کوي:

،، یوه غونډاله یو پوښلی یا رابند یووالی دئ، کوم چې د سنتاکس له لارې جوړ شوی دئ

موږ نا پورهغونډالې هم لرو، چې په لاندې ډول یې لږ روښانه کوو:
ناپوره غونډالې :

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ،،غونډالي،، کليمي لاندې نا پوره غونډالي هم راځي، نو داسې غونډالي چې د هغوي اړتيا له مخې يا اړينډوله د غونډالي يو يا ډېر غړي نه وي. بېلابېل تيوپونه سره توپيريږي:

Anakoluth[on] (= Satzbruch غونډالماتېدنه

،، په څه مو غوښتل بيا... هو بيا مې په ياد راغلل:دا د پرون لوبې په هکله.،،

يوه پيچلې غونډاله دغونډاللړۍ او غونډالزياتونو سره سړی يو غونډالراګرځېدونکې هم بولې.

غونډالې کړی شي د يوه يوه تړوني(سيدېتيک) يا د ډېرو تړونو (پولسيندېتيکي) يا بې تړونې(اسيندېتيکي) يو د بل سره وتړل شي.

:Beispielسيندېتيکي: :

سيندېتيکي: ،، زه راغلم، ما وکتل او زه بريالی شوم،،.

پوليوسينديتيکي: ،،زه راغلم او ما وليدل او زه بريالی شوم،،.

اسيندېتيکي: ،، زه راغلم، ما وليدل، زه بريالی شوم

-

نوميزه غونډاله، چې ډېر وخت ترې غونډالې بې له مرستندوي کړنې دی پوهيږو.

بېلګه: ،، ښځه لاړه، پيسې لاړې، کور لاړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولیز پېژند یا غونډالجوړښت ښونه: Syntax د سینټاکس

ننخښنو ته ګډوله لارسیستم پوهیږي

دا لاندې لیکنه، چې الماني ژبې په مرسته لیکل شوې وګورئ، چې د پښتو سره سرخوري او که؟ او که نه نو په ګډه یې راسمولی شو.

د غونډالو جوړښت

غونډالې د ژبې د توکو له یوځای ایښوولو

څخه جوړیږي.

ګډوله غونډالې- پیلونه

یوه ګډوله غونډاله له دوه یا ډېرو پوره غونډالو جوړه ده، چې هغوي یو د بل سره تړلې ، سم اندیز خپلواکې غونډالې دي، چې ګډه موضوع لري او تړنویونو،، او،، او همداسې ،،یا،، سره تړل کیږي. دا ډول غونډالترنه تنظیم شوې (بنستېغونډاله یا اصلي غونډاله) تړنه بلل کیږي. تړنویونه (د بېلګې په توګه یا، او) سرې منظمکوونکي تړنویونه بولي.

بېلګه: او

سپین له ننګرهار څخه راځي. خوږه له خوست څخه راځي..

سپین له ننګرهار څخه راځي او خوږه له خوست څخه راځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زيات وخت د دوه غونډالو منځ کې يوه سم انديزه تړنه شته وي يا شتون لري.

په لاندې بېلګه کې دويمه غونډاله د لومړۍ غونډالې له پاره يو لامل دی او لومړۍ غونډاله د دويمې غونډالې يو سم انديز پسې رتلنه يا پرلپسې ده.

بېلګه: پرلپسې(تعقيب) – لامل

هغه نه راځي. هغه ناروغ دی. د دوه غونډالو سم انديز ګډاړيکوالی د دوه تړنويونو له لارې جوړيږي. سړی کړی شي د يوه سم انديز دليل-پرلپسې-اړيکې د بېلګې په توګه تړنويونه (ولې) چې، له دې امله، ، ځکه چې و کاروي.

بېلګه:

دا(ولې) چې: هغه نه راځي، دا (ولې)چې هغه ناروغه دی

له دې امله: هغه ناروغه دی، له دې امله هغه نه راځي.

ځکه چې: هغه نه راځي، ځکه چې هغه ناروغه دی.

تړلشوې غونډالې د يوې کوما له لارې سره بېليږي. تړنويونه لومړۍ او يا دويمځ غونډالې پورې اړه لري. هغه دا غونډاله ،، په نخښه،، کوي. سړی کړی شي د ځنو تړنويونو له لارې(د بېلګې په توګه ځکه چې) د غونډالو لړی پرلپسې سره بدلې کړي، د ځنو سره نه (د بېلګې په توګه داچې، له دې امله).

بېلګه: ځکه چې

هغه نه راځي، ځکه چې هغه ناروغ دی.

ځکه چې هغه ناروغ دی، هغه نه راځي.

بنسټغونډال – او څنګيزغونډالتړنه

تړنويونه د کړنې يا کړ ځای ټاکي. د کړنځای ټاکنې پسې سړی کړی شي د سم انديز غونډالتړنې دوه اريز- يا اصلي ډولونه سره بېل کړي:

لومړی داچې تړنه، چې په هغې کې کړنه په يوه غونډاله کې په اخر ځای کې ولاړه وي(که غواړئ: ځاي په ځای وي). د تړنې دا ډول څنګيزغونډالتړنه بلل کيږي يا سړی دا ډول تړنه څنګيزغونډالتړنه – يا نيممنظمه تړنه بولې. تړنويونه سړی نيممنظمه تړونې بولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: ځکه چې(ځنګيز غونډالتړنه= کړنه په پای کې)

هغه نه راځي، ځکه چې هغه ناروغ دی.

په الماني ژبلار کې.

دويمه تړنه، چې په هغې کې کړنه يا کړ ، چې د هغې سره په دواړو غونډالو کې په نورمال تړنځای ۲ کې ولاړ وي. دا تړنه ادوربال(يا ارجمله) تړنه بلل کيږي.

الماني يې:

Beispiel: *deshalb (Hauptsatzverbindung = Verb in Position 2)*

Er ist krank, *deshalb kommt* er heute nicht.

که دا پورته په الماني ترتيب وژباړو، نو وبه ليکو: .

په سمه پښتو کې: دا په پښتو کې هم ورسره بلد ځای کې راځي .

بېلګه: له دې امله:

هغه ناروغ دی، له دې امله هغه نن نه راځي.

الماني ګرامر کې:

بېلګه:

Beispiel: *denn (Hauptsatzverbindung = Verb in Position 3)*
Er kommt heute nicht, *denn* er *ist* krank.

په پښتو کې دا هم په هغه د پښتو ګرامر ور سره بلد ځای کې راځي.

بېلګه: هغه نن نه راځي، دا چې (ځکه چې) هغه ناروغ دی.

په پښتو کې،، دا چې،، او ،،ځکه چې،، زما په اند همغه يو ډول دي او که څنګه؟

تړنويزې ويېنې(يا افادې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

سړی کړی شي د غونډالو یو سم اندیزه تړنه د ترنویونو له لارې ووايي(افاده کړي). له دې سره یوه برخغونډاله نومیزه کیږي او په یوه ترنوییزه ویېنه کې په یوه غونډاله کې ورګډیږي.

بېلګه: ځکه چې – له امله

ځنګیز غونډالتړنه: ځکه چې(یا دا چې) هغه ناروغ دی، نن نه راځي

ترنوییزه ویېنه: د هغه د ناروغتیا له امله هغه نن نه راځي.

ترنوییزه ویېنه کې په غونډاله کې د کوما له لارې بېلیدنه نه راځي.

حاالتونه او ،،زما،، که ،،دما،، او نور Causus

یادونه: دا لیکنه به کیدی شي بیا ځل څه ولري، خو بیا همغه متل دی چې دوه واره کنډلی کلک وي.

له هغه وخته مې چې د نومځانیوو او حالت په هکله لیکنې کړي، نو د همغه وخت راپه دېخوا مې زړه وو، چې دا لیکنه سرته ورسوم، خو په خپل اند او فکر مې ورسره ستونځې هم پوره ډېرې وې. په دې لیکنې دادې پیل کوم، په دې هیله، چې ژبپوهان او نور د ژبې مینه وال به په کې شونې ونډه واخلي، زه یواځې دا موضوع تاسو ته د خپل اند سره وړاندې کوم. دا چې ځنګه مخ ته لاړ شو او لاسته راوړنه به یې ځنګه او څه وي، دا تاسو ژبپوهانو ته درپاتې دی.

زما لیکنې ټولې د الماني په مرسته دي، نو دا چې په الماني کې حالت ځنګه دی، هلته روښانه لار شته او ټولې لارې هم د نومځاینیوو او نورو له لارې روښانه شوې دي، خو په پښتو کې داسې نه ده او زه ورسره ستونځې لرم، چې دا نو باید ځنګه وشي. دا چې پښتو هم یوه پوره ژبه ده، داسې لارې یا خپلې لارې لري، چې زه یې تاسو ته مخ ته کوم او دا چې ځنګه وشي او څنګه د ژبلارې له لارې دي، ستاسو دنده دې وي. که په دې هکله لیکنې ولرو، زه لکه تل په خواشینۍ وایم، چې ترې خبر نه یم او که لیکنې وي هم باور وکړئ، چې دا به خپل بلډولوالی ولري او تاسو به ګډ کار ته راوهڅوي.

ګرانو لوستونکو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې لیکنې ځخه مې موخه دا ده، چې دا حالتونه موږ په پښتو کې وڅېړو ، چې څو او کوم دي او په دې برسېره د همدې حالتونو په بنسټ یا مرسته وڅېړو، چې دا د ملکیت له پاره دا دما، دتا سم دې او که نه زما او ستا. موږ دا دواړه په ژبه کې لرو، چې ځنې ځایونه دما، دتا او ځنې بیا زما او ستا وایي. دا یوه پوهنیزه څېړنه ده او دا اجازه به ځان ته ورکړم، چې له تاسو درنو ژبپوهان او مینه والو لوستونکو څخه د ګډ کار هیله وکړم.

دا حالتونه د پوښتنو په بنسټ رامنځ ته کیږي

نومیناتیو**Nominativ** (له لاتین څخه، نومونی یا نومونیز) په ګرامر کې د یوه حالت نومونه ده، چې د هرڅه له مخه (سمه لیکنه یې: له هرڅه دمخه) په جمله کې د شي د نخښونې په چوپړکې دی، د دې له پاره دا هم تیپیکي دئ چې د یوه شي د خپلواک کارونې له پاره رامنځ ته کیږي (دا په دې مانا چې بې د بل له واکه).

لنډ: دا حالت دئ، چې د ،،څوک-، چا – او څه حالت،، بلل کیږي، د یوه حالت سیستم په توګه رامنځ ته کیږي، چې دا نومیناتیو – اکوزاتیوسیستم بلل کیږي.

بیا: د نومیناتیو یا د ،، څوک،،،چا - ،، او ،،څه شي،، حالت.

موږ د ګړنو یا کړ له مخې د دوه ډوله لیکنو سره مخامخ یو:

لومړی:

سپین یا هغه کار ته ځي

سپین یا هغه کار ته لاړ

سپین یا هغه به کار ته لاړ شي

سپین یا هغه کار ته تللی وو

څوک کار ته.......

سپین یا هغه

زه کار ته ځم

زه کار ته لاړم

زه به کار ته لاړ شم.

زه کار ته تللی وم.

دویم ډول یې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه منه خورم

زه به منه وخورم

ما منه وخوړه

ما منه خوړلې وه.

دا همداسې د دویم کس له پاره ته او تاسې راځي او د ریم کس له پاره هم هغه او هغه راځي(په دې دریم کس کې لیکنه یو ډول ده، خو د ویلو څخه برېښي، چې لومړۍ ه څرګنده یا روښانه ه ده او په دویم کې بیا دا پڅه ه ده او که بل ډول یې بولی. هغه زور او زورکی مې ښه نه راځي)

یعنې په دریواړو کسانو کې یې توپیر یو ډول دی، چې د کړنې پرته یې په ځو کړنو کې نومځاینیوی هم بدلیږي، نو له دې امله دا د څه - ، چا- او څه حالت دې.

مور کار ته ځي.

څوک کار ته ځي؟ ځواب: مور

کالیمینځی خرابیږي.

څه شی خرابیږي؟ ځواب:کالیمینځی

یادونه: ماته هم دا نومونه توکلي د لیکوني (قلم) خولې ته راځي.نه پوهیږم،،چې دا اله، چې کالي پرېمینځي،کالیمینځی، کالیمینځونی یا کالیمینځونکی وبولو. او که نه،نو کالي مینځلو اله. څنګه مو چې خوښه وي.

جینیتیو Der Genitiv

جینیتیو د الماني ګرامردویم حالت دی.

دا به موږ په پښتو کې هم اسې روښانه کړو، چې د خبرو باید وي:

لومړی: دا حالت د ملکیت حالت یا د ،، ،،دچا،، حالت په نامه هم یادیږي.

یادونه: په نومیز حالت ،، چا-،، وو او دلته ،، د چا-،، حالت دی.

بیلګې: ،،د ګاونډې کور،،.

دا د چا کور دي. دا د ګاونډې

،، د یوه لرې زنګ غږ،،.

د جینیتیو ،،په څه (شي)،، حالت

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه په غلا تورن دئ.

هغه په څه (شي) تورن دي ؟ ځواب: په غلا

داتيو Der **Dativ**

داتيو د الماني ژبې دريم حالت دئ يا په جمله کې دريم حالت په ګوته کوي. داتيو د ،، چاته حالت،، هم بلل کيږي.

د داتيوله پاره په الماني پوښتنه پوښتنه کيږي، چې چا ته؟

بيلګې: زه دې ميرمن ته د يادښت کتابچه ورکوم. چا ته د يادښت کتابچه ورکوم؟ ځواب: ميرمن ته.

هوګۍ سوغات سپين ته ورکړ.

هوګۍ سوغات چا ته ورکړ؟ځواب: سپين ته

زه زما (دما) ملګري ته يوکتاب سوغات ورکوم.

چا ته سوغات ورکوم؟ځواب: زما ملګري ته.

اکوزاتيو Akkusativ

يادونه: د دې حالت اړونده حالت ليکنې په نورو حالتونو برېښي.

اکوزاتيو يوګرامري حالت دئ. په ورځني الماني ګرامر کې دا د څلورم حالت سره ترتيبيږي. د دې د روښانتيا له پاره په الماني کې پوښتنه کيږي، چې ،،څه (شی)،، يا څوک او که ،،د چا؟؟؟،،، نو دا له دې امله د څوک حالت هم بلل کيږي.

اکوزاتيو: د ،، چا - يا څه شي حالت

ښاغلی سپين خپل ورور ګوري

ښاغلی سپين د چا ليدنه کوي؟ ځواب: د خپل ورور

دا پورته غونډاله زموږ پښتو کې داسې ورځنۍ نه ده، نو دا څنګه ده؟ سمه او که ناسمه.

زه خپل ملګري ته يوکتاب ډالۍ يا سوغات ورکوم.

زه خپل ملګري ته څه شی سوغاتوم يا سوغات ورکوم؟ ځواب: يوکتاب

دلته له هرڅه د مخه يوه يادونه ده، چې بايد پام موورته وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما دلته سربل لیکلی یا پ،دلته د پښتو اوستربلونه زیات دي او همداسي کیدی شي سیرکومپوزېشنونه هم وي،چې هغه به ګران لوستونکي په اړونده ځای کي ولوستلی شي. د نه کارځخه نیمګړی کار هم هرومرو بنه دی، په ډېره بخښنه، که دا کار موسترې کړي.

یادونه: د دي سر بلونو او وسترېلونو.... باندي خو نه پوهیږم، خو ما هغه د الماني انډول یا د یوه اماني وی انډول د دي له پاره اړیکویونه لیکلي، ناسم نه دی، ځو ستاسو خوښه

دلته به بیا د لړ بیا لوستني سره مخامخ شو، ما که په لیکلو ستړی کوي هم، هیله ده، چې تاسو په لوستلو ستړي نه کړي.

که له الماني ځخه یي راواخلو، نو (باید فکر ورته وکړو، چې په پښتو کې به ځنګه وي؟) حالت یا کاسوس په الماني کې ځلور حالتونه په نخښه کوي. حالت موږ ته ښايي، چي نومن د نورو توکو سره په جمله کې د نومن، د ، ملکیت، داتیو او؟؟؟ ځنګ نوری ځه اړیکي لري. نومن یا نومونه، د هغه ملګري(چي ښځینه نارینه تري ځرګندیږی(الماني یي ارتیکل)) همداسي وکیل یا نماینده(نومځاینیوی) په حالت کې جوړیږي.

دي ته سړی کردان یا بدلون وایي. نومونه، ارتیکل یا نر- ښځینه والی او نومځاینیوي د خپلي دندي له مخي ګردانیږي یا بڼه بدلیږي

حالت د څه له پاره په کار راځي؟ Wofür braucht man den Kasus?

د دي له پاره چي د حالت موخه باندي وپوهیږو، غوره ده چي یوځل یوه جمله په پام کي راولو، چي توکي یي ګردان یا بڼه-بدل شوي نه وي. دلته پام ته راځي، چي دا چي دایوګوني حالتونه نه یواځي یوه دنده لري، بلکه د دي له پاره مسئولیت یا دنده لري، چي موږ وپوهیږو. یوه غونډاله چي دا په پام کي ونه نیسي د پوهېدلو نه ده.

دلته یوه بېلګه راوړو:

نابڼه بدلون سره: ښځه وروړملا لور خولي ورکوي.

بڼه بدلون سره: د ورور ښځه د ښوونکي لور ته خولي ورکوي.

لاندي یي الماني:

Nicht dekliniert: Die Frau der Bruder geben der Tochter der lehrer der Hut.

Dekliniert: Die Frau des Bruders gibt der Tochter des Lehrers den Hut.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لومړۍ غونډاله کې د غونډالي ځانګړي توکي بڼه بدل شوي نه دي او په لاس ته راوړنه کې په اړونده حالتونو هم نه دي برابر شوي او په پام راځي، چې غونډاله پوهوړ نه ده. د دې په الماني کې (په پښتو کې باید ځانله ځیرنې پرې و شي) د څلورو حالتونو غوره دی، چې دا الماني او زموږ په حالت کې دا پښتو یې وپوهیږو .

ګردان یا بڼه بدلېدنه شوني کوي، چې د نومه ونې یا نومیناتیو اړیکې نورو توکو ته روښانه شي سمه ګردانونه یا بڼه بدلونه یې په الماني کې سمه ده او پښتو کې به ورته پام وکړو.

دا چې په دې غونډاله کې کوم حالتونه او څنګه راغلي، د الماني څخه یې پیل کوو او بیا پښتو ته راځو.

Nominativ + genitiv   Prädikat Dativ+genetiv Akusativ

Die   Frau der Bruder gibt der Tochter desLehrers den Huz

ملکیت(؟) + نوموی ملکیت+ داتیو(؟)   نومن کړنه یا پرېدیکات

د ورور ښځه   د ښوونکي لور ته   خولۍ   ورکوي.

لږ تر لږه دلته ګورو، چې د پښتو غونډاله له ملکیت څخه پیل کیږي او پسې ته به ګډ فکر وکړو...

په الماني کې څلور حالتونه دي او په پښتو کې به ورته وګورو، چې ستاسو کار په کې اړیین دی.

د الماني غونډاله په نومونه پیلیږي، خو لاندې پښتو یې په خاوندوالي پیلیږي، پسې نومیناتیو راځي بیا خاوندالی پسې داتیو پسې خولۍ باندې پرېکړه نه کوم، چې د ګرامر له مخې څه شی دی او پسې ورکوي پرېدیکات یا کړنه ده.

د پښتو حالتونه یې داسې

د ورور ښځه د ښوونکي لور ته خولۍ ورکوي.

د دې پوښتنه به داسې وکړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چا څوک د چا چاته څه شی ورکوي؟

واکوالی نومونه واکوال داتیو نومونه کړنه.

دلته په پښتو کې د اکوزاتیو حالت ګومان مې دی نه شته. پوښتنه دا ده، چې ایا موږ د اکوزاتیو حالت لرو او که څنګه؟دا د خبرو یوه موضوع باید وي. په الماني کې هم کله کله داتیو د اکوزاتیو سره رآځي. په پورته غونداله کې خولۍ په الماني کې اکوزاتیو دی، خو پښتو کې داسې بریښي، چې نومیناتیو دی، و بیا هم پوره څېړنې ته یې اړتیا شته.

نوموی کېدی شي د چا /څه شی له ؟ له لارې وپوښتل شي.

دا حالتونه چې پيژندل – او څېړلکیږي د همدې پورته پوښتنویونو له لارې کیږي.

په پښتو کې نومځاینیوي او حالتونه

ما تراوسه له تاسو سره د الماني نومځاینیوو او همدا ډول د حالتونو په هکله خپلې لیکنې ګډې کړې. راځئ، چې وګورو، چې دا به په پښتو کې څنګه وي. دا به هم له الماني څخه په ګټه اخستنه باندې ودانې وي.

په پښتو کې نومځاینیوي:

په الماني کې مو ولیدل، چې د نومځاینیوو ډېر ډولونه دي، خو موږ په پښتو کې ګورو چې پیداښتي باید بل ډول وي، زه به یې له ډلې دا لاندې راواخلم او نور به هم سره خبرو ته راواچوو.

<u>Personalpronomen</u> ځانیز یا شخصي نومځاینیوي

د هرې ژبې د ویونو او همداسې د نومځاینیوو جوړښت سره توپیر لري او باید یې هم ولري، دا پیداښتي ده. دا نومځاینیوي په الماني کې ډېر ډولونه لري، خو موږ په پښتو کې دا ساده څېړو او په نورو وړو غټو یې نه غږېږم، دا به نورو ګرانو د ژبې مینه والو ته پرېږدو.

نومځاینیوي د کړنو ډولونو سره هم توپیر لري، چې په لاندې کې به یې وګورو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړینه یادونه: موږ په یوهبل ځای کې هم دا موضوع څېړلې او هلته مو ښوولې، چې زما، زخمږ، تستا، ستاسو په ځای ئم یې دما، دتا، دموږ، دتاسو دي. تاسوهمبیا پوره پام ورته وکئ.

موږ نومځاینیوي لرو:

لومړی کس: زه، ما.

دویم کس: ته، تا،

نږدې دریم کی نارینه: دی ، ده،

ښځینه : دا ، دې

دریم لرې نارینه: هغه (دلته ه روښانه ده)، هغه(دلته ه پڅه ده)،

ښځینه: هغه، هغې.

زیات یې : موږ، تاسو، دوي او هغوي

اوس غواړو دا په غونډالو کې وکاروو:

زه اوس غواړم یواځې د لومړي کس له پاره دا د کړنې سره وکاروم. او وبه ګورو، چې توپیر یې د نورو .ژبو یا د الماني سره څه دئ. الماني غونډالې به را نه وړو، یواځې به یې څرنګوالي ته کوته ونیسو.

د ځم یا تلل سره: زه ځم ، زه لاړم، زه به لاړ شم، زه تللم، زه تللی وم.

ګورو دلته په ټولو مهالونو کې همغه ،، زه ،، راځي.

د یو بلې کړنې ،، خوړل،، سره:

زه مڼه خورم، زه به مڼه وخورم.

ما مڼه وخوړه. ما منه خوړه. ما مڼه خوړلی وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته کې د ،، خوړل،، سره ګورئ، چې په ځنو مهالونو کې ،، زه ،، راځي او بيا دا ،، زه ،، په ما اوړي يا د زه په ځای ما راځي.

موږ داسې مخ ته ځو:

لومړی:

په دې نورو، يعنې د دويم کس او دريمو کسانو له پاره هم په همدې ډول د کړن د بڼه بدلون سره په ځنو کړنو کې نومځانيوی هم (بڼه) بدليږي.

له پورته نومځاينيوو برېښي، چې د زه، ته، دا، هغه(؟روښانه يا څرګنده ه) له پاره زيات نه شته، چې دا د پښتو ژبې و الماني ته يوه بله ځانګړنه ده.

ځنې کسان بيا د تا له پاره زيات تاسو نه ليکي، دوي د ته له پاره تسوليکي، چې دا ناسم دئ او دا تاسو د تا زيات دئ او نه د ته.

دويم:

زموږ د ځيرنې دويمه دنده دې دا وي، چې دکومو کړنو له پاره نومځاينيوي بدليږي او د کومو له پاره نه بدليږي او د دې له پاره کومه ژبپوهنيزه لار شته او که څنګه؟.

يادونه: په الماني ژبه کې لکه په پښتو کې چې له زه څخه بيا ،، ما،، جوړيږي، داسې لار نه شته او په ټولو وختونو کې همغه نومځاينيوی راځي.

دريم:

موږ خو په الماني ژبه کې د نومځاينيوو څو ډولونه وکتل يا و څېړل. دادې د ګرانو لوستونکو او مينه والو دنده وي، چې په پښتو کې هم وڅېړي، چې موږ څو ډوله نومځاينيوي لرو او يا همدا ځانيز نومځای نيوي لرو او بس..

کازوس يا حالت په پښتو کې:

په الماني کې مو حالتونه د ګرامر په بنسټ يا له مخې وڅېړل، چې نوميناتيو، جينيتيو، اکوزاتيو او داتيو دي. راځئ، چې دا او يا موږ دا انډول څنګه بيا ليک، ژبې سره ورته دي، خو کټمټ نه دي، چې دا ځانګړنوالی د پښتو او الماني منځ کې هم شته. راځئ چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا په پښتو کې هم وخېږو، چې څو او ولې شته یا نه شته او یا د دې له پاره نورې کومې لارې شته.

دا چې پښتو هم یوه ژبه ده او پوره ژبه ده، نو هرومرو په پښتو کې هم د دې له پاره د لیکنو او ویلو انډول یا د موخې روښانه ونې له پاره څه لرو، چې په دې به سره اندونه ګډ کړو.

موږ دا د الماني حالتونه یو ځل را اخلو او بیا یې هر یو د پښتو د څرنګوالي سرهپرتله کوو:

. موږ یې الماني لیکو او په پښتو یې هم زباړو. په پښتو به یې نو پیداپښتي ده، چې د پښتو ژبلار سره لیکو او بیا به یې څرنګوالی څېړو

لومړی حالت نومیناتیو:

Der Vater schießt ein Tor!
Wer oder was schießt ein Tor? Der Vater!

پلار یو ګول کوي یا وهي.
څوک یا څه شی یو ګول کوي یا وهي؟ پلار!

یا دا لاندې

پلار یو ګول وواهه.

چا یا څه شي یو ګول وواهه؟ پلار!

دلته په پښتو کې ګوره څوک او چا راغلل

دویم: د ملکیت حالت

Wir gedenken der Verstorbenen.
Wessen gedenken wir? Der Verstorbenen!

(c) ketabton.com: The Digital Library

!مورډ د چا دعا کوو؟ د مړو

یا دا داسې هم سمه لیکو:

مورډ مړو ته دعا کوو.

مورډ چا ته دعا کوو؟ مړو ته!

په پورته پښتو دوه غونډالو کې مورډ دا پوښتنویونه داسې کارولې: (د) چا او چا (ته) .

دریم: کموتاتیوحالت

Das Auto gehört der Mutter.
Wem gehört das Auto? Der Mutter!

دا موټر د مور دی. او که غواړی: دا موټر په مور پورې اړه لري، خو زمونږ له پاره یې همغه لومړی لیکنه سمه ده او ورځنی ده.

دا موټر د چا دی؟ د مور!

څلورم: اسوخیاتیو حالت

Das Mädchen sucht ihren Bruder.
Wen oder was sucht das Mädchen? Ihren Bruder!

نجلی خپل (د هغي) ورور لټوي.

! نجلۍ څوک یا څه(شی) لټوي؟ د هغي ورور

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ ته په پورته کې یواځې یو د نومیناتیو حالت روښانه شو، چې په پښتو شته، نور څه په داسې روښانه توګه ، چې هغه دې کوم یا څنګه حالت وي، نه شو کتلی، د حالت د یې‌ژند په بنسټ، مو دې لاندې ته مو پام رااوړي:

موږ د څوک او چا څخه پرته نور لرو چې هغه د چا سره یوځای راوړل کیږي او یوه موخه ترې روښانه کیږي، د ،، د ،، او ،، ته ،، په مرسته، چې زه یې همدا راوړم او نور کار دې زموږ د ځوانو ژبپوهان په لاس کې وي، خو دا دوي د بلې ژبې له مرستې پرته نه شي کولی، موږ باید خپله ژبه یا ښه یې د ژبې ژبلار د نورو ژبو ژبلار په مرسته کره او پوره کړو.

یو د ،، د ،، سره غونډالې چې راځي ملکیت په کوته کوي او د انډول نومځاینیوي سره.

بېلګې یې

دا د سپین کور دی. د ملکیت د مورفیم یا یو سې‌لبي ،، د ،، سره

دا د جنیتیو د حالت سره انډول دی، خو پوښتنه اوس دا ده، چې ایا دا ،، د چا،، موږ دا حالت بللی شو او که دا یواځې د ،، د ،، حالت بولو، چې دا هم د څېړنې دی.

دا د چا کور دی؟ د سپین!

دوه: موږ ،، ته ،، لرو

زه خپلې دا خبرې یا لیکنې په دې هکله دلته پایوم او نور مې ګومان کوم بس دی. که ما په خپلو پخوانیو لیکنو کې څوک زړه بدي کړي وي، د هغوي څخه زیاته بخښنه غواړم. هر څه چې کوم، ګومان مې دی، چې سم به وي، خو ګومان یوه پوهنیز څه ویل نه دي

زما،، که ،،دما،، او همداسې ،، زه،، او ،،ما،، ته،،

پوهیږو او پیداښتي ده، چې حالونه به په پښتو او الماني کې هرو مرو توپیر لري او دا توپیر به یې دومره کوچنی هم نه وي او دا هم زما (دما) له پاره بنسټیزه ده، چې د پښتو د لیکنو له پاره مې د الماني لیکنو څخه لار پیدا کړې او غوره د یوه څه لار ده، بیا پرې تګ کېدونکی دی یا پرې تګ کېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس راځودې خپلې موخې ته، چې باید ښه پام ورته وشي.

موږ وليدل، چې په الماني ژبه کې د هر حالت به پاره خپل خپلواک نومځای نيوي شته او له هِې ځخه جوتيږي، چې د کوم حالت سره سر او کار لرو، خو په پښتو کې موږ داسې روښانه نومځاينيوي يا نه لرو او يا مو په ليکنو کې دا سې سم د حالت په بنسټ نه دي ځيړلي او دا به يې زماله پاره نوره هم بده وي، چې که وي او زه ترې نه يم خبر، خو په خواشينۍ بايد ووايم، چې موږ په پښتو کې د پوهنيزو ځه پيداکول د ن ج له لارې نه لرو. له ځان ځخه به ملامتيا لرې کونم او دا په هر ژبه کې ورځنۍ ده، چې په يوه ځه ډېر کسان ځه ليکي.

زموږ په ولس کې دا ،، زما، ستا ....،، او ،، دما، دتا، ....،، دواړه وېنې يا ويونه شته. په ځنو ځايونو کې زما، ستا، زموږ ستاسو کاروي او بيا په نورو ځايونو کې د ما، د تا، د موږ ، د تاسو، د هغه، د هغوي کاروي، چې په دريم کی کې يې کارونه بيا يو ډول ده، چې له دې امله زياتو ليکونکو ته يې په ټوليزوالي کې ستونځې رامنځ ته کيږي. دلته پرې کړه اړيينه ده، چې د ژبلارې له لارې يې کوم سم دئ؟

دا ګرامري ستونځه يواځې د لومړي، دويم او د همدې نومځانيوو د زياتو له پاره په ملکيت کې رامنځ ته کيږي، نو اوس بايد پرېکړه دا وي، چې دا ،، د ،، د ملکيت مورفيم دئ او يواځې دا ،،د،، دملکيت له پاره جوګه دئ او که نه د دې ليکنې له دا ،، يواځې،، زما،، او ،، ستا ،، د ملکيت مورفيمونه دئ د لومړي او دويم کس له پاره. د دريم کس له پاره بيا هم هغه ،، د ،، د ملکيت مورفيم راځي .

راځئ، چې دا زما، دما او ستا او د تا ،،،،، حالتونه لږ سره وځيړو.

اړيينه يادونه: موږ به دلته په نوميز حالت باندې هم يوه غزېدلی پام وکړو، چې هلته هم ځنې ځه د روښانه ولو له پاره شته.

د دې له پاره لنډ دا حالتونه د پوښتنوسره يوځيړو

نوميز او که نومه ونيز حالت:

پوښتنې دي: ځوک، چا، ځه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه ځم. څوک ځي؟ زه

زه مړی خورم. پوښتنه: څوک مړی خوري؟ ځواب: زه

ته مړیَ خورې.پوښته: څوک مړی خوري؟ ځواب: ته

هغه (پام: دلته ه روښانه ده) مړی خوري. پوښتنه: څوک مړی خوري؟ ځوب: هغه (روښانه ه)

خو دا بیا په ځنو- لکه دلته- کړنویونو کې د تېر وخت له پاره په،، چا،، ته اوړي.

بېلګې:

ما مړی وخوړه. چا مړی وخوړه؟ ما

تا مړی وخوړه. چا مړی وخوړه؟ تا

هغه (دلته ه پڅه ده) مړی وخوړه. چا مړی وخوړه؟ هغه(دلته هم ه پڅه ده).

دا د ډېرګړو نارینه او ښځینه له پاره د ې غونډالي ګران لوستونکي جوړې کړی.

یادونه ۱ : زموږ ځني ادیبان په دې اخرو وختونو کې د دویم کس د ډېر ګړو له پاره تسو لیکي، نو ګومان مې دی، چې هغوي به په دې اند وي، چې ګوندې دا د ته ډېر دي. دا د ،، تا،، ډېر دی، نو له دې امله ،،تسو،، ناسم او تاسو لکه تل سم دی.

یادونه ۲ : خو په دا ،،نر،، ، چې ځني ادیبان یې نرینه لیکي، نو ،، نرینه،، او نارینه باندې زه هم پرېکړه نه شم کولی، دا نارینه مو تل لروده، خو د ولې ؟ له پارهیې ځواب نه لرم، نو کېدی شي نرینه وي.

موږ دلته د یوه حالت سره مخامخ شو، چې د ځنو کړنویونو د کړنو سره دا ،، زه، ته،، په ،، ما او تاسو،، بدلیږي. پوښتنه دلته ده، چې ایا دا یوه لار لري او که نه. لار به ورته پیداکوو نه لار به یې ومو، که وه ښه او که نه نو..

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا یوه لار لري:

لومړی: هغه ویونه چې په یو څه نه کرل کیږي، دا په دې مانا، چې دا کړونی یوه پرېکړوني ته اړتیا نه لري، نو په هغو کې دا ،،زه، ته ...،، په ،، ما، تا .... ،، نه بدلیږي.

بېلګې: تلل، کښیناستل، درې دل او نور

زه ځم. ته ځې هغه ځي ....

زه تللم، زه تللی وم ، ته تللی وې او هغه تللی وو......

دویم د خاوندوالي حالت: دا ،، دچا،، حالت دی. دلته پوښتنه اوس دا ده، چې دا ،، د،، د ملکیت مورفیم دی او که دا غونډ وی،، د چا،، د خواندوالي یا مالکیت پوښتنوی دي. دلته د خبرو له پاره اړتیا شته.

په دې حالت کې موږ هم د ژبې له مخې یو ستر پرابلم لرو او هغه دا چې دا ،، دچا،، په ځواب کې، ،، دما، د موږ، دتا، د تاسو،، (په دریم کې بدلون نه راځي او که ،، زما، زموږ، ستا او ستاسو،، سم دي(په دریم کې بدلون نه شته).

په پښتو ژبه کې د ،، زما او ....،، ویونکي په لیکلوست کې مخ ته دي، نو له دې امله دا ،،زما او ... ،، د خواندوالي ځای نیولی.

که د ،، د ،، مورفیم د خاوندوالي مورفیم وي، نو بیا د ژبلارې سره سم ،، دما او ... ،، سم دي، چې ټولیز باور یې هم په همدې بنسټ پوره کیږي، دا په دې مانا چې د لومړي ، دویم او دریم کس له پاره یو ډول راځي او ژبپوهانو ته بیا په ترې پوهېدنو کې ورسره ستونځې نه پېښیږي.

دریم: د ،، چا ته،، حالت:له المانې څخه پښتو ته یې دا د داتیو حالت دی، ز هنه پو هېږم، چې موږ یې څنګه وبولو او ایا دا پهپښتو کې رښتیا هم حالت پهګوته کوي او که ؟ پهدې باید پو هنیزې څېړنې او خبرې وشي. دلایل راوړل شي او سره پرې باوري شو.

دا ښځې سپین یا هغه ته ورکوم. دا ښځې چا ته ورکوم؟ هغه ته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم: د ،،پرچا،، حالت: دا چې دا اهم حالت کېدی شي، موخه ور خو دی، خو لکهد مخه هم خبرو ته اړتیا ده.

څپلۍ پر هغه پلورم. څپلۍ په (پر) پولرم؟ پر هغه.

دویمه د خبرو موضوع مو د(له)... سره، څخه ده. دا مې هم له ډېره وخته په اند کې وو، چې یوه لیکنه پرې ولرم.

کوم یو او ولې سم دی؟: له تا سره کورته ځم او که د تا سره کورته ځم

د ننګرهار شینوارو اچین ولسوالۍ سره مې هغه ولیده. یا که

له ننګرهار شینوارو اچین ولسوالۍ سره مې هغه ولیده

د رغنځي سره څنګ کې او که له رغنځي سره څنګ کې.

خبره په دې کې ده چې، دا ،، د(له) رغنځی،، سره نږدې دي او که نه دا د یا له د سره یو سرکومپوزېښن دی. په دې باید څېړنې وشي.

که دا ،،سره،، پوستپوزېشن وي، نو بیا دا ،،د،، او نه ،، له،، سم دی او که دا ،، د(له) ... سره، سرکومپوزېشن وي، نو بیا مو خوښه.

بیا د حالت له پاره لنډ زما وړاندیز د پوښتنو له لارې:

لومړی: څوک، چا، څه شی.

دویم: د چا ، د څه شي،

دریم: چا ته، څه شي ته

ځلورم:پرچا، پر څه (دې کې زه داسې لږ په چرت کې یم)

نور نومونه او څه مو چې زړه غواړي د ګرانو ژبپوهانو دنده ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پورته برخه دلته یو ځل بیا لنډه راوړو او هیله ده، چې دا بیا راوړنه به یې وزغمو. دا چې موږ لا تراوسه په پوهنو کې پوره ستنوځې لرو، نو د لا پوره ستونځوبیو له پاره دې دا بیا راوړنه هم زغموږ وي.

یادونه: دا څلورم لړ د پوښتني لاندې راځي، څېړنه یې اړیینه ده.

یادونه: دا لاندې لیکنه د پورته لیکنې تکرار ده، خو دلته د پښتو پهبنسټ پهکې فکر شوی.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

حالتونه او په بنسټ یې ،، زما که دما،

ما په دې هکله لیکنې کړي، خو هلته مې د الماني حالتونو په بنسټ دا کار سرته رسولی وو. اوس راځم پښتو ته، چې نو موږ به ورسره په پښتو کې څه کوو؟

زه چې هرڅومره وهڅېدم، ما درې حالتونه د پوښتنحالت په بنسټ ومیندل او له دې اخوا نور پرې پوه نه شوم. شاید په دې هم پوره کار شوی وي، خو بیا هم د مخ ته تېر په څېړ بخښنه دې وي.

له همدې پیله یوه یادونه.

زه به د ا حاالتونه د پوښتنویونو په بنسټ وڅېړم.

(لومړی: نومیناتیو یا د نومونې حالت:

دا حالت د څوک، چا او څه شي حالت دی، چې نومځای نیوي یې زه، ما، ته، تا،هغه،) هغې او د شي له پاره هم هغه دا دې او دریم ته هم راځي.هغې، هغه .

په دې حالت کې پرته له کړن- یا کېدنوي څخه ځنې نومځاینیوي هم بدلیږي، چې هغه کړنویونه روښانه دي.

بیا: هغهکړنویونه، چې پرېکړونی نه لري، د هغو لهپره نهبدلیږي او هغه کړنویونه، چې د هغوي لهپاره پرېکړونی وي، د هغو سره بدلیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هم د لومړي، دويم او دريم يوګونو يا يوګړو.

بېلګې: زه خورم، ماوخوړه، ته خورې، تا وخوړه، هغه (ن، ښ) خوري، هغه، هغې وخوړه. د ډېرکړو له پاره يې بېلګې نه راوړم، هغه ساده دي. په دې حالت کې زه په ما، ته په تا او هغه، په هغه، هغې بدل شول.

د هغو له پاره بېلګه، چې زه، زه پاتېږي: تلل: زه ځم زه تللی وم.

دويم: د خاوندوالي حالت:

د دې حالت پوښتنځاينيوي دي: د چا او د څه شي. په دې حالت کې ،، د څوک،، نه شته او دا نور همهغسې راځي، خو د ،، د ،، سره. دا په دې مانا، چې دا ،، د ،، په پښتو کې يواځې د خاوندوالي مورفيم دی.

دلته يوه ستونځه شته، چې بل ځای کې مې هم څېړلې، خو دلته به يې هم داسې لږ روښانه کوم:

،، زما، زموږ، ستا، ستاسو او دما، دموږ، دتا او دتاسو،، کوم يې د ژبلار له لارې سم دي؟

دلته د زه، زموږ او ... له پاره دا ،، د ،، نه راځي، ياېې موږ نه ليکو.

بېلګې: زما کتاب، زموږ کتاب، ستا کتاب، ستاسو کتاب. خو

غوره يادونه يا غوره راوړنه:

موږ پښتانه دوه د خاوندوالي نومځاينيوي کاروو: زما، زموږ، ستا، ستاسو او دما، دموږ او دتا، دتاسو،، زما په اند، چې زموږ د پښتنو دا د،، زما، ستا... نومځاينيوو کسان په پوهنه کې مخ ته دي، نو له دې امله دا زما، ستا او ... کارول کيږي، خو که اوس دې پورته د خاوندوالي مورفيم،، د ،، ته ژور پام راواړوو، نو دما، دموږ، د تا، د تاسو به و زما، زموږ، ستا، ستاسو ته سم وي. دا نور هم د ګرانو لوستونکو له پاره د څېړنې دی.

دريم : د چا ته ، څه ته حالت دی، پوښتنويونو له مخې: دلته هم د نوميناتيو سره په پای کې ،، ته ،، زياېږي، نو له دې امله دا د مورفيم،، ته،، حالت دی، چې ما خو فکر کاوه، چې د داتيو اندول به وي، خو دا چې څنګه دی، دا دې ګران لوستونکي نور هم پسې ژور کړي.

سپين ماته، تاته، هغه ته .... کتابونه راوړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه يې دلته نور ښځينه نارينه او نور ډولونه نه څېړم. ما پرته له دې نور حالتونه ونه مېندل. دا د يوې بنسټيزې څېړنې پوره ارزښت لري او بيا

دې ،، زما، ستا، او ... ، دما، دتا... کې دې بيا بيا هم فکر وشي. چې زه په ،، دما، دتا باندې ولاړ يم.

زما ، ستا او نور ورځني شوي دي، خو زما موخه د پورته يادشوي د خاوندوالي مورفيم له مخې د سم او ناسم څخه ده او دا هم د ژبلار له لارې، زه خو د پرېکړې حق نه لرم.

هر پوهنيز څه چې راوړو، هلته سم دي، چې مخامخوالی ونه لري او ټوليز وي. بيا: د مخامخوالي په څنګ کې دا ټوليزوالی يې هم خورا غوره دی، چې بې له دې څه نه شي سم بللکېدی..

نو په زما ،ستا او د هغه په خاوندوالي يواځې دا دريم کس دا د ،، د ،، مورفيم لري او په دما،دتا او د هغه کې دا ،، د ،، درېواړه لري. دا يو بديل ټوليز نه دی او دا د ،، د،، سره ټوليز دی سم به دواړو ته، ځکه ووايو، چې دواړه د ولس دي او د ولس څه د ولس وي، خو بيا هم کليوالي او معياري سره بېلېدی شي. بيا هم وايم، چې دا د څېړنې وړ بولم. له معياري څخه ترې پوهېدنه دا ده، چې په ټولو لاروبرابر. .

يادونه: دا چې زما ليکنې لومړی د تاند په درنه خپرونه کې خورې شوي، نو داسې لړ د مخوينې يې ډېرې دي

زه له پوره ډېر وخت څخه دپښتو ژبې سره او د همدې له پاره د الماني ژبې سره سر وکارلرم. دا خو لا د مخه هم جوته وه، چې ژبه په ختّه کې پوره پيچلې اوستونځمنه ده، دژبپوهنې له مخې.
زه د ژبپوهنې سره اوژبلارپوهنې سره داسې ډېر سر او کارنه لرم،خوزما د ګرانو ليکوالانو ناسمې ليکنې ته را پام شوی اود هغو له امله داسې لړ څه د ګرامرسره هم بايد ګير وم، چې پوره ستونځمن کاردی.
اوس ګورم، چې ژبه پوره ګرانه ده او په ژبلارو پوهيدل هم پوره د ستونځو مل دی اوپوره پام غواړي.
دې ته تل ګوته نيسم، چې دا دژبې زده کړې، چې غواړي په پښتوښه وپوهيږي، نويوه دباندنۍ ژبه يې بايد ښه زده وي، پرته له دې په پښتو او ژبلارو سم نه شي پوهيدلی.

Konjunktion (Wortart)

کونيونکڅيون (لاتين: پښتو انډول: تړونی يا تړنوی) ويېوول

کونيونکڅيون، تړونوی، يونکڅيون په ګرامرکې يو ويېوول دی، چې د ويونو، غونډلې برخو، يا غونډلو منځ کې سينتکتيکي(syntaktische په نخښو) تړنې منځ ته راولي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

هممهال سم اندیزې یا ګرامري اړیکې د ترلو توکو منځ کې روښانه یا افاده کوي. د
پرېپوزېښیونونو یا اړیکویونو سره یوځای، چې ژبنیزې ورنړدې موخې پوره کوي کیدی
شي کونیونکښیونونه د اړیکویونه Relatoren په ښیر رایوځای کیږي.
زه یې په دې پیل کې درې بیلګې راوړم، چې دوه یې د شمیرپوهنې بنسټ ترونې دي.
دا باید په نخښه کړم، چې دا په شمیرپوهنه کې‌ویناوېسره تړي، دا زما د شمیرپوهنې سم اند
کتاب کې بیا ښه روښانه شویاواړونده لیکنې یې هم شته.
لومړی:
،،یا،،
کابل ته ځم یا کندهار ته ځم. یا
. کابل یا کندهار ته ځم
دویم:
،،او ،،
زه جلال اباد ته ځم، او کابل ته ځم.
جلالاباد او کابل ته ځم
یادونه: دا دوه ترنویونه ،، او ،، او،، یا ،، د شمیرپوهنې سم اند بنسټیز ترنویونه دي .
دریم:
،،تر،،
ټول کسان ناست وو، ترڅو یا تر هغې ټول میلمانه کټونو (خوبځایونو) ته لاړل یا
ټول کسان ناست وو، ترڅو ټول میلمانه کورونو ته لاړ شي.
زه به له ۴ تر ښپږ بجو درشم.
په دې لمنځتون کې ۲۰۰ تر ۲۵۰ کسان ځاییږي.
پورته غونډالې ته یوه یادونه، چې اړیینه ده: ځنې کسان به ووایي، چې: له ۲۰۰ تر...
دلته له څخه نه شته، ځکه دلته د ۲۰۰ موخه پیل نه دی، دا له ... نه دی.
ګورو، چې ،،تر،، ترونوی دی او پرته له دې پرېپوزېشن هم دي.
که ،،تر،، یوه بله ګراماتیکي دنده سرته رسولی، نوما به دلته راوړې وی، خوباید
وهڅیږو، چې ،،تر ،،د نورو اړیکویونودنده په غاړه نه اخلي
ځنې لیکوال اوپښتو پوهان یې د پرتلې له پاره هم کاروي، خودا ناسم دی. بله لیکنه کې به
دا راوړل شي.

فونیم او نور ...

ګرانو لوستونکو!

که تاسو دا لاندې راوړلې موضوعات دبېلګې په توګه المانې - او باور مې دې، چې
نورو ژبو کې هم- وګورۍ، نو وبه وینۍ، چې دا هره یوه موضوع یې پوره ډېره روښانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي. زه هڅېږم، چې لږ تر لږه د دې پېژندونه تاسو سره ګډ کړم او د شوني يا کېدړني پولې پورې به يې توپيرونه هم سره روښانه کړو. باور وکړئ، چې زه دا لولم، ډېر ښه روښانه دي او خوند ترې اخلم. زما په ليکنو کې تکرار راځي، د دې بخښنه غواړم، خو وايي، دوه واره تړلی کلک وي. پوهېږم، چې ځنې ويونه لږ زياتې روښانتيا ته اړتيا لري، چې زه يې دومره ډېر زغم نه لرم او باوري يم، چې مينه وال به دا کار سرته ورسوي، يا به يې سرته رسولی وي..

فونيم نو څه شی دئ؟ phonem

فونېم:

پيليادونه: په نورو ژبو يا لږ ترلږه الماني کې ډېر ويونه شته، چې د غږ په مانا دي، خو موږ په پښتو کې همدا غږ، ږګ او ويل لرو. نه پوهيږم، چې اواز مو پښتو دئ او که نه؟ زه به په دې غږ او ږګپاتې شم او بيا له الماني به د هغه بل ډول غږ له پاره دا د غږ سره مل په يوه بل ډول روښانه کړم

پېژند: د يو فونيم (زوړ يوناني نوم دئ په لاندې ماناوو:

Ein **Phonem** () له altgriechisch φωνή *phōnḗ*, پښتو: غږ يا ږګ(‘

.

د ټولو غږونو يو ذهني ټولګی دئ، چې په يوه ګړيزه ژبه کې همغه يا برابره توپيرېدونکې دنده لري.

بېلګه: که فونيم /ښ/ راواخلو، نو دا په بېلو بېلو ځايونو کې په بېلا بېل ډول ويل کيږي، خو موخه ترې همغه اخستل دي يا همغه اخستل ، دا په دې مانا، چې په پښتو کې يې د ويونو په منځ کې کوم توپير نه لري دا يواځې د ويېنې ډولونه دئ، لکه په ،، ښه،، کې، چې ځنو ځايونو پرته له ښ په خ او ش هم وېل کيږي، خو موخه ترې همغه پوهېدلکيږي، نو له دې امله ګړيزه ژبه يا ويلو کې، خو که کوم فونېم بدل شي، نو مانايې ورسره نه بدليږي.

دلته په فونېم کې همدا ږګ يا غږ يووالی دئ يا که غواړئ همدا يو غږ يو يوالی دئ لکه د / ر / يا /ت/ او نورو غږ، چې خپله مانا نه لري، خو په وی کې وی ته هغه انډول مانا ورکوي دا دې په ګوته وي، چې دا غږ د سيلبې له لارې روښانه دئ..

د دې بېلګې په دې نورو ژبو کې لږ روښانه دی، خو زه ورسره په پښتو کې ستونځې لرم، چې هغه بايد په ګډه سره اوبی کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا یوونونه یا یووالي، نو په ژبه کې څنګه او کوم دي؟

په پورته کې ګورو، چې /ر/ او / ت/ مو ورکړي، چې همدا هر یو یې یووالی دی. همدایې د پیژند یووالی دی، چې غږ راوځي، نو دا به یو سیلبي وي. که زه ناسم وم، بخښنه راته وکړی، خو ګومان مې دی، زموږ ژبپوهان یې څپه بولي، که داسې وي، نو بیا ګړ – یا غږڅپې ته به څه ووایو. راځی، چې په دې سېلبې پاتې شو او که غواړئ سېلاب.

لاندې بېلګې ګورو:

بېلګې: ،، مور،،/،، پور،، ،مار ،، / ،، تار ،،

په پورته کې ګورو، چې نور ټول توري همغه دي او یواځې لومړي توري یې سره بدل دي او له دې امله معنا بدلېدونکي دي.

د دې ویونو د ماناو توپیر د وېلو یا لیکلو، ویونو جوړې یا خورا کوچنۍ (مینیمال) جوړې بلل کیږي لکه دا پورته. مینیمال ځکه، چې هغه خورا کوچنۍ جوړې دې. وروسته روښانه پېژند شته

بیا: دا به هم دلته په ګوته کړو، چې فونیمونه نه ځانله د یو غږ بلکه د سېلبې په څیر رامنځ کیږي یا منځ ته راځي..

د یوه غږ بلډولوالی Allophone

د دې یوه غږ ښ الوفونونه /ښ/ روښانه دي، چې په بېلابېلو ځایونو کې بېلابېل ویل کیږي.

الوفون یوناني وی دی، چې الو د بل او فون د غږ یا ګړپه مانا دي یعنې بل ډول غږ یا اواز یا ګړ، نو له دې امله الوفونونه د فونېم بل ډولوالی دی، چې د فونېمبدلون یا سبفونېم بدلون په نامه یادیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سره خپلوانو ویونو یا کلمو پېژند یا يې نوره هم ښه سره توپېری پېژند ونه یې :

: دېستینګېم: **Distingem**

فونېم او ګرافېم د دېستینګېم کلمې یا وی لاندې سره راټولېږي یا رایوځای کېږي.

دا په دې مانا، چې دیستېنګېم دوه برخې دي: ګرافیم او فونېم.

Graphem ګرافېم:

. فونېم له ګرافېم څخه توپیرېږي . ګرافېم د لیکلشوې ژبې خورا کوچنۍ ماناتوپیرپېدونکی یووالی دئ

Phonem فونېم

.فونېم د ویونکې – یا ګړ ژبې خورا کوچنی ماناتوپیرپېدونکې یووالي دئ

Morphem مورفېم

یادونه: مورفیم دلته انډ راغلی. بل ځای کې بیاپوره څېړلشوی دي.

فونېم له مورفېم څخه توپېر لري. فونېم د خورا کوچنی د ژبې ماناتوپیرپېدونکی یوون په څېړ پیژند لري، په داسې حال کې چې مورفېم د ژبې خورا کوچني مانا وړونکي یووالي یا یوون په څېړ پېژند لري، چې دواړه سیمانتیکي ژبنیزه منځپانګه لري.

یادونه: دا یو اوږد د خبرو څه لري، چې زه یې زما د پاتې وخت سره لږ نورې شنني ته بېواکه یم، خو دا مې داسې لږ څه پیژندونه له الماني تاسو سره ګډ کړل، په دې هیله، چې ستاسو مینه مې ورسره راپارولي وي، بیا وایم، چې دا پوهنه پرته له یوې وتلې ژبې د زده کړې څخه نه کېږي

د دې کلمو د یووالو پېژندونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورته مې ولیکل، چې د فونېم یووالی لکه لاندې بېلګه کې /م/ دی

د مورفېم یووالی سیلبي یا سیلاب دی، هر مورفېم یو سېلبي دی.

بېلګې: ،، مور،،/،، پور،، ،شل ،، / شل ،، (د ش ښ ښ الف سره ویل

د ماناو توپیر د ګړیزو ویونو جوړې یا خورا کوچنی (مینیمال) جوړې بلل کیږي

دا به هم دلته په ګوته کړو، چې فونیمونه نه ځانله د یو غږ بلکه د سېلبې په څېر رامنځ کیږي یا منځ ته راځي

بیا یې یووالی: د دې پورته ژبنیو توکو یووالی نو د سېلبې څخه څرګندیږي، دا یو سېلبي دي او دا یې یووالی هم دی. یو وی کړی شي یو سېلبي یا ډېر سېلبي وي، مګر دا ټول یوسېلبي دي.

فونېم د ویلشوې وي ماناتوپیرېدونکی یووالی دی. دا په دې مانا، چې د یوه فونېم بدلول د یو بل فونې سره د وي مانا بدلیږي یا تغیر خوري

د دې لاندې څخه موخه پوهېدل کیږي او وروسته همراځي، نو دا همداسې په الماني تاسو ته وړاندې کوم

- **R***atte* -**M***atte*
- Phonemaustausch im Inlaut:*M***o***de* - *M***a***de*
- Phonemaustausch im Anlaut:**R***atte* -**M***atte*
-
- Phonemaustausch im Auslaut:*Ruh***e**- *Ruh***m**

دا بېلګه په ګوته کوي، چې فونېم ماناوړونکی یووالی نه انځوروي، بلکه مانا توپیرونه په ګوته کوي

سړی ویلی شي: فونېم د یوه وي هغه خورا کوچنی غږیزه جوړښتبرخه ده د وي توپیرېدونکې دندې سره. د فونېم د بدلون له لارې د وي مانا بدلیږي، دا فونېم پخپله نه مانا وړونکی دی.

نورې بېلګې:

فونېمبدلېدنه په پیلغږ کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کور – ګور

مړه – پړه

تار – مار

او لاندې يې الماني

Phonemaustausch im Anlaut:

- **F**all - **B**all
- **t**oll - **v**oll
- **D**orf - **T**orf

فونيمبدلېدنه په پايغږ يا پايګړکې

کار - کال

ورور - خور

لاندې الماني

Phonemaustausch im Auslaut:

- Stie**l** - Stie**r**
- Kal**k** - kal**t**
- Hau**s** - Hau**t**

فونيمبدلېدنه په منځغږ کې

کور – کار

ډېر - ډار

ټول - ټال

لاندې الماني

Phonemaustausch im Inlaut:

- b**i**tter - B**u**tter
- W**o**che - W**a**che
- S**o**g - S**ie**g

يادونه: زماپه اند که دلته د غږ په ځای ګړ وکاروو ښه به وي.
).

(c) ketabton.com: The Digital Library

فونې‌تیک **Phonetik** (φωνητικός phōnētikós زړه یوناني)

(زړه یوناني φωνητικός phōnētikós,پښتو مانايي غږ - یا ګړاړوند ,) .

φωνή *phōnḗ*, پښتو مانا یې غږ

یوپوهنیز دېسڅیبلین یا دېسیپلین دی،چې ژبغږ په لاندې دلایلوڅېړي: په ستوني ګنده، مری-، خوله او پوزه ،

ورشو کې غږجوړونه او د غږ او ګړحس کول د اکوستیکي خوي او د غږ یا ګړ کارونه د غوږونو او انساني

مغز له لارې

دا دوه دندې لري: غږجوړونه او غږاورېدنه، نو:

فونې‌تیک یوه خپلواکه د ډېرو پوهنو منځ کې څغاستې ځانګه ده لکه لینګوېستیک، اناتومي، فیزیولوګي، نوېرولوګي، فزیک او شمېرپوهنه. د فونې‌تیک څېړنورشو یا څېړن اله ګړېدلې یا ویل شوې ژبه یا لنډ ګړژبه ده د هغې په ټولو رېښتینوالي- یا ریالې‌زه کولو کې.

فونې‌تیک هم لکه فونولوجی ویلشوې یا غږېدلې ژبه یا لنډ ګړژبه څیړي. فونې‌تیک د فونولوجي څخه ځان په یو بل اسپک یا کړنلار بېلوي. فونولوژي د ژبپوهنې برخورشو په څېړ غږونه په یوګونو ژبو کې د خپلو ماناتوپیرېدونکو دندو غږونه ټولګیزوي. په مخامخ یې فونې‌تیک د فزیکي ، نیورلوژی، فیزیولوژي د یو یو بلې ژبپوهنې لارې ، چې غږجګوالي جوړښت، د هغې وړنه او د هغې احساسونه په کې غوره دي او د پیداښنتي پوهنو څخه ګټه اخلي.

زه په دې اند نه یم، چې زموږ ژبپوهان به دا لرلي ستونځې بې له یوې پرمختتلي دباندنۍ ژبې – چې ښه زده وي - اوبې شي. زه ډېر وهڅېدم، چې یو ښه ټولپوهیز څه تاسو ته وړاندې کړم، خو دومره وتوانې‌دم، چې نیمه نیمخوره څه له تاسو سره ګډ کړم تاسو ګرانو ځوانانژبمینه والو ته دزړه له کومې بریاوې د لوې ښتن څخه غواړم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فونولوژي پېژند:

Phonologie Die (زوړ یوناني وی دی.φωνή *phōnḗ*, پښتو غږ، ,λόγος*lógos*, پښتو پوهنه) فونولوژي

په پښتو غږپوهنه، د ژبپوهې یوه برخورشو ده. دا د ژبپوهنې په دننه کې په تړوله کې د د فونونیتیک څخه باید رابنده شي یاني منځ کې یې باید پولي وي: په داسي حال کې چې فونیمیک د ژبغږونو روښانه خویونه څېړي، چې څنګه جوړیږي او فونولوژي د یوګونو ژبود غږونو ګرسیستم د دندې سره سر او کار لري. له دې سره دا د ژبلار یوه برخه جوړوي.

پېژند Definition

فونیتیک د ګړڅپو یا ژبڅپو پوهنه ده، خپل جوړښت د ویونکي او د هغه په کاراچونه د غوږ له لارې، چې د انسان د خبرو اترو فزیکي، روحي یا ارواپوهنې او فیزیولوژیکي ګړموادو تړلوالي په پام کې نیولو سره

د یوې پوهنې په څېر د فونېمیک د ژبغږونو رواجي څېړنو له مخې یې ټاکل، د موډرنو یا اوسنیو څېړنو په څیر تنګ دی.له دې امله لاندې فونېتیکي څانګې سره توپیروو:

۱-ویندوله فونیتیک

artikulatorische Phonetik, .1

۲ – غږیز فونیتیک د فونیتیک هغه ورشو ده، چې د ویل شوو جګو یا غږووړنو سره بوخته ده. دلته د بېلګې په توګه څېړل کیږي امپلیتودې یا جګوالی او فرکونځ

akustische Phonetik, .2

غږیز فونیتیک د فونیتیک

دالاندې یې نهژبارم، دا ګران لیونکي په دا څلورو پرمختللو ژبو کې لوستلس او روښانه کولی شي.

دا په دې څېړنه کړي، چې غږ د شتونې او ژبې او نورو غږ الو له لارې څنګه پیداکیږي.،

Die **akustische Phonetik** ist das Gebiet« Die **Glottis** (Singular, altgriechisch γλωττίς **glōttís**, deutsch ‚Mundstück einer Röhre') bezeichnet anatomisch den der Phonetik, das sich mit der Akustik von ؟Stimmlippenapparat mit zugehörigen gesprochenen Lauten beschäftigt. Untersucht werden z. B. die Amplitude und Frequenz der Formanten, die die Schwingungen der Glottis erzeugen. Diese können mittels eines Spektrogramms grafisch dargestellt werden.

(c) ketabton.com: The Digital Library

perzeptive Phonetik, .3
physiologische Phonetik, .4
funktionale Phonetik. .5

دا پورته ژبنیز توکي مې همداسې پرېښوول، زما د فزیکي توانه راته داسې څه لرې برېښي، خو ګران لوستونکي په هره پرمختللې ژبه کې پیداکولی شي

phonemicفونېمیک .

پېژند: د پیداښتي ژبې د غږیزې - او لیکنژبې روښانه روښانه ونه یا که غواړی‌شننه

Nameنوم

نوم د یوه نوي پوهنیز پېژند له مخې نومونه په یوه کس، یوه شی او یا یوه ځانله کس یا څه د معلومات

ډېری یا – ستې یا یوې کلمې باندې تنظیم شوي. معلوماتو معلومولو یا ټاکلو ځانګړنوالي په چوپړ کې دي.

لکه سورګل، سپین.. کشمالی، غونډوسکه او نور.

د نوم او نومن توپیر له پاره یې پېژندونه سره پرتله کړی

دوه نور ژبنیز توکي، چې زه پخپله ورسره پوره ستونځې لرم

وی څه شی دی؟

یو وی یو خپلواک ژبنی یووالی(ناسم یې واحد) دی. په پیداښتي ژبه کې دا – د غږ یا سیلبې مخامخ- یو خپلواکه یا ښه یې نااړونده مانا لري. یو ټولیز منل شوی پېژند نه شته او ستونځمن هم دی، ځکه چې دا د کلیمه ،، وی ،، د ژبپوهانو منځ کې یا پوره اوبی نه ده او یا یې په بل څه یادوي . ګومان مې دی یو فرانسوی ژبپوه د ،، وی،، په ځای ساده ،، نخښه،، کاروي. دلته هم د لیکلو او روښانه ونې، ښه یې څېړنې اړتیا شته او په نورو ژبو کې خبرې پرې شوي نورو ژبوکې یې وګوری..

کلمه څه شی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

Begriffterm; ; کلمه انګرېزي او الماني يې

د وی ،، کلمې ،، سره د يوې نخښه ونې يا يوه اندلرنې يا حدث وهنې مانامنځپانګه پوهېدل کيږي. يوه کلمه يو سيمانتيکي يووالی جوړوي، چې د يوه نومځاينيوي يا يوه اند برخه ده.

دا هم همدومره. پوهېږم، چې دا څه همدومره روښانه ولی شم، ډېر وخت نيسي، چې دا سرته رسوم. ډېر نه دی، خو ورسره بوختيا بايد زياته وي (په بخښنه

د دې او اړونده موضوګانو د لا روښانولو له پاره تاسو ګډ کار ته رابولم. د دې له پاره مې برېښنا پته:
smakhan1946@gmail.com

مورفيم (،، جوړښت، بنه،،) څه شی دی؟

د دې له پاره بايد وپوهيږو، چې سيلاب يا سيلبې څه شی دی؟

پېژند: سيلبې Sil•be
د يوه وي په دننه کې د يوه يا ډېرو غږونوجوړشوی کوچنی يوون يا يووالی دی يا د غږ يا غږونو کوچني يوون يا يووالي ته سيلبې وايي.
يادونه: زموږپه ادبياتوکې ورته سيلاب وايي. دا له دې امله، چې موږ دا له درې را اخستی اوپه درې ژبه کې سيلبې نه شي ويل کيدی.

پېژند: مورفيم څه شی دی؟
مورفيمونه د اوازونويا تورو کوچني ټولګي دي، چې دوي يو خپله مانا يا غوره والی ولري.
بيلګه: ،، لوي ،، وی يو مورفيم دی. دا د بيلګې په توګه په ،، لويوالي ،، ، ،،لويان،، کې کارولکيږي.
،، - والی،، هم يومورفيم دی. دا په دې مانا، چې يو شی داسې دی، لکه دا وی، په کوم پورې چې دی تړلکيږي. دا د بيلګې په توګه په ،، لويوالي،، ، ،،ښکليوالي،، ، ،، لټوالي،، کې کارولکيږي.
همداسې ،، –ان،، يو مورفيم دی.دا د نورو په څنګ کې کارول کيږي، چې وښايي، چې يو څه زيات په بر کې نيسي، د بيلګې په توګه ،،لويان،، ، ،،چرګان،،.
زيات ويونه له ډېرو مورفيمونو جوړ دي، که سرې مورفيمونه وپيژني، نو سرې کړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي د وی په مانا ساده وپوهيږي.
مورفيمونه اوژبسيلبې زيات وخت همغه يا يو شی دي، مګرتل نه. ،، ژوند،، له ،،ژوندکولو،، ، او ،، مګر،، هم مورفيمونه دي. مګر سړی وايي،، ژوند-کول،، او ،،م-ګر،،.
يا
مورفيم
مورفيم خورا کوچنی اواز- يا غږيوون يا غږيووالی دی، کوم چې په بيلابيلو ژبنيز اړوندوالي سره همغه مانا لري.
سړی د خپلواک او تړلي يا بلواک مورفيمونوپه منځ کې توپيروي، چې دا يواځې(فقط) د ويونوپه دننه کې رامنځ ته کيږي.
که الماني ژبې ته پام وکړو، نو په هغې کې دريزره ليکسيکي مورفيمونه، ۱۶ بيلابيل ګرامري مورفيمونه او ۱۰۰ويجوړونکي مورفيمونه شته.
نااړوند يا خپلواک مورفيمونه :
لکه: ميز، ټوکه، سر
تړلي يا بلواک مورفيمونه : لکه
کب- ګی ، بنسټ + کوچنيونه يا کوچنيکونه
لويان، بنسټ + زياتوالييای
که تاسوپه نورو ژبو کې دا کوری، ډيرې ليکنې پرې شوي اوهر چا د خپلې خوښې سره پيژندونه ورکړي، خوموخه – چې خورا واړه ژبيونونه دی – همغه ده.
،،مورفيم،، له فرانسوي راځي"morphème" ، له يوناني "morphe" - له پښتو ،، جوړښت، بڼه،،
يو وی کيدی شي ټوټه کيدونکی وي او له دې امله د ډيرو مورفيمونو جوړوي، خو يو نه ټوټه کيدونکی وی سملاسي يواځې يو مورفيم انځوروي.
ما پهپورته کېيا د پرېپوزېشن خبروکې ،، له ... څخه،، ، د .... سره،، د پ پهتوګه راوړي،خوهلته ،، له،، او ،، د،، مورفيمونه دي، ،، څخه،، او ،، سره،، پوستپوزېشنونه دي.

Relatoren اړيکويونه:

په ژبپوهنه (Linguistik) کې د Relatoren اړيکويونو لاندې يو نسبت ورکونکی ويدول کونيونکڅيون او پرېپوزېڅيون رايوځای شوې دي. کونيونکوڅيونونه تړنويونه دي لکه او ځکه چې او سره له دې.

ادجکتيو يا خوي وی Das **Adjektiv**

(c) ketabton.com: The Digital Library

[nomen] epí-theton ((lateinisch *adiectivum*, *ad-iectivum* nach altgriechisch
(،، ورزيات شوی،،

په ژبپوهنه کي هغه ويډول دی، کوم چي د يوه ځرګند شي يا يوه ذهني شي، يوې کيدني يا کړني يا حالت او داسي نور جوړښت روښانه يا تشريح کوي.

ادجکتيو ،،خويوی،، يا ،،ملوي،، هم بلل کيږي، په ښوونځي کی ،،ځنګه،، وی(يو شی ځنګه دی؟) هم بلل کيږي، چي زموږ پښتو ادبياتو کي يي ستايننوم بوأ. د ستايننوم سره موږ لږ د ناسمونونو سره مخاخ کيږو او هغه دا چي دا بهيا ښکلی او يا ناښکلی وي او خوي نوم ډيږ څه خوندي لري يا ډيږ خويونه يا ټول خويونه.

يادونه: موږ دې ته په پښتو تراوسه ستايننوم وايو، خو زما پهاند دا خوي وی بهډيږ مناسب وي.

خوی ويونه کيدی شي وکارولشي:

,bezogen, z. B. Der *schöne* Tag) (auf ein Substantiv attributiv

- اتريبوتيو(يوه شي اړوند يا يوه شي ته يي نسبت ورکړی، د بيلګي په توګه. ښکلي ورځ)

z. B: der Tag ist *schön*) ;mit Kopula (als Teil eines Prädikats prädikativ
oder

پريډيکاتيو (د يوه پريډيکات برخه د کوپولا سره: د بيلګي په توګه: ورځ ښکلي ده) يا

ادوربالadverbial (هغه ښکلي سندرې وايی)

د ګرامرتول د خبروځه پوره غزيدلي وي،خو د اوس له پاره زه په دې لږڅه بسيا کوم. که ژوند وو، نو بيا به يي سم وغزوم، خو دا کار د ژبي مينه وال ښه کولی شي.

د الماني ژبي زيات خويونه کيدی شي جګ شي. دا تلنه کومباراخيون Komparation يا درجه بندي بلل کيږي.

موږبه يېدا اوس همدا د ډيږ اوخورا سره درجه جګه کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکلی<u>Positiv</u>: *schön*

ډېر ښکلی <u>Komparativ</u>: *schöner*

خورا ښکلی<u>Superlativ</u>: *am schönsten*

داسې خویونه هم شته، چې د هغوي د جګوني سره ستوی بدلیږي:

او موړیږي بیا په ډېر اوخورا سره جګوو:

ښه،ډېر ښه ،خورا ښهgut, besser, am besten;

زیات، ډېر زیات، لا زیات ، viel, mehr, am meisten.

دې ته ټول مینه رابولم،چې اندونه سره ګډ کړي.

اوکه د نوروژبوځخهیې همګټه واخستله، نولا نوربه هم ښه شي.

ځنې خویونه شته،چې په هغې دا جګیدنه نه شیراتللی:

ټیک همغه یا مطلق خویونه لکه بلاربه (ډېره بخښنه دبوي، چې دا بې ادبي ونه ګڼی، که حامله ولیکم هم همدا ده، خوعربي ده)،مړ اونور.

د رنګونو جګیدنه بیا شته لکه شین، تک شین، شین چک.

سپین، تکسپین، سپینچک اوهمداسې نور.

پرېدیکاتPrädikat (Grammatik)

پرېدیکات له لاتین څخه، چې (ځنګه) بلل یا ستاینې ته وایي، هم جمله وینا ته، د یوې غونډالې زړی-برخه ده یا د غونډالې هغه زړی دی، چې د غونډالې د نوروغړوپه واک دئ. په پوله حالت کې کیدی شي یوه غونډاله له پرېدیکات څخه ځانله همجوړه وي.(لکه په ایمپیراتیو Imperativ (په ګرامر کې: امر یا غوښتنبنه) کې ،، راځي،،).

Substantiv

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوبستانتيو په ګرامر کې نومونه (نوم)، بنسټوی، شي وي، اله وی یا نوم وی بلل کیږي

ازادلیکلي ويیني(افادې) بې له پرېډیکات څخه غونډالي نه دي، بلکې د بیلګې په توګه سرلیکونه، برخڅکي، بلل (یوڅوک د خپل خوي له مخې یوڅنګه بلل) اوداسې نور لکه ،، بد سپی!،، (بلل یا د ښوولو له پاره په ګوته کول).
زیات وخت کړ د غونډالي د پرېډیکات په څیر چوپړ کې وي، خودا په ټولو ژبو کې اړيننه دی. د وی کړ او پرېډیکات منځ کې توپيردا دی، چې کړ یو وي ډول په ګوته کوي، او پرېډیکات یوه ژبلار دنده، چې کړونه(؟) په غونډاله کې لرودی شي.
پرېډیکات د رواج سره سم په دو حالتونو کې راتللی شي :
په الماني ژبلار کې پرېډیکات یو یوون یا یووالی په نځښه کوي، کوم چې له بنسټوي په ورکړي حالت کې د نورو کړونوسره یوځای په اینفینیتیو یا نوروپرېډیکاتپوره کونو څخه جوړ دی. له دې څخه د غونډالي یو یووالی راکوي، چې دا سړی په ښه توګه په څنګیزو غونډالو کتلکیدیشي، څکه چې تیوپیکې ډوله هلته ټول رېډیکاتونهد غونډالي پایکې یو د بل سره ځای شوي.

برېډیکات	ابجکت	سبجکت	ادورب	
ګرځولی یا چکر ته بیولی	سپی	هیڅچا	نن	څکه چې

ایا دا پورته غونډاله به داسې موخه وره وي اوکه څنګه؟

ډاکتر ماخان میړی شینواری

اوکسومورون Oxymoron

نه پوهیږم څه به مې کتل خو د دې پورته وی ،،اکسیمورون،، سره مخامخ شوم او هسې مې په داروښانه-ونه پیل وکړ. په دې ترځ کې ګورم، چې د نورو په ادب کې د کارونو ویونو سره داسې مخامخ شوم، چې پرته له هغې له پرېپوهیدنو اکسیمورون نه شو روښانه - یا شنل کیدی. دلته مې دا ټول سره ګډوډ راوړل، چې هسې زما په اند دا موږ ورسره په ادب کې نابلدو څه سره یواځې او یواځې داسې مخامخ شو او وګورو، چې د ا ژبه څومره ستره اړتیا څیرنې ته لري. تاسو، پیداښتي ده، چې هر وی، چې هر یو یې یوه کره موضوع ده، پخپله هم په ن ج کې کتلی شی او نور یې ښه روښانه کولی شی. زما لیکنې زه له الماني رانیسم، نو ویېنه او لیکنډول به یې هم الماني وي، خو وبه هڅیږم، چې انګرېزي یې هم راوړم.

دې لیکنې ډېر ستړی کړم. هیله ده، چې تاسو به ستړي نه کړي.

اوکسومورون یو ستایل اله ده چې هر ډول لیکنخوندیونو کې میندل کیږي، نو له دې امله په لوریک(۱) نه دی رابند، بلکې په ایپیکي(۲) او رومانتیکي کارونو کې هم پیدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي. دا اکسیومورون له دوه کلمو جوړ دی، چې ځانونه یو بل سره مخامخ کوي یا تر دې چې دا یو بل ردوي. دا پخپله په دننه کې ردوونکی اکسومورون غوښتونی دی او د یوه شي په ټکي شوي حالت کې انځور دی، چې یوه بیلګه یې کینه-مینه(په کرښه تړنه یې په دې مانا چې یو وی دی) دی.

د بیتونو سره شعرLyrik

شعر چې یو څه روښانه کوي Epik.

بیا:

په اکسیومورون کې دوه ویونه یا کلیمې د منځپانګې له مخې سره مخامخ دي یا یو بل ردوي سماندیزه مخامخ ټوټه یې پلیوناز موس (۱) دی، چې په هغې کې دوه ویونه همغه یا برابر څه روښانه کوي. دا وی ااکسومورون یوناني دي او له دې لاندې منځ ته راځي

.(“dumm,, *moros* und “*sinnig*scharf,, *oxys* ausὀξύμωρος,

پښتو مانا یې اکسیو تیزلیدی او مورون بې عقل یا تېزلیدی احمق یا زیرک احمق

په ګوته کونه له دي امله پخپله یو اکسومورون دی، ځکه چې مانا یې د منځپانګې له مخې پخپله یو بل سره مخامخ دي یا یو بل ردوي((تیزفکریز حماقت):

(۱)Pleonasmus

دا یو یوناني وی دی، چې پښتو ترېپ،هېدنه یې،، له اړتیازیات،، دی

یو پلیونازموس یو رېتوریکي (د خبرو د هنر) څرګندیدنه ده، چې د یوې جملې په دننه کې هغه د ډیرواره وینا یوه ویګروپ یا هم د یو یوګوني کلیمې له لارې په نخښه شوی وي. تل هغه وخت چې یوه ژبني الات ،کارول کیږي چې هغه د دې تراوسه ویل شوي څخه پرته نور معلوماتي مواد نه ورکوي. دا وی د ټولو له پاره مناسب دي، چې د یو چا په یوه وینا کې پلیاناموس ته پام را وګرزوي. په پښتو کې یې دا بیلګه راوړی شو،: لکه ،،سره لمبه،،

د پلیانازموس له پاره بېلګې: ګردې غونډوسکې یا ګرد غونډاري، یخ شوی یخ ارامه پټه خوله، رنګه رنګونه

<u>Stilmittel</u> (<u>stylistic devices</u> یې انګریزي دی ((

(c) ketabton.com: The Digital Library

stilmittel ستایل اله

ستایل الي دبېلګي په توګه متافر یا بیضوي یاهګۍ(او ډېر نور) دي. دا ټاکلي ډولونه دي چې په تکستونو (خوندیونو) لکه شعرونو، لنډو نکلونو او پخوانیو کیسو او دا سې نورو کې منځ ته راځي. دا یو ویین اله یا افاده اله ده، چې یو څه ټاکلی وایي یا افاده کوي.

متافر ته = په وړونې موخه ترې پوهیدنې څخه تر ځیرې پورې خبرې، د بیلګې په توګه سپی په هرکاره کې لیونی کیږي، دا د په کینه کېدلو یا قهرېدلو له پاره کارول کیږي.

یا هم ستایل اله ،، سیمبول،، یا سیمبولي،،، چې یو شی موخه-څېړې په ځیر انځوروي، لکه اوښکې د خپګان له پاره،زړه د مینې له پاره او کوتره د روغې له پاره.

یا زیاته خبره (هغه خبره، چې له ربښتیاکیدلو لرې وي) لکه،، د اوښکو ډنډ،، د انسنانو بهیدنه،،

هر ستایل اله ځانګړې مانا لري، چې د یوه څه له پاره ولاړه ده یا د یوه څه له پاره ځای نیسي، کیدی شي، چې د یوه ستایلډول له پاره هم وکارول شي.

Metapher

(زړه یوناني متافرμεταφορά metaphorá)

وړنه یې نږدې مانا ده او (د ځانګړو شتیلمواد یا – الو په ځیر کارول کیږي) ژبنی ویېنه ده، چې د هغې سره وی(یو ویډله) ده د هغه د خپل اړونده مانااړوندوالی په یوه بل کې وړل کیږي یا وردننه کیږي ، بې له دې چې بې له یوه سیده پرتله ونې اړیکه د په نخښه شوي او په نخښه کیدونکي منځ کې روښانه شي.

ډنده:

دا بنسټ ویېنه یې د یوه څه له لارې ځاي په ځای کیږي، چې روښانه، لیدوړ او ژبیز بډای باید وي. د بیلګې په توګه ونه تاج (د ونې تاج) د ونې د څوکو له پاره، یا دښتکښتی د اوښ له پاره. کله کله متافر ژبنیزې تشیاوې هم ډوکوي، چې د ستونځمنو لیکنو روښانه لیکنو را نغاړلو له پاره وي

متافر د ورته والي اصولو او د یوه ټاکلي او له دې سره جوړو شوو د ورته والي، منځپانګیز او نه د ګاوندی څرګندېدنو یا بربښېدنو منځ کې اړیکو څخه کار اخلي، له موږ سره چې د دوي په منځ کې .ماناوړنه لاس کې اخلي یا رانیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسي کيدی شي د يوې لنډې (ځيره-ډوله)پرتله ونې له پاره ترې کار واخستل شي .
بېلګه: ملالۍ يوه ځمری ده، په دې مانا چې ملالۍ دومره توانمنه ده لکه ځمری. د لته د دې ځيروونکي حيوان نوم ملالۍ ته يووړل شو يا ورکړ شو...

متافر ته = په وړونې موخه ترې پوهيدنې څخه تر ځيرې پورې خبرې، د بيلګې په توګه سپی په هرکاره کې ليونی کيږي، دا د په کينه کېدلو يا قهرېدلو له پاره کارول کيږي.

يا هم ستايل اله ،، سيمبول،، يا سيمبولي،،، چې يو شی موخه-ځېرې په ځير انځوروي، لکه اوښکې د خپګان له پاره،زړه د مينې له پاره او کوتره د روغې له پاره.

يا زياته خبره (هغه خبره، چې له رښتياکيدلو لرې وي) لکه،، د اوښکو ډنډ،، د انسنانو بهيدنه،،

هر ستايل اله ځانګړې مانا لري، چې د يوه څه له پاره ولاړه ده يا د يوه څه له پاره ځای نيسي، کيدی شي، چې د يوه ستايلډول له پاره هم وکارول شي.

Oxymoron; paradoxon, Contradictio, Antithese

اوکسيومورون، پارادوکسون، کونترادکڅيون په اديکتو کې، انتيتيزې

د شتيلموادو تيره بيولنه زيات وخت لړه شوني ده. په ټوله کې په الماني درس کې زيات وخت کې سره بدليږي. له دې مله غواړو دا پولې بيا سره روښانه کړو.

لومړی: اوکسيومورون له مخاميزو يا متضادو يووالو يا واحدونو څخه جوړيږي، چې د دوي برخوال سره مخامخوالي يا تضاد کې راځي. له دې سره يوه وينا توانمنده(که توامنه؟) کيدی شي..دا يووالي کيدی شي يوګوني يا ځانله ويونه وي يا د يوه ګډوله وی په دننه کې وي.

دويم: پارادوکسون: يو (بربښيدونکی -) مخامخوالی يا تضاد دي. دا بيا څنګيزه ده، چې ايا يوګوني جوړښتبز څه سره مخامخ دي يا متضاد ردوي. غوره يې دا ده، چې پارادوکسون منځپانګير کار نه ورکوي يا لومړی په دا دويم ليد موخه ور کيږي

درېيم contradictio in adiecto :

(c) ketabton.com: The Digital Library

کونتردکځیو په ادیکتو کې د اکسیمورون یو ځانګړی حالت دي. په دې کې یوه ستایل اله د یوه ادجکتیو او یوه سوبستانتیو څخه جوړه ده. دواړه ویونه یو د بل مخامخ دي او په پای کې لو بل ردوي.

انتیتیزېAntithese

هر اکسیمورون کیدی شي د انتیتیزې په څېر وپیژندل شي. خو انتیتېزې هڅېرې هم چې د منځپانګېز مخمخوالي او ټولې غوندالې له مخې هم

اکسیمورون ځان د دوه ویونو په مخامخوالي رابندوي

د اکسیومورون له پاره بیلګې

پیداښتي ده، چې یو شتیلمواد د بیلګو له لارې ښخ روښانه کیدی شي، نو له دې امله غاوړو، یو څو بیلګو له اکسیومورون او کونترادکځیو ادکتیو څخه په کیله کړو.

اکسومورا له ژبې او ټولې ورځې

لږ ډېر دی

دې ډکیا زه غریب کړم

بیړه له تلوار سره

غمګین خوښ

Adjektive

لاتین مانا یې: ورزیات شوی) خوي ویونه: دوي روښانه کوي، چې یو شی یا یو څه یا کسان... څنګه جوړ دي. دا د څنګه وي په نامه هم یادیږي، ځکه چې دوي پوښتي چې یو شی څنګه **جوړ دی**.

په ادیکتو کې کونترادیکځیو د اکسیومورون یو ځانګړی حالت

Contradictio in adiecto als Sonderform des

Oxymorons

زګیرویز درد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرده څلورۍ (مربع)

تور شيدې

ګونګه چغه

تیاره وه، سپوږمۍ ځلیده

په شنوواورو (ورېدوني) ډهليز (دهليز، چې شنې واورې پرې شوې وي)

کله چې موټر (لکه) برېښنا تيز

ورو په کونج راتاو شو

دننه ولاړ کسان ناست وو

پټه خوله (غلی) په خبرو کې ژور

يادونه: په نوکانو کې لیکنې زما یعنې د ژباړي دي)

دا شعر کیدی شي د ۱۸۵۰ ز ک وي او په ډېر اختمال د ساکسو له وګړغږ. له دې سره ډېر اکسیومورا جوړیدی شي، د کومو سره چې بیتونه يانيمبيتې هکپککوونکې اغيز ښندي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیستم څه شی دئ؟

اجازه دې وي،چې دا یو وی یعنې سیستم، چې ټولپوهیدونی دئ، خو بیا هم له تاسو سره کډ روښانه کړم. دې ته له دې امله راوهڅیدم، چې وګورو، دوي یا دا پرمختللي نړئ هر یو وی- چې فکرکیږي، دا خوروښانه دئ- څومره څیړي او روښانوي.

سیستم (زوړ یوناني وی σύστημα sýstēma د ډېرو یوګونو برخو څخه یوځای اېښوولشوی ټول) په ټولیزه توګه رابندوړ پیداېښتي یا هنري ،، جوړښت،، په نخښه کوي یا په ګوته کوي، چې له بیلابیلو برخو څخه جوړ دئ، کوم چې د ټاکلو منظمو اړیکو په بنسټ یو له بل سره د ګډ ټول په څیر راوړلکیدی شي.

د دې وی یا کلیمې یووالیز پیژند نه شته، ځکه چې د هر مسلک له مخې یې پیژندورکول توپیر لري. په دې پسې نو دا مخ ته تللي غونډاله د یوه خوراغښ کډ پروپېشوني یا - - ونوالي په موخه یو ذهنیت دئ. د یوګونو پارامترونو لاندې روښانه ونه کیدونکې ده.

- فضایی یا / او د یوه سیستم وختیزې پولې کیدی شي د هغه تنیزوالي یا د ټاکلو توانونو له لارې فزیکي روښانه کړای شي یا تشریح کړای شي(ریښتوني/مادي/ ټاکلي سیستمونه) – یا سوچه اندیز یا فکري جوړشوي، موخه-چوپړیز (د موخې په چوپړ کې) پیداېښت یا طبیعت وي(ادیال یا خیالي/ نه مادي/ نظري سیستمونه).

پیداېښتي – یا طبیعي سیستمونه:

ټول پیداېښتي سیستمونه په ریښتوني پیښشوي یا منځ ته راغلي (ریل یا واقعي) سیستمونه دي، چې د موخه-ورې له انسانپیداکوني anthropogenenاغیزې پرته منځ ته راغلي او ځان پخپله ساتونکی یا خپلځانساتونکي دي.(بیلګه: Atom ,Quantensystem, Lebendes System ,Molekül

(Planetensystem ,Ökosystem ,Psyche ,Organsystem ,Zelle ,

مصنوعي یا هنري سیستمونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصنوعي يا هنري سيستمونه هغه دي، چې د انسانانو له خوا په کې فکر شوی او جوړ شوي وي. دا کيدی شي مادي يا نامادي پيدابښت وي، خو زيات وخت دواړه سره يوځای کوي. د دې په منځ کې سړی (رېښتوني) تخنيکي سيستمونه (بيلګې: کارالات، ماشينونه، شميرونی(کمپيوتر)) سوسيال يا ټولنيز سيستمونه (سوسيال ګروپونه، کورنی، نژاد، ټولنې، عقيدوي ټولنې) او سوسيالتخنيکي سيستمونه (بيلګې: معلوماتي سيستمونه، انټرنټ يا نړيوال جال).

يو ګډوله له پيدېښتي او هنري يا مصنوعي رېښتوني سيستمونو بيوتخنيکي سيستمونه (بيلګې: مالساتنه او مالروزنه، پاکی جوړښتونه(کاناليزايشن)، مصنوعي زړونه) او سوسيال ايکولوژي سيستومونه انځوروي (بيلګې: کلتوري کرنيزي ځمکې، ساتنچاپيريالونه)

-- مادي سيستمونه هر يو يې د خپل ډول له مخې د هغه د چاپيريال په ښکاره - ، بند – او رابند سيستمونو وېشل شوي. سيستمتيوري د بنسټتوپير لرونکو سيستمونو جوړښتډول او خوزښت يې د څېړنې لاندې نيسي.

نامادي يا ناشييز سيستمونه ځانله او ځانله مصنوعي جوړشوي، فکري سيستمونه دي، چې بې له انسانه ،، ټيله شوي،، له لارې کوم ديناميک نه راپيداکوي او شتون يې د مادي سيستمونو په واک کې دی(بېلګې: د کلمو سيستمونه، کواورديناتسيستم، د اکسيومونو سيستم، مودلې او تيوري).\

د يوه سيستم جوړښتټوټې(توکي، برخې) داسې ټاکلکيږي، چې يو له بل بيلابېلې يا رابندې، بېلابېلې دندې يا پوښتنې په سيستم کې پوره کړي. په ختّه کې هر په خوښه رېښتونی(ستورو، ونو، غړو، جوړښتبرخو) يا فکر پرې شووالات (غړونه، نخښې، زېرندې، سيمبولونه) د يوه سيستم برخه کيدی شي.

يو سيستم کړی شي برخسيستمونه ولري او هم پخپله د يوه پراخ سيستم(**Supersystem**) برخسيستم وي.

پرتله کونه

ډاکتر ماخان ميرې شينواری

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر دې مخکې ... وبخښی دا ،، تر دې مخکې،، نه شته. تر ناسم دئ او مخکې هم کليوالي ليکندود دئ.

له دې د مخه ... په بخښنه دا هم پوره نه دي.

له دې ځخه د مخه چې په دې موضوع پيل کوم، د اړتيا له مخې غواړم دا لاندې ستاسو مخ ته کېږدم:

ستاينئوم، چې ما خپله ليکنه کې خوي وی ليکلی.

ستاينئومونه به نوپه پښتو کې څنګه وي؟

موږ په پښتو کې د دې له پاره د نوروژبو په څير د ستاينې جګونه نه لرو. زموږزيات ليکوالان، چې زه ګورم، ډېر اوخورا ډېر د دې له پاره ليکي.

بيلګه ۱: چټک،ډېر چټک، خورا چټک.

بيلګه۲ : جګ، ډېرجګ، خورا جګ.

دا کړی شو نور هم وستايو، چې وليکو، لا نور هم چټک، ـــ ډېر ــ، ـ خورا ـــ اونور.

دا لار چې په ژبه کې نه لرو، کيدی شي، چې دا د يوه قرارداد له مخې د پوهانوله خوا ومنل شي او يا يوبل څه ورته پيدا کړي. داد قرارداد له لارې کيدی شي، خو هيله ده نورڅه سره پيدا نه کړو، چې بيا د قرارداد نوم پرې کېږدو

اوس راځم خپلو اري خبرو ته يعنې پرتله کونې ته:

زموږزيات يا نږدې ټول ليکونکي اوليکوالان ژبپوهان د شيانو يود بل سره پرتله کونه او په همدې ډول يې د پرتله کونې ستاينه په ،، تر،، کوي. موږ ،،تر،، پوره څېړلی، چې څه شی او څنګه کارول کيږي.
لومړی: رموږليکونکي په دې اند دي، چې پرتله کونه د ،، تر،، سره کيږي.يعنې

سپين تر شين(هغې هغه،هغوي،تا،تاسو،ما، موږ) (ډېر- ،خورا –) بڼکلی دئ.
دويم: په پيداښتي ډول يې، چې زموږ هيوادوال په بيلابيلوځايونوکې کاروي:
هغه د ،، له ... څخه ،، سره پرتله کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه : له دوي، تاسو...او ... څخه کوم ښکلی دئ؟
سپین له شین (هغې هغه،هغوي،تا،تاسو،ما، موږ) څخه ښکلی (ډېر- ،خورا –) دئ.
دریم: سپین (را، ور، در) څخه ښکلی (ډېر – ، خورا –) دئ.
په پورته لیکنه کې دا د ،، ور څخه،، په ځای ځنې لیکوالان کله کله ،، تر یا نوره ،، لیکي یعني:
که پوښتنه وشي، چې له سپین اوشین څخه کوم ښکلی دئ اوسپین ور څخه ښکلی وي،
نووایو: سپین تر شین ښکلی دئ. دلته ،، تر څخه،، نه وایو.
تر د هغه مهال، ځای اویوه څه د پای په نخښه کونې سره یعنې ،،تر...پورې،، سره توپیر لري.
ګورو چې دا پورته ،،تر یا ترې،، د ،،ورڅخه،، په ځای راغلی.
موخه: پرتله ونه د هغه ،، تر،، سره چې موخه ورڅخه د ....پای وي، نه کیږي، دا په دې مانا چې په لاندې کې ،، تر،،
سپین تر(ما،هغه، تاسو او...) ښکلی (ډېر -،خورا -) ښکلی دئ، ناسم دئ.

یادونه: یعنې دا ،،تر،، هغه اړیکوی نه دئ، دا له یوڅه یا چا یا شي څخه ښکلی دئ، چې زیات کسان یې لیکي:: ترې ښکلی..... چې دا ترې هغه د ،، ورڅخه ،، په موخه یا مانا دئ.

نسبت:

موږ په پښتوګې نسبت ته څه وایو؟ (څه ووایو سم نه دئ، ځکه دا موږ نه وایو، دا څه ورته ویلکیږي، دئ. له دې امله: څه وایو،دئ).

دلته هم شیان سره پرتله کیږي
دا چې نسبت پښتو نه دئ، نوکارونه یې کیدی شي له عربي څخه بل ډول وي، خوموږ یې هغه پښتو ډول سره کولی شو، ځکه په عربي خوتپول نه پوهیږو.
په ګڼونو کې لویوالی، کوچنیوالی اوبرابروالی سره پرتله کیږي.
۲ نسبت ۴ (ته) کوچني (دئ)
په کسانو یا شیانوکې، لویوالی، ښکلا، پلنوالی، ...
کسان یا شیان:
الف نسبت ب (ته) ښکلی (جګ،پلن،...) دئ.
تناسب: ګڼونو کې:
د دوه ګڼونو پرتله کونه که دا سې وي، لکه د نورودوه ګڼونو،نو وایو:
۲ نسبت ۴ متناسب ۳ نسبت ۶ ته
یا یې انډول ۲ پر څلور برابردي له ۳ پر۶ سره. یا دا لاندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه و ۴ ته داسې دئ یا برابر دي دې ته لکه ۳ و ۶ ته

نسبت به نو په پښتوڅه وي؟
په ګڼونوکې پرتله کونه:
۲ و ۵ ته کوچني دي

کسانو یا شیانو کې
سپین وشین ته ښکلی(جګ،....) دئ
د ننګرهار انګور د کابل انګورو ته ځواړه (تروه، ستر....) دي
نوګورو، چې د عربي ،،نسبت،، د پښتو ،، و..ته،، سره انډول دئ.

تناسب به نوپه پښتو څه وي؟
۲ و۴ته داسې دي لکه ۳ و۶ته
یعنې ۲ په څلورو برابردي د ۳ پر ۶ سره.
سپین وشین ته داسې جګ(ښکلی،....) دئ لکه برګ وخړته.
په پورته کې نوتناسب د برابر په مانا دئ

یا داسې هم وایو چې:
سپین وشین ته په جګوالي کې داسې ځان نیسي، لکه برګ وخړ ته.
ګوروچې دلته تناسب ته د پښتو انډول،،ځان نیونه،، کیدی شي.

که شمیرپوهنې ته پام وکړو،نومتناسب دبرابرپه مانا راځي.

الف وبه ته داسې جګ دئ، لکه پ و ت ته

یا

الف و ب ته برابر جګ دئ لکه پ و ت ته.

تناسب داسې هم لیکو.

a/b = c/d

پخوا موداسې هم لیکه:

a:b::c:d

ګومان مې دئ انګریزي کې یې اوس هم داسې لیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس ته راوړنه: ګورو، چې پرتله کونه د ،،تر ،، سره نه کيږي.

بيا: سپين وشين ته ښکی دي يا

سپين له شين څخه ښکلی دی.

ناسم: سپين تر شين ښکلی دي.

خو سمې پرتله کونې له پاره ليکو، چې : سپين له شين څخه ښکلی دی.

نو د ،،تر،، سره پرتله ونه نه شي کيدی،دا د ،،له ... څخه،، سره کيږي.

د تل له پاره، تل، ترتله او تل ترتله

ما څوکاله د مخه د تاند درنې خپرونې کې د يوه ډېردرانه او راته ګران استاد يوه ليکنه ولوستله، چې له تاسو سره يې د شريکولو له پاره له هغې دا لاندې را اخلم او په دوه برخو يې وېشم:

يادونه: پخوا مې په دې يوه اوږده ليکنه کړې وه،خواوس مې دا نوې وليکله، چې د ليکنې ډول يې هم بدل غوندې دی.

لومړی: د تل له پاره:

،، (د تل لپاره) په ګرامري لحاظ قيدي عبارت دی. دغه قيد د پښتو په پخوانو کتابونو کې نه مومو، په غالب ګومان په شلمه پيړۍ کې پښتو ته راغلی دی او د انګليسي ژبې د FOR EVER ترجمه ښکاري.،،

ــــ ،،که څوک د متوفي په اړه وليکي چې : هغه له موږ د تل لپاره لاړ ؛ دلته يې نه (تل) او نه هغه د کلاسيکو اثارو عبارتونه معادل دي. ځينې خلک (د تل په مخه) عبارت استعمالوي چې شايد (د تل لپاره) تر ګردو نږدې معادل وي. موږ ويلای شو چې : هغه له موږ د تل په مخه لاړ.،،

دويم: تل، ترتله اوتل ترتله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

،،(تل) ډېره لنډه، يوه سيلابي کلمه ده خو د ابديت لويه معنا پکې نغښتې ده. په همدې وجه ډېر ځله ليکونکي د هغې ترمعنوي اثر لاندې راشي او يو څه نور توري ورسره زيات کړي چې په صورت کې يې هم د محتوا قوت پيدا شي. پخوانو چې (تر تله) جمع کړی او (تر تلو) يې بللی دی، يا يې د (تر تله) په ځای (تل تر تله) راوړی دی، وجه يې همدا د ټينګار غوښتنه ده.،،

ګرانو لوستونکو!

زه په دې ليکنې نور څه نه ليکم، خو دې د ،، تل له پاره، تر، ترتله ،، له پاره غواړم يواځې يوڅو غونډالې له تاسوسره شريکې کړم او په تل ترتله لړ تم شم :

له دې د مخه، چې په دې موخه څه ليکو اړيين بولم، چې د سم اند(منطق) څخه روښانه ونه وکړم.

يو: منطق

راځئ، چې له هرڅه د مخه لومړی د سم اند يا منطق په بنسټ ،،وينا،، تعريف کړو:

پيژند (دا پيژند د شمير پوهنې سم اند څخه دی): وينا د ويونو يا کلمو موخه وره څنګ په څنګ اينوونه ده، چې يو ،،ريښتيا ارزښت،، رښتيا يا نا رښتيا ولري.

که ووايو، چې:

نن د کابل دښار د هوا حالات.

دا وينا نه ده، ځکه موخه وره نه ده، ځکه چې ،،رښتيا ارزښت،، رښتيا يا نارښتيا نه لري.

که ووايو، چې

نن کابل کې ورينګي (ورښت.) وريږي.

دا وينا ده، ځکه موخه وره ده او يو رښتيا ارزښت لري، يعنې يا به ورينګي وريږي(باران نه وريږي، باران ميبارد)، چې رښتيا ارزښت يې رښتيا دی او يا به ورينګي نه وريږي، چې رښتيا ارزښت يې نارښتيا دی.

پورته جمله ويلای شو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

نن په کابل کې ورینګي وریږي.

په کابل کې نن ورینګي وریږي.

ورینګي وریږي نن په کابل کې.

د سم اند له مخې دا ویناوې دي . ویونه موخه ور سره ځاي په ځای شوي، خو دا چې ژبه یې څه ډول لیکنه غواړي، دا بیا بله خبره ده.

جمله یا بهتره وینا لرو: ،، استبدادي نظام د تل لپاره نسکور شو،،. دا وینا ده، ځکه چې ،،ربنتیا ارزښت،، ربنتیا یا نا ربنتیا لري.

دا چې دا ،، استبدادي حکومت،، به بیا راځي او که نه ، د دې سره یې موږ سر او کار نه لرو. دا د یوه کس اند دی او څرګند یې کړ.

دوه: له پخوانیو کتابونو څخه ګټه اخستنه اړینه ده، خو دې ته باید ګوته ونیسو، چې موږ له پخوا څخه ډېر څه نه لرو، موږ همدا اوس خپلې ژبې ته وده ورکوو او دا – د لوي څښتن په برکت- په وده کې پوره چټکه ده. زموږ هر شاعر او هر ادیب د هغه وخت له اد یبه او شاعره ښه پوهیږي او دا باید همداسې وي، ځکه چې دا یوه طبیعي پروسه ده.

اوس راځوخپلې اري لیکنې ته:

لومړي ته:

دوه برخې دي.

۱ – د دباندنۍ ژبې اغیز:

دا سمه خبره ده، کیدی شي دا وي، ځکه موږاړیوچې هر څه یا ټولې پوهنې – ژبه هم – د د باندنیو ژبو په مرسته مخ ته بوځو، نو اغیزبه یې هرومرو وي، خو ایا دا اغیزیې د ژبلارو او د موخه ورتیا سره سم دی؟

دې ته باید تل پوره پام وي.

اوس راځو د ،، تل له پاره،، ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې ته باید پام وکړو، چې دا د FOR EVER انډول دی اوکه نه؟ یعنې موخه وردی، که نه؟

یا زموږژبلار به دا وي، که نه؟

پوښتنه: ټکسي دې (د) څه وخت (له پاره) راغوښتی؟

له هرڅه دمخه باید دې پوښتنې ته پام وکړو یا پام راوګرځوو، چې زموږپښتوهمداسې ده او که نه؟

که پوښتنه سمه وي، نولاندې ځوابونه یې هم هرومروسم دي.

— د سبا له پاره مې په یوولسوبجو تکسي راغوښتی دی.

— د ... له پاره مې په یوولسو بجو تکسي راغوښتی دی.

— ... ته مې....

— ... په یوولسو بجو مې تاکسي راغوښتی دی.

د سبا په ځای چې درې ټکي ځای په ځای شوې، هر مهال (د ژبدود اوسم اند سره سم) لیکل کیدی شي.

داسې هم ویلی شي، چې:

— د تل (د درې ورځو، د یوې اونی، د راتلونکوڅوورځو، د هرې ورځې) له پاره مې په یوولسو بجو تاکسي راغوښتی دی.

دا غونډالي ،،ربنتیا ارزښت،، ربنتیا یا نارښتیا لرودی شي، خو موږ یې دلته د ربنتیا ارزښت سره سر اوکار نه لرو

دویم ته: ، تل، ترتله، تل تر تله

پوښتنه ۱: ته څومره (وخت) دلته پاتیږي؟

زه څلور ورځې(یو کال، تل)دلته پاتی کیږم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه ۲: ته د څه وخته پورې دلته یې؟

زه دلته د څلور ورځو(یوکال، تل) پورې دلته یم.

دلته هم ګوره همغه د ،،تل له پاره،، په څیر څه شته، چې رښتیا ارزښت لري. دا به یا رښتیا وي یا نارښتیا

پوښتنه۳ : ته له څه وخت تر څه وخت دلته یې؟

زه د ۵- م تر ۱۰ – م د حمل دلته یم.

بنستیزه پوښتنه ۴ :

ایا تل ترتله د ترتله لپاره ټینګار دی؟

بیا لنډ:

څومره وخت ؟ تل.

د څه وخت له پاره؟ د تل له پاره.

تر څه وخته؟ تر تله.

موږ به دې تل تر تله ته لږ تم شو.

ایا هر څه چې شته وي، هغه پیل اوپای لري؟

و به وایو،چې هو.

هر څه چې پیدا کیږي،هغه پیل اوپای لري.

یو څو بیلګې:

په مړستون کې د مړي په خښځای داسې لیکي: ۶. ۵ .۱۹۷۸ – ۳ . ۸ . ۲۰۱۸

په توروېي لیکو: شپږم د پنځې ۱۹۷۸ تر ۳ د اتمې ۲۰۱۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا په دې مانا چې: له .... تر ....

اوس نوپوښتنه دا ده، چې شته وي، خوپیدا نه وي؟

ایا داسې څه شته؟ هو اوهغه زموږ رب دئ.

رب تر تله برقرار دئ اوپیل یې هم له تله برقرار دئ، نو

دلته به هغه د رحمان بابا د شعر د یوه نیمبیتي راوړو،چې دا درانه استاد هم په خپله لیکنه کې راوړې:

،،تل تر تله برقواردئ رب زما،،

دا د رب له پاره داسې لیکو: تل تر تله

دا په دې مانا چې له تل څخه تر تله پورې. یعنې دا لومړی ،، تل،، د ،، ترتله،، له پاره ټینګار نه دئ.

نیونه، ښوونه، غوښتنه

دا ویونه، چې زه یې دلته اوس د ګرانو لوستونکوسره شریکوم، زیات په شمیر پوهنه کې کارولکیږي، خو په ورځنې ژوند اونوروپوهنوکې هم ورسره مخامخ کیږو.

زه زما لیکنې له المانې څخه راژباړم. زه باوري یم، چې له مانور تکړه کسان شته، چې دا کارښه کولی شي، که دوي یې پخپله نه کوي، نو هیله ده، چې لږترلږه خومرسته وکړي.

وړاندنیونه (preconditio لنډ: نیونه ، فرضیه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندنیونه یو حالت او یا یو خوي دئ، چې باید پوره وي، له دې د مخه چې یو بل حالت، یوه کړنه یا یو بل خوي او یا یوه بله پروسه د ښوني شي یا وښول شي.

د بیلګې په توګه په یوه څه کې د ننوتنې منلو یا داخېلېدو اجازې د مستحق کېدو له پاره ازموینه زیات وخت یوه وړاندنیونه یا که غواړئ فرضیه ده

یوه وړاندنیونه کېدی شي یواځې د یوه حالت یا یوه خوی یوه وړاندنیونه وي.

په سم اند کې وړاندنیونه په لاتین کې د پریمیس Premise په نامه هم بلل کیږي.

په شمېرپوهنه کې وړاندنیونه د یوې ښوونلارې یوه غوره برخه جوړولی شي

په دې توګه ایندکشن وړاندنیونه induction precondition
Induktionsvoraussetzung پایونه د ایندکشن ښوونه (the prove of induction)
Induktionsbeweis (د ځانګړو څخه په ټولیزو پایونه) پیل په نخښه کوي.

بېلګه : په ډېرو هېوادونو کې د تابعیت منلو لپاره په پوره سویه د ژبې زده کړه مخ د مخه وړاندنیونه ده.

په افغانستان کې د پوهنتون ننوتنې لپاره د کانکور ازموینه وړاندنیونه ده.

قضیه یا جمله :

جمله په شمېرپوهنه او سم اند کې یوه نوې پوهه یا پیژندنه ده ، چې له اکسیومونو، ټاکندویو(پیژندونو یا تعریفونو) او څرګنده جملو څخه فرمولبمدي کیږي. ددې لپاره، چې د یوې جملې وینا و منل شي یا وپېژندل شي، باید و ښوول شي . که په کره توګه ونیسو نو دا یوې منلې legitimierte (قانوني) پرلپسې ټولګیز (صنفي) پریدیکاتي سم اند د پایونې پرلپسې ده یا که غواړئ پایله ده.

ښوونه:

په شمې رپوهنه کې ښوونه د یوې وینا د ربښتیاوالي یا نارښتیاوالي باوري راوښتنه (ښوونه) ده. دا د اکسیومونو، چې سر له سره ربښتیا نیول شوي وي او نورو وینا و څخه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې رښتیاینه یې تیاره ښوول شوي وي راوښتل کیږي.. دلته له اکسیوماتیکي **axiomatischen** ښووني خبرې کوو.

شمیرپوهنیزښوونېزیات وختپه وړو،وړوپلو د نورو غونډالویا جملوپه بنسټ سرته رسیږي.

جوړښتیزې - او نا جوړښتیزې ښوونې.

شتونښوونه:

شتونښوونه چې وښایي ده، یا یوه تلنلار ورکړ شوې، چې اوبی ته موبیایي،دا په دې مانا چې، یواوبی جوړیږي یا منځ ته راځي.

د یوه نه جوړښتیزې ښوونې سره د خویونو لرلوسره د یوه اوبیشتون پای کیږي. کله ختیناسیده نیونې کیږي، چې اوبیدې شتون نه لري. له دې ښوونو لاس ته نه راځي، چې سړی څنګه اوبی لاسته راوړي.

غوښتنه (ثبوت) Behauptung

غوښتنه (ثبوت) Behauptung یا ،، څرګند یا روښانه حکم ،،تضمین شوی قضاوت،، هم بلل کیږي، یوه جمله ده د ځانګړې مانا سره او له ویونکي څخه داسې ویل کیږي، چې ټولیزه او د تل لپاره وي. که د بېلګې په توګه څوک پوښتني ته ، چې ایالندن له پاریس څخه لوي دی،؟

ځواب وایي: لندن په ۲۰۰۰ ز ک کې د پاریس څخه زیات اوسیدونکي لرل،، نو له دې سره دی غوښتنه رامنځ ته کوي.

یوه غوښتنه نه یواځې لکه (څرکندونه) ویېنه یوه جمله ده د ټاکلې خوندیونې (متن) سره، بلکې یو ټولیز ه کړنه کاروایي ده: د ویل شوې وینا لپاره یوه ټولیزه په اختیار کې نیونې (چې ګوندې د ټیکوالي دعوا پرې شوي وي) باوري کیدنه . John R. Searl ددې لپاره د خبروکار"speach act" کلمه و کاروله.

غوښتني کېدی شي ټیک (همداسې رښتیا) وي یا نارښتیا. دا له دې امله موخه ورې دي، چې غوښتنو باندې د منلو او ردونو له امله خبرې اترې یا که غواړی مباحثه وشي، شک پرې راشي، ومنل شي یعنې تصدیق شي، چې زور پرې واچول شي، وښوول شي، رد کړاي شي(یاني تضاد یې وښوولی شي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نورو ژبنیو څرګندونو څخه یې رابېلونه

غوښتنې(ثبوتونه) نه دي لکه دا لاندې:

۱ - په نیونو وداني یا فقط نیولشوې یا نا جدي جملې. بېلګې په توګه په ادبیاتو، ژبتمرینونه یا ټوکې ټکالي لکه (،،په یوه وخت کې یو پاچا وو...........،،)

۲ – پوښتنې،شک، ګومان(،، نه پوهېږم، چې ایا دا با راشي،،)

۳ – تیوریتیکي نیونې(،، نیسو،چې هر مالک د جګې ګټې هلې ځلې کوي،،)

۴– امر (،، لاسونه جګ،،)

۵ – کلیمه ټاکنه یا نومینال پېژند (،، د زیاتو اتومونو ټینګ تړنه دې ،، مالیکیول ،، و بلل شي.

۶ – د ځانیز خوند یا مزې څرګندونه(،، دا موزیک مې ښه راځي،،)

کومه ګټه نه لري، چې دلته د رښتیاپوښتنه رامنځ ته کړو. دا ډول جملې له بله اړخه په ارزښت کیږي، د بېلګې په توګه موخه ورتیا، هنري خوندیونه، مجلس ارزښت.

د غوښتنو ډولونه.

غوښتنې د خپلو منځپانګو له لارې په برخو وېشل کیږي ، د بېلګې په توګه:

-- غوښتنه، چې نړۍ څنګه جوړه شوې، داسې په نامه empirische یا په تجربو ودان، په رښتیا faktische یا مثبت

ښوونه(،، دا ونه له لسوکالوزړه ده،، ، ،، سرپ له وسپنې درانه دي،،).دا ډول غوښتنې تجربه- پوهنه ده، په ځنګړې توګه empirische ایمپریکي کارونه په پیداښتې پوهنو کې.

-- سم ادیز-شمیرپوهنیزې غوښتنې(،،د ۱۴۴ څلورۍ ریښه ۱۲ ده،،). دا د شمیرپوهنېاوسم اند اله ده.

-- ارزښتیدونکي غوښتنې (،، سپین و برګ ته ښه باجه یا رباب وهي،،).

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- یوه لار ،یوه کچه، اخلاقي غوښتني(،،سړی باید له دوي سره مرسته وکړي، چې بې له کومې تیروتنې یا ناوړه کړنې یا ګوناه اړ شي،،). دا ډول غوښتنې د نورماتیو-یا مثبت اخلاق Ethik الې دي.

-- hermeneutische روښانه، موخه ښوونیزې غوښتنې (،،د سپین بیرغ ښکاره کونه دا مانا لري،چې: ،، موږتسلیم یو،،). دا ډول غوښتنې د ژب – او کلتورپوهنې الې دي.

دننیسایکولوژیکي یا دننه (ځان) کتنې غوښتنې innerpsychische oder introspektive Behauptungen

(،، زه د غاښ درد لرم،،. ،، ګبینی خوږخوند لري،، ، ،، زه ګورم، چې ترمومتر ۱۰درجې څیلزیوس ښایي،،).

غوښتنې په نوروبرخو هم وېشل کیږي په:

-- غوښتنې په پخواني وخت کې په یوګړو یا ځانګړو پېښو، اوسمهال یا راتلونکو پېښو.

(،، ګوېټې په ۱۸۳۲ کې ومړ،، که د ګوېټې په ځای مې کوم افغان لیکلی،نود زیږېدنې یا مرګ ورځ مې یې باید اسانه پیداکولی شوی، دا چې دا مې نه شوکولی، اړ شوم همدا الماني پرېږدم.په خواشینی).دا ډول غوښتنې د تاریخپوهنې الې دي.

--- د ټاکلو ډولونو شیانو شتون غوښتنه (،، په دې ځنګله کې ډینګرۍ شته،،).

--- په تجربوي قانونمندۍ یا لاراړوندوالي غوښتنې (،، که څوک یوه کریستال ګلنۍ په مرمرځمکه وغورځوي، زرې زرې کیږي،،)

--- د علتونوغوښتنه (،،سپی مړ شوی، ځکه چې هغه سرطان لروده،،).

موږ د ثبوت په ځای د دې نوي وی ،، غوښتنه،، سره بلد نه یو، خوګورو چې دا سم همغه ثبوت دۍ.

غوښتنه: سپی په سرطان مړ شوی.

ښوونه: دا بیا باید وښوول شي، چې همداسې ده اوکه نه.

Imperativ په امریه بڼه، غوښتنې، امر

(c) ketabton.com: The Digital Library

Implikation په کې رادننه کونه

جمله (شمیرپوهنه)

جمله په شمیرپوهنه اوسم اند کې یوه نوې پیژندنه ده، چې دا له اکسیومونو، پیژندونو او تازه پیژندل شوو جملو څخه وتلې فرمولبندي کیږي یا جوړیږي.د دې له پاره چې د یوې جملې وینا دپیژندلشي،باید دا وښوول شي.

په نورمال ډول جملې د خپل غوره والي په ترتیب په یوه اهرامډوله ترتیب پهبرخو وویشل شي، چې ترتیب یې داسې بریښي:

۱ - Lemma مرستندوی جمله (د یوه غوره ښوونه کې مرستندوی جمله)

۲ - Korollar د کره کونو یا ترې لاس ته راوړنو یوځایکول، چې دا له یوې جملې یا یوه پیژند بې د لویو بوختوالوراکول کیږي. زیاتوخت پای لاسته راړونې)

۳ - Proposition (سم اندیزې ویناوې).

۴ – جمله یا تیوریم Theorem (پوهنیزه – او بنسټجمله یا سټجمله. Theorem تر اوسه په زیاتو ژبو کې کارولکیږي.

تل ژبنیز – یا ورځني ژبنیز لیدنې غوښتنه

--- تل ژبنیز لیدنې غوښتنه په ټولیزه توګه فکر دی.. که سړي ته یو فکر یا پیښه پیدا شي، نو سړی کړی شي دا یوه غوښتنه وبولي.

بیلګه- غونډاله: زما غوښتنه ده،چې زه موټر بیایم.

مانا: زه اوس په دې فکرراغلم، چې په موټر کې ځم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنه د فلسفي له ليده يا له مخې:

د فلسفي پوهنې له مخې د **Immanuel Kanntichnochnicht** (ايمانول تراوس مي نه پيژاند) کاتيګوري (ډلي) غوښتنه د احتمالوالي لارو - - يا قانونمندئ په بنسټ په درې برخکاتيګوريو وېشلکيږي: دروغ، پوهېدنه اوتوکلي پېښيدنه. د **kategorischen Konjunktivs** يا ناسيده ويناو په بنسټ دروغ هغه د غوښتنې زياته پېښيدونکې بڼه ده.

ويناډولونه يا وينابڼې:

درې Modi مودوله يا ويناډولونه شته: اينديکاتيو، کونيونکتيو اوايمپيراتيو

اينديکاتيو Indikativ نومينال وينابڼه ده: ته ځې، هغه ځي او داسې نور.

کونيونکتيو يا ناسيده وينابڼه: غوښتن- يا هيله بڼه: زه به لاړ شم، ته به لاړ شې.

ايمپيراتيو Imperativ امربڼه: لاړ شئ.

Konjunktiv ناسيده وينا:

کونيونکتيوپه هغه حالتونوکي کارول کيږي، چې ريښتونی نه، بلکه يوازې شونی يا ممکن وي. يا دا:

زيات وخت وينا په ناسيده ويناکې د امکان په چاپيريال کې راځي، دا د امکانبڼه يا شونتيا بڼه او يا کېدنتيابڼه هم بلل کيږي. کونيونکتيودا نه ښايي، چې يو څه شوني دي.

زه به لاړ شم، ته به لاړ شي اوداسې نور.

دا موضوع پوره اوږد او په زړه پورې د خبروڅه لري.

دا څه ليکنې مې چې وکړې، نود ژبې سره مې مينه نوره هم زياته شوه اوداسې وايم، چې په دې زاړه بدن يا تيروخت د ژبې زده کړی شم.

دا زما يوه مشوره ځوانانو اوپه پوهنه کې هڅاندو ته - په هره پوهنه کې چې وي- دا ده، چې بې له يوې پرمختللې دباندنی ژبې – چې وړانيزمې انګريزي ده- هيڅ نه کيږي، موږډېر د زده کړو وروسته پاتې تولنه يو اوژبه موتوانمنده، خو هم وروسته پاتې ده او هرڅه بايد له بلې ژبې راونيسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Smakhan1946@gmail.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاکترماخان میرزی شینواری

نیولوجیزم **Neologismus**

منلي انجنير صيب ستانه ميرزهير په م ک کې وړانديز کړی وو، چې د علوماکادمي له خوا دې یوه ډله جوړه شي، چې دا نیولوجیزم زما په اند د څېړنې، پراخونې اوورسره بلدونې اوبلدېدنې کارمخ ته یوسي. زه داسې لږ پوهېدم، چې ګوندې دا خود نوو وينو سره سر اوکار باید ولري، خوبیا مې هم وغوښتل، چې ځان داسې لږ څه پرې وپوهوم، نو د الماني ن ج له لارې مې دا ليکنه برابره کړه، چې له تاسوسره يې هم په مينه ګډوم.

دا ليکنه به دوه برخې ولري، چې لومړۍ به یې د نیولوجیزم سره ځان بوخت کړي او دویمه به یې نیولجیزم ته د پښتو اړتیا په هکله وي او په دې اړوند به دژبپوهانو کار څه وي او که نورې اړتیا به مو اړیينې وي.

که زما د ليکنو سره څوک داسې لږ بلد وي، نو دې ته به یې هم پام شوی وي، چې زما په ليکنوکې پردې ويونه کم ليدل کېږي، پرته له هغه پوره اړيينويونو، چې پښتو اندول ورته نه پيداکيږي، چې هغه به هم زيات پيداښتي ويونه نه وي او هغه به هم د هغې اړونده ژبې د ودې له مخې منځ ته راغي وي.

يوه داسې ځوان پښتون راته ليکلي وو، چې ګوندې زما ليکنې يې لوستلي، خو ډېر ساده دي.

لومړۍ برخه

نیولوجیزم:

يو نيولوجيزم Neologismus په یوې ژبتولنې کې په تولیزه کارونه کې د مخه ترې تيرشوی يعنې د پرېښودو ژبنې ويونو بيا نوې کارونه ده، وايي

- يو نوی راپيدا کړی وی (نوی وی) په همدې توکه يو همداسې ويينه (افاده) يا

- يوه نوې مانا، چې د هغې سره همدا اوس لرلی وی، په همدې توګه پخپله ويينه (افاده) باندې سمباليږي (نوې مانا) يا دا نوې مانا ورته ورکولکيږي، يا هم دا وی په همدې توګه ويينه پخپله، چې نوې مانا غوره کوي.

که دا ديوې ژبتولنې په دننه کې پراخونه وميندي يا دژبتولنې په دننه کې وزغلي، او د ژبويونو کتاب (ډکشنري) يې را واخلي او د دې ژبې ژبپانګه کې ځای ونيسي. د نيولوجيزم له پاره کرکتريستيک يا خويغوره-والي يا خويټاکونکی دی، چې ويونکی دا په یوه وختواټن کې د نوي په توګه خپلوي. کوم ويونه (لا) نيولوجيزم دي، په دې پورې اړه لري، چې له کوم وختټکي څخه سرې د يوې ژبې ويونپانګه (ويونو پانګه) په پام کې نيسي يا څېړي. د دې په څنګ کې په توليز-ژبنيز ستاندارد ويونکتابونو(د ويونو کتابونو يا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډکشنري) رانیولشوي نیولوجیزمونو له پاره په ډېرو ژبوکي ځانګړي ویونکتابونه، چي دوي ځانله یا ټیک د همدې ویونپانګه(که ویونوپانګه؟) څېړي شتون لري. د نیولوچیزم وینې (افادې) ته د زړې یوناني ویونه neu „νέος *neos* “نوی ، ،،نوی ، او λόγος *logos* Wort„ “ ،، وی،، بنسټ ته پراته دي، چې په پښتو یې نویوی (نووی یا نوی وی) بللی شو.

د دې کلیمې جنجالپرابلم ته

دا د نیولوجیزم وی یا کلیمه په ژبپوهنه کې نه بیخې ساده یوونوالی یا یواندوالی نه لري.

Hadumod Bußmann (هادومود بوسمن) داسې پیژند ورکوي:

نوې په کاراچولشوې یا نوې منځ ته راغلي ژبنیزې وییني،،. داسې ویونه په ویجوړونې، ویپورونې یا د ماناوړونوالي له لارې منځ ته راځي. ځانله د نیولنګویستیک Neurolinguistik یا نیوژبپوهنه (نوې ژبپوهنه) کې د دې وی له پاره د دې وی یا کلیمې د نوي پیداېښت منل منځ ته راځي یا د دې وی منل منل کیږي.

هلموت ګلوک Helmut Glück له یوې لور نیولوجیزم له نوپیپداېښت سره برابر وټاکه یا کیښود او په چوخونی ،،وینوپیپداېښت،، سره په حواله نیولوجیزم، دا ورکړلشوې بیلګې مګر ټیک د ویجوړونې، پورونې یا ماناوړنې حالتونه دي. د ژبپوهنې ورځنیوالي یا رواج کې که هرڅومره ناوخته نو د ۱۹-مې پیړۍ پای څخه ،، وپیپداکونه/ پیلپیداکونې،، له یوې لورې او ،، ویجوړونې،، بلې لور ته توپیروي.

بیلونه

د ژوندۍ ژبې خبرېکوونکي هره ورځ نوي ویونه جوړوي یا پیداکوي، چې د هغوی سره دوي سملاسي یا توکلي بلنتشیاوي یا نومونتشیاوې ډکوي یا بندوي. زیات له دې ویونو ټیک یوځل په کارلویږي. زیات وخت د دې ویونو موخه په دې کې ده، چې د هغه سره یو نومونحالت پوره کړي.

د نیولوجیزم ډولونه

د نیولوجیزم لاندې ډولونه کیدی شي سره توپیر شي.

نوویونه(نوی ویونه)

وییني او ماناوي نوې دي. د نوي ځوان وخت بیلګه یې د لنډخبرلیږل له پاره وتونوی *simsen* له SMS څخه دی.

نوي ماناوي

یو زوړ وی ټیک یوه نوې مانا (پسې یا بله مانا هم) اخلي. په دې توګه ګوندې له یوه زاړه وی د بیلګې په توګه موږک *Maus* په یوه ،، تخنیکي الې، د شمیرونې ورشو،، کې هم ځای په ځای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي کمبينيشنونه يا نوي ګډوله لکينه:

دلته هغه کارونيونه سره يوځای کيږي (Internetcafé انترنتکافی ,لپتاپ بکس Laptop-Tasche ,انالوګ ساعت Analoguhr).

نيولوجيزم او ژبنورم

که نوی وی کاروني ته ريشي، نو خبرېکوونکی زيات وخت د نورم د نه باورتيا سره مخامخ کيږي.

وينه، مانا اوکيدی شي د ډېرماناوالي

- ويندول يي لومړی په ورځنی کارونه کي ساتل کيږي. په ځانګړي توګه پورويونو کې دا زيات پيښيږي، خو نه تل، يوه د اعياروني(چمتوکوني) پروسه پيښيږي، چې د هغې سره د ترې پور شوې ژبې ويندول د فينومينسيستم سره سر وخوري. د دې له پاره بيلګه ډونلوډDownload دی

په ژبه کې پردي ويونه ځای نيسي، ځکه چې په الماني همداسي پښتو ژبه کي ورته انډول نه پيداکيږي.

Kunstwort مصنوعي وی يا هنري وی(هنروی)

د هنروي سره هغه وی په نخښه کوو، چې د يوې ژبې د ويجوړوني پيداښتي الاتو سره جوړ نه وي او د يوې بلې ژبې څخه هم نه وي پور شوی. دا يوه نوې ريښه جوړوي اوزيات جګسومبوليک يا زيات نمونه-ييز (نمونيز؟) دی. نوي جوړ شوي هنرويونه زيات وخت د نيولويجزمونو په حيث باوري وو.

د شعرونو ترتيب او بيتونوکي سرِی زياتوخت د هنرويونوسره مخامخ کيږي.

جوړښتنومونه

د هنرويونو له پاره زيات جوړښتنمونه: د ويونپيلو (د ويونو د پيل) يوځای راکښنه، يوځای ايښوونه، او د ګرافيمونو Graphemen د ګډوله کوني لندونه.

يوځايراکښنه:

په دې د هنرويونوکي دوه يا زيات ويونه و يوه وي ته راکښلکيږي (،، سره ويليکول،،)، چيرته چې سره يوبل باندې اوښتوني برخه لرې کيږي. د دې له پاره بلابيلې په نخښه-وني شته، د بيلګې په توګه، يوځای راکښنوی، سره ويليکولوی، ګډوله-وی....

بيلګي:

- Teuro له *teuer*(ګران) او *Euro*(يورو)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- Demokratur له Demokratie او Diktatur

- Grusical له ډارووڼکي Grusel او Musical موزیک څخه

- Informatik له Information او Automatik (یا Mathematik) څخه

اینفورماتیک په نامه پوهنځی شته اولوستل یې وایي چې له شمیرپوهنې ستونځمن دي.
مونږ د کمپیوترساینس په نامه پوهنځی لرو، نه پوهیږم، چې هلته به څومره د
اینفورماتیک سره سراوکارلري، خوګومان مې دی، چې دومره ډیربه نه وي.

- Mechatronik له Mechanik او Elektronik څخه.

دا یوه نوې د موټرو مسلکي زده کړه هم ده، ځکه د نویو موټرو ماشینونه ټول په
همداسې الو سمبال دي، چې میناترونیکان ورسره سر اوکارلري.

- Glokalisierung له Globalisierung او Lokalisierung څخه.

Zusammensetzung von Wortanfängen

د ویونو پیلي سره یوځای اینبوونه

دا هنرویونه د سیلبولنډویونوسره خپلوان دي:

بیلګې:

- Modem له Modulator او Demodulator څخه

- Moped له Motor او Pedal څخه. دا د ډیډبي اوبایسکل څخه جوړ په پښوو هن-الاتو
ځي یا بیول کیږي.

- Chipitts له Chicago او Pittsburgh څخه

- Haribo له Hans Riegel Bonn (هانس ریګل نوم دی، چې له بن ووبا دی(؟))
څخه. دا یوه خوږه دخوږوجوړه میوه ده، چې کوچنیان یې په مینه خوري.

- Milka له Milch شودو او کاکو Kakao څخه جوړ څه دي. خواږه خو هرومرودي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډونې Abkürzungen

لنډونې هم کيدی شي هنرويونه وبلل شي
بيلګه:

“Nato„ د *North Atlantic Treaty Organisation* له پاره لنډونه.

دا لومړۍبرخه زموږله پاره دلته همدومره بسيا کوي او اوس راځو دې

دويمې برخې ته:

د پښتو ستونځې اونيولوجيزم:

د پښتو د پوهنيزې ودې له املـه او که غوارۍ، د نه ودې له امله دپښتو ژبې ستونځې هم زياتې دي. موږ اوتاسود دې ليکنې سره داسې لږ سر نيولوجيزم ته ورښکاره کړ او ومو ليدل، چې دا نيولوجيزم د يوې ژبې ويونکو د ودې سره هم سيده تړاو لري

هنرويونه او نيولوجيزمونه

ټول هنرويونه نيولوجيزمونه نه دي. يوه ويکتابيزه (د ډکشنري) نخښنه يو اوږد وخت د نيولوجيزم په څير ګڼل کيږي. د زياتې پراخيدنې او د کارونې دوام سره د ټولژبنيز ويپانګې د ورسره ورځنې يا اري ژبې برخه ګرځي.

دا چې په پښتو کې به نيولوجيزمونه کوم وي، زه ترې نه يم خبر اونه پرې پوهيږم، د دې دې ماته بخښنه وي، خو هغه ويونه چې موږ بدل کړي يا د نورو ويونو په ځای، چې ګوندې موږ يې پښتو کوو چې تاسوته به هيله ده زما د ليکنو معلومې وي- هغه - په پوره خواشينی بايد ووايم - چې له هره اړخه ناسمې دي لکه:

مايع ته اوبلن ويل اود سلمې په ځای سلنه کارول، د ستاندارد، سطحې سويې په ځای کچه کارول او داسې نور.

دلته به مې هم وړانديزدادی، چې د نوروژبو په مرسته به هرې پوهنې ته وده ورکوو اوهلته په نورو ژبوکې زياتوخت د پيداښتې ويونو له پاره موږ په پښتو انډول پيداکولی شو اوکه نه نو بيا د همغې ژبې همغه وي ليکو اوکه په عربي انډول باندې يې پوهيدو، نوهغه هم له نوروښه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: ځان پالنه دي نه وي، خو دا به ووايم، چې په نړدې ځلوښتو کتابونوکې، چې راټولوني اوژباړې دي، ما شميرپوهنه په پښتو ليکلې، دا په دې مان، چې په پښتويعنې ټول مسلکي نومونه په پښتودي اودا ما جوړکړي نه دي، دا نيولوجيزمونه نه دي، دا موږ په ژبه کې لرلي ويونه دي، چې ما به لومړي ځل ترې کار اخستی وي يا به مې لومړي ځل په کاراچولي وي او له دې امله دزياتو ګوتنيونو سره مخامخ هم يم، خوباورلرم، چې دا به هغه خپل ځای نيسي. ماته غوره دا برېښي، چې زما په اند ناسمون په کې نه شته اوکه وو، نوهغه به د راتلونکوځوانانو دنده وي، چې سم يې کړي.

زموږلومړی دنده: کتابونه له نوروژبو په پښتو ژباړل، دا په دې مانا، چې مسلکي ويونو ته هم د پښتو انډول پيداکول لکه د مشبوع له پاره موږ يا ماړه ليکل او د داسې کتابونو ډېرول.

بيا زما تل ځوانانو ته مشوره: که غواړو وپوهيږو اوپوهه مو نوروته ورکړی شو، بايد په يوه پرمختللې د باندنۍ ژبه ښه وپوهيږو.

ډاکتر ماخان ميږی شينواری

دا مو د ستونځوبيو لار نه ده

زه ـ لکه د تل په څېر- د ژبپوهانو او په ژبه کې د نوښت مينوالو څخه بخښنه غواړم، چې دا د دوي د ژبسمون او نوښتونو سره هم اندی نه يم، خو باور وکړی، چې دا څه چې زه ليکم هم، د ځان غوښتنې او ستايېنې له امله نه دي.

دا چې ژبه مو نوې د دولت د ژبې په څېر ميدان ته راوتلې، نو دا ستونځې مو تر يوه وخته پورې شته. دا ستونځې ټولې ژبې لري، هغه چې ډېرې پرمختللې ژبې هم دي. دا ستونځې چې موږ يې په ژبه کې ګورو، داسې ستونځې دي، چې موږ ورسره سم ژوند کړی شو او لکه څنګه چې د نورو ژبو خاوندان د خپلو ژبو سره په دې هکله ستونځې نه لري او يا نه دې راپيداکړي، موږ يې ورسره نه لرو او له موږ څخه هر يو هم لکه د نورو ژبو خاوندان د سمپوهېدنې له امله د ستونځو سره نه مخامخ کيږو، نو بايد راپيدايې هم نه کړو.

يوه بله يادونه: زه چې د خپلو خوانو ليکوالانو او ژبپوهان ليکنې لولم، نو باور وکړی، چې ورته خوښيږم. دوي توانمنده کسان دي او زه ورته د راتلونکې له پاره ډېر ښه ليد لرم او د نورې توانمنديکېدو هيله يې لرم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونځې مو څه دي؟

نورې ستونځې څنګه زېږوي؟

زموږ ژبپوهان او ژبمينوال، چې سره کښېني او د خوب ته تللو وخت چرت کې لاړ شي او يو څه ورته فکر ته راشي، چې بدلو يا سمون يا پيداکېدنه کې فکر لاړ شي، نو سملاسي غواړي يو څه ورته پيدا کړي او يا کله، کله يو زدکړيال يا زدکوونی ترې ديوه څه په هکله وپوښتني، نو دی بايد دې پوښتنې ته يو ځواب پيدا کړي، داسې نه ورته وايي، چې دا خو د نړۍ په ټولو ژبو کې دا ستونځې شته.

يو څو بېلګې به يې دلته راوړم:

لومړي. پوښتل کيږي، چې: هغه راغی او هغه کتاب ولوست. دا خو نو يو ډول ه ګاني دي څنګه به پوه شو، چې دا به نو څنګه سره توپير ګړو. موږ خو د عربي په برکت يو ګوډی الف لرو سملاسي دا استاد د يوې ه په سر يو ګوډی الف وروټپی.

دويم: يو ژبمينوال دشپې په چرت کې وي او فکر ته يې راشي، چې دا د فارسي صدم خو د پښتو د سلم غوندې دی، خو راځه دا سلن کړه. دلته نو ژبلار، سم اند، د شمېرپوهنې لار ته فکر نه کړي او هغه سهار بيا ټولو پښتنو خپله د ليکنې لار ګرځولې وي.

دريم: پښتانه پوهان سره کښيني او وايي، چې دا مايع خو عربي دی، دا بايد په پښتو شي(دا کېدی شي او اندول يې بايد وي، ځکه دا پيداپښتي وی دی)، نو يو وايي، چې موږ خو ورته په پکتياکې اوبلن وايو، نو سملاسي دا اوبين شي. دا ځکه چې دا ژبې مينهوال خو نه پوهږي، چې دا مايع څه پېژند لري او د فزيک له مخې يې دا پېژند څنګه ورکړل شوی دی. هغه نوم اوس ځوږ په درسي کتابونو کې هم کتل کيږي او اوبلن غاز هم وايې، بې له دې چې په اوبلن وپوهيږي او يا په مايع.

څلورم: د غلامی کړی، چې وايي ماتې کړی، نو سملاسې وايي، چې دلته خو بايد يوه يې بدله شي.

بيا دليل راوړي، چې يو غږ او دوه يې ګانې. دا ژبلار نه ده دا ژبلارې په مخامخ لار ده، خو دا اوس هم زموږ هغه وتلي ژبپوهان او په ژبه کې پوهان همداسې ناسمه ليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که په کړۍ او کړۍ کې ستونځه وي، خو د دې یوه په ک کې ده، چې ځانله سیلبې لري، دا خو د ی کار نه دی، خو وايي، چې د مرچو تاو له کوچو باسي. دلته خو ګوره باید ک ته یو څه ورپه غاړه کړې او نه ،، ی،، په ګوډي الف وزوروي.

که موږ داسې خوبونه ګورو نو راځئ چې دا سې یو څو بېلګې یې راوړو:

لومړی: ولې ولې ولې؟

دلته نوموی، پوښتنوی او کړنوی دي، چې هر یو یې هر یو کېدی شي. پوښتنه به نو د درنو ژبپوهانو دا وي، چې نو موږ څنګه پوه شو، چې کوم یې کوم دی؟

په پورته کې خو ا دوه نه داچې یو ډول لیکل کیږي، یو ډول ویل کیږي هم او دادریم کې د ویلو له لارې بېلوالی شته، هلته به نو دې د پوښتنوی د و سره یو څه کوو یا به الف پرې د پاسه تپو او یا به نو نه پوهېږم.

دویم : د تره (د پلار ورو) او تره(هغه د بادرنګ په څېر خوندور) په منځ کې به نو له ه پرته د سیلبې له لارې توپیر کوو او کوم به کوم نوم وي؟ دلته نو باید په یوهت څه و تپو، چې دواړه نومونه هم دي.

راځئ چې یوه بېلګه - زما له لورې کېدی شي یوه بې سم انده بېلکه وي - خو راوړو.

افغانستان کې لومړی الف بل ډول ویل کیږي، چې د نوښت له امله باید یو ګوډی الف وربانديې سور کړو، که څنګه؟ او پرته له دې څنګه باید وپوهیږو ، چې دا ن هغه د عربو په څېر زبر لري، زور او که یا پېښ. موږ خو په شمېرونې کې همدا یو ګوډی الف لرو، چې په هر توري یې سورولی شو.

دریم: د ترور (د پلار یا د مور خور) او ترور(چې چا ته یو څه ورپېښ شي او ترور یوې او بلې خوا ته ګوري) په منځ کې به هم څنګه توپیر وکړی شو؟

یوه پوښتنه: موږ وایو، چې دوه وونه لرو. ایا موږ یې چې یو ډول لیکو، د کومو ستونځو سره یې مخ کړي یو؟ چې تراوسه یې د ستونځو سره نه یو مخ کړي، نو له دې وروسته، چې موږ پسې پېښتانه خو لا ښه باید وپوهیږي، دوي به نو څنګه له ستونځو سره مخامخ کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه په يادو راوړنه: يوه ورځ څوکسان سره ناست وو، چې په غبرګون خبرې شوې، نو دې يوه ووېل چې ګوندې دا وی د ده له لورې روځنی شوی، دا يې نوښت وو. ما ورته ووېل، که ووايو چې: ..غبرګون ونه ښوده دا به ښه وي او که ووايو چې .. څه ونه ويل، چې تل سم دئ او ترې پوهېدنه يې هم سمه ده.

پای يادونه:

زموږ د فارسي ورونه پوهيږي، چې شيری او شير سره نه بدلوي او دوي تراوسه د دې يوې ي سره ژوند کړی او له دې امله يې ځانونو ته نورې ستونځې نه دي زيږولي او همداسي د night سره انګريزي ژبو ولسونو هم کومه ستونځه نه ده لرلې او نه چا نايګټ يا نايغت او يا بل څه ويلی او دا په پېړيو همداسې ده.

زما په اند به موږ هم سور، سور او سور، سور سره نه بدلوو.

سور(رنګ)، سور (چای)، سور(د يوه پټې)، رباب سور. دا دوه دروند ،، و ،، لري او دا بل يې سپک ،، و ،،، خو بيا د دې نورو دوو سره څه کوو، چې مغه ،، و ،، لري؟

دا پورته ليکنه مې د لاندې ليکنې له امله وکړه:

ما دا څو ورځې د مخه د پوهنتون د يوه استاد ليکنه ولوستله، چې د يوه زدکړي پوښتنې ته يې بيا په ،،ه،، ګوډی الف ترلی وو، نو دا ليکنه مې په ورزياته کړه، کېدی شي تکرار يې ډېر وي، خو غورځول مې يې زړه نه غواړي.

زه په دې اخرو وختونو کې ،، ه ، ا ، و او ی،، ګورم، يا مې ورته اوس پام را اووښتی، چې په ککره ياځنګ کې يې ورته ګوډی الف سور کړی، نو له دې امله مې داسې لړې او ورې ليکنې ته زړه راپوورته کړ، د يوه سوال سره، چې موږ د پښتو له پاره بايد نورې ستونځې ونه زيږوو.

د دې ستونځو سره مو ژوند کړی او دا د هيڅ څه مخه هم نه نيسي او ټول پرې بوهيږي. کله کله زموږ ګران ژبپوهان او نور ليکوالان ليکي، پښتو د ې د نورو ژبويونکو له پاره ساده شي. دا مو نه دنده ده او نه يې بايد دنده وګرځوو، دا څه چې لرو، دا به د نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبوالاو سره هم ګډوو. لکه موږ په نور ژبو څنګه پوهیږو، دوی هم زموږ په ژبه همداسې پوهېدلی شي. موږ ته زموږ له پاره په لومړۍ لیکه زموږ ژبه غوروالی لري.

یادونه: زه دلته داسې لږ ستونځې لرم، چې دا غوروالی او که غوره والی ولیکو، خو که هرڅنګه وي هم ستونځې ورسره نه شو پیداکولی.

زما هیله همدا ده، چې راځۍ نورې ستونځې به نه زیاتوو.

لکه پورته مې چې ګوته ورته ونیوله، زموږ لیکوالان او ژبپوهان او همداسې نور د اند او نظر خاوندان په دې اخرو او یا هم شاید له پخوا د غږلرونکو تورو د لیکلو سره ستونځې لري او یا ستونځې راپورته کوي. دا ستونځې د نړۍ په ټولو ژبو کې شته او دا د پرمختګ مخه نه نیسي او نه د ژبې خاوندان ورسره کومه ستونځه را پورته کوي یا لري.

موږ خو پرته له دې هم په ژبه او هره ریښه کې پوره ستونځې لرو، چې هغه باید اوبی (حل) شي، نو له دې امله زه هم غواړم په دې ستونځو لږ دګرانو لوستونکو سره خپل اند ګډ کړم.

موږ درې غږلرونکي توري لرو (او که ه) په ورزیاته کړو، نو څلور به شي.

لومړی: ا یا الف دی. د الف غږوې شته خو به ماته له دوه ډوله شاید ډېره وبرېښي، خو وبه نیسو، چې دا دوه خو هرومرو شته او د نورو غږلرونکو تورو سره خو یې -که ورسره مل راشي- نور هم د غږډولونه ډېرېږي، نو که دا سره د لیکنې له مخې بېلوو . د بېلګې په توګه که ولرو باور(د دې سمه د غږونو روښانونه به بیاداسې وي، چې د با څخه پرته وو ته هم یا الف یا یو بل څه ولېکې، چې سرې پوه شي، چې جګ ویل کیږي او نه دپېښ سره او نه د زېر سره) دا مو ژبه ده پوهیږو، چې څنګه یې لولو.

دویم: دا دوه وونه خو لرو، چې دروند وو لکه تمباکو (که تنباکو؟) او سپک وو، لکه زانګو. دلته هم شاید ځنې پښتو پوهان یا د ویلکېدنې مینوال وغواړي، چې د یوې نخښې له لار یې سره بدل کړي.

ځنې لیکنو کې ګورو، چې په ا هم ګوډی الف لیکي او په ،،ه،، هم، همداسې په ،،و،، هم، یېګانې خو لا څه کوي، چې پنځه شوې خو دي او که دا لار وي، نو باید لږترلږه خو اته شي.

ایا پښتو غږلرونکي توري پرته له دې اړونده غږونو نورې دندې لري؟

یا ایا د غږ لرونکو تور په مرسته، کړنه او نوم ټاکلی شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه. نورې دندې نه لري. د دې له مخې ځوک څه شی ټاکلی نه شي یا نه ټاکل کیږي، خو دوي، د ډېرګونو او یوګونو نومونو او همداسې د نارینه او ښځینه نومونو منځ کې د روښانونې دنده لري.

د دوی له لارې څه نه ټاکلکیږي. دلته ګوره د پېژندنې یا ور پېژندنې نه لیکم، ځکه دا پېژندنه بیا پخپله یوه دنده ده. دا روښانونه راته سمه برېښي. بېلګې یې: لکه د یې‌ګانو له لارې، چې نارینه، ښځینه، یو او ډېر روښانه کیږي یا راته څرګندیږي، که پیژندل کیږي ولیکم، نو کېدی شي دلته بیا نورې پوښتنې رامنځ ته شي، خو یو کار چې هیڅ وخت د ژبلار له لارې نه کیږي، هغه دا دی، چې د هیڅ توري یا نورهم غږلرونکي توري له لارې او همداسې ی له لارې کړنه او نوم نه ټاکل کیږي، دا په دې مانا، چې کړوال او نوموال غږلرونکي توري نه شته، چې لارې یې کړنه او نوم سره ټاکل کیږي او بېلیږي. د دې له پاره نه ټولیزه لار شته او نه د ژبلارې له لارې. دا سې هم نه کیږي، چې یو غږ لرونکی توری او دوه ډوله لیکل، دا هم ژبلار نه ده.

د کړنو سره د کړونې بڼه بدلېدل:

په پښتو ژبه کې د کړنو ډولونو سره د تېر وخت او اوسمهال له پاره د کړونې بڼه د ځنو کړنو له پاره بدلیږي او دا هم یوه لار لري:

لومړی : هغه کړنې، چې پرې کړونې ته اړتیا نه لري، په هغو کې د کړونې پڼه نه بدلیږي. پېلکې یې: تلل، کښېناستل، درېدل او .نور

بېلګې یې ګران لوستونکي پخپله راوړلی شي

دویم: هغه کړنې دي، چې د هغو کړلو له پاره پرېکړونې ته اړتیا شته. په هغو کړنو کې د اوس مهال او د تېرمهال له پاره د کوونکو بڼه بدلیږي. بېلګې یې: وهل، خوړل، او نور

پښتو ماته یوه توانمنه، خو داسې لږ د نورو له پاره ستونځمنه ژبه برېښي، خو که الماني او یا داسې ویل کیږي، روسي ته پام راواړوو، هغه هم همداسې ستونځمنې ژبې دي، خو زده کیږي او زه هم لاتراوسه په الماني ژبه د ډېرو ناسمونونو سره مخامخ کیږم. المانیان. زموږ په غم کې نه دي، چې ژبه کې نور بدلونونه راولي.

د داسې لږ څه بوختیاله پاره:

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه بله موضوع مې زړه دئ، چې له تاسو سره ګډه کړم او هغه د هغه څه له امله ده، چې موږ يې دواړه لرو:

موږ لرو: ،، زما، زموږ، ستا، ستاسو،، او هم لرو: ،، دما، دموږ، دتا، دتاسو،، زموږ ورځنی شوی ،، زما او نور دي، خو ايا د ژبلار له لارې هم داسم دي او که دا ،، دما...،، سم دي؟

دما له انده او څېړنې له مخې خو ،، دما، دموږ، دتا، دتاسو،، سم دئ. ليکنه مې په دې هکله په تاند او دعوت منلو خپرونو کې خوره شوې او د ژبلار کتاب ، چې په لنډ وخت کې به خور شي، هم وي..

له سرې سينې مو مننه او راته روغ او هڅاند اوسئ.

ډاکتر ماخان ميرزی شينواری

پښتو ته ناسم رانناسلشوي ويونه

او له ژبپوهانو څخه هيله

دا داسې لنډ، بې له اوږدې شننې راوړم. دا ټولې ليکنې د تاند او دعوت په منلو پاڼو کې خورې شوي او هم دا کې هم کتل کېدی شي ketabton. com زما په همدې نامه کتاب په

څنګه پوهېږو، چې دا يا يو وی ولې ناسم دئ؟

لومړی: يو نوم، يو وی يا کوم توری، چې د هغه ورکړ شوي نوم يا بل څه خوي ونه لري، ناسم دئ.

دويم: يو نوم يا بل کوم وی، چې ټوليز نه وي او ټوليز کېدی نه شي، ناسم دئ.

دريم: د ژبلارې سره په مخامخوالي کې راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم: د هر څه د سم او ناسم له پاره، چې ښوونې او دلایل راوړل کیږي، باید له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي

پنځم بیا د پورته لنډ: پوهنیز دلیل کوم دي؟ هغه دلیل، چې له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي.

داسې پیل کوو:

یو: سلن نه شته: د سلم له پاره سلن راوړل ناسم دی. دا د ژبې او شمېرپوهنې له لارې او تولګیز هم نه دی او دا دې هم په یاد وي، چې دا سلنه شلګلن ناسمون دی، له دې د مخه دا ناسمون نه وو،.

دوه: اوبلن : دا هم ناسم د بهیدونکو له پاره کارول کیږي. اوبلن یوائې او یوائې د واورو خوي دی او بس.

درې : تر : په ټولو هغو ځایونو کې تر ناسم دی، چې داسې نه وي:

لومړی اړیکوی: له جلالکوټ تر کابله یا ... ترکابل پورې.

دویم تړنوی: په کوټه کې ۲۰ تر ۳۰ کسان ځایېږي.

دریم د مهال یا یو څه پای: تر نهو بجو درځم

بیا: پرته له داسې غونډالو، په بل هر ځای کې ،، تر ،، ناسم دی.

څلور: له تر سره پرتله کونه: دا هم سوچبوچ نه شي کېدی، زما کتاب کې روښانه شوي..

پنځه: ئ: زموږ په پښتو کې داسې ،، ئ، ځای نه لري. دا ژبلار نه ده، چې غږ دې یو او ،، ئ،، دې دوه - یا ان دریو ته هم ر سېدلی شي - وي.

شپږ: سرکال تر ټولو ډېر انګور شوې، ناسمه ده. که وwایو په ټوله کې، دا یو تکیه کلام دی پروا نه لري.

اوه: تر ډېره بریده یا ... پولې، او هم یا کچې ناسم دي.

اته : کچه موږ زیات وخت ناسمه کاروو، د ستاندارد یا معیار، سطحې او سویې له پاره.

لاندې به یو څو ویونه راوړو، چې نوم او اړیکویونه دي او تل باید په لیکلو کې پام ورته وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

. نوره کارونه يې د اړيکوي ده.

نهه: منځ يا منځنکی: يوائې د يوه شي يا يوه څه هندسي منځ بايد وي.

نور منځ اړيکوی دی.

مخ. په مخ يې دانه ده. چې پرته له داسې کارونو، چې فزيکي مخ دی، نور کارول يې اړيکويونه دي. مخ ته ، دمخه، خو ترمخه سوچبوچ نه شته او همداسې تر مخکې. دا تر خو ناسم او دا مخکې هم کليوالي ويېنه ده.

همداسې څنګ او شا. په دې پوهيږو، چې کله فزيکي او کله دا فزيکي څنګ او شا موخه تري نه ده.

دا هم ناسم دي:

روغتون، چې موږ د ناروغانو ځای ته وايو ناسم ږی. سم يې ناروغتون، رغنتون يا رغنځی دي.

رغنځی ماته ډېر ښه برېښي.

د کورنيو چارو وزارت ناموخور دی، موخوريې د دننيو چارو وزارت.

دې وګوري.

دې وګوري. Ketabton: com هغه ګران لوستونکي، د دې اونورو سمونونو سره مينه لري، نو

يوه يادونه:

دا ما ته يوه بابيزه او بې ارزښته خبره نه برېښي، دا مو ژبه ده، څوک هم چې دا ژبه ناسمه کاروي، بايد سمون ته راوبلل شي

موږ پوهنيز مرکزونه لرو. له هغو څخه غواړم، چې دا په غور وګوري او هر يو چې ناسم وو، دا په دې مانا چې که يو هم، نو دوي حق لري، چې ما ته مناسبه جزا وټاکي او سمه ستره جزا به داوي، چې دوی راڅخه د ډاکترۍ شهادتنامه واخلي او که نه، نو بيا دې راته د ژبپوهنې ډاکتري راکړي، دا پرې ارزي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او له ټولو ليکلوست خاوندانو هيله کوم، چې د دې پرېکړې ملاتړ وکړي، دا د هر يوه کار دئ او ټول د دې ناسمونو سره ګير دي، د علومو اکادمي د پښتو څانګې او پوهنتونونو پوهنيز کادرونه دې دې کار ته راوبولی.

په پای کې دې د يوې يادونې اجازه وي او هغه دا چې: دا پوهنيزه ځانيونه نه ده، چې په يوه پوهنيزه ليکنه، د سمې او ناسمې پرېکړه وغواړو او موږ ورته چپه خوله پاتې شو، که په هر لامل هم وي.

تاسو ژبپوهان دې پرېکړې ته په مينه رابولم.

باور وکړئ، چې زما ملګري او پېژندکلوي، چې ښه عالمان او په ژبه کې وتلي کسان دي او سلنه يا بهې‌دونکو ته اوبلن ووايي او دا ،، تر ،، ناسم وکاروي، ډېر زوربړم. او رښتيا ډېر زوربړم. که دوي ته دا سم برېښي، نو زه به د دوي له پاره هم ارام شم، هغه دې موږ ته راوښايي، چې کوم پخواني او کوم جوړشوي دي.

. زموږ ځني د ادب مينه وال په دې اند دي، چې زموږ ژبپوهان دي، خانونه داسې لړ د نيولوجيزم سره بوخت کړي، خو زه په دې اند نه يم. موږ دا خپل لرلي او نه مينلي ويونه، چې د مسلک په زور وميندل، دا بهنو پورهبرياليتوب وي، ودې ته نوي ويونه پيدا او جوړ کړو. تاسو ماته يو څه وښايي، چې د هغه نوم جوړېدی شي او موږ يې نه جوړوو..

ستاسو د ټولو له سرې سينې ډېره مننه.

ډاکتر ماخان ميرزی شينواری

Pronomen نومځاينيوي (هم: له پاره ويونه):

له دې د مخه په نوم غږيږو؛

Nomen نوم (نومونه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیلیادونه: یوچا لیکلي وو، چې لیکنه مې کیدی شي د الماني د اغیز لاندې وي. په دې کې خو شک نه شته، چې زما وتونژبه الماني ده او لیکنې مې له الماني را نیسم، نو هرومروبه یې اغیززیات وي او دا خپله اغیز دی، خو زما په اند د پښتو لیکندود سره به ناسمون نه راولي. زما ټوله زده کړه له الماني ده او د الماني لیکنه بیا د پښتو د (دلته ،،تر،، نه لیکم،ناسم دی) اغیز لاندې ده.

په خواشینی باید ووایم، چې موږ باید ټولې پوهنیزې لیکنې له نورو ژبو را وژباړو. په خپله ژبه کې خو مو تراوسه دومره څه نه دي کړي، چې هغه د ښوونځي ساده لیکنې هم پښتو کړو.

دا دې ځانستاینه نه وي، چې ما اوس شمیرپوهنه او داسې لږ څه فزیک په پښتو کړي.

Einleitung پیلونه:

نوم (شی هم دی، شي وی،ښستوی یا نوموی بللکیږي) شیان ښایي(لکه میز، کاسه)، ژوندي شیان(ښځه) اوذهني نومونه (هوا). نومونه بیا په پښتو نارینه او ښځینه باندې وېشل کیږي.

نر- ښځېوالي نومونه **Genus**

په الماني ژبه کې د ګینوس یا نر-ښځیوالي نومونو له پاره ارتیکلونه دي، چې د هغوله مخې ن، ښ او نرښځی پیژندل کیږي. موږ په پښتو کې نرښځي نوم پرته له انسانانو څخه په نورونومونو کې نه لرو. همدا نر- ښځینوالی لرو، چې دا زیات یې له پای توري څخه جوتیږي. زرکه، سپوږمی، لمر، ستوری او نور.

ښځینه نومونه داسې پیژندل کیږي، چې پای کې یې دا توري وي: ې،ی،ه ،....

نارینه نومونه داسې پیژندل کیږي،چې پای یې یا بی – یا ناخوزنده توری وي، دا په دې مانا، چې پای یې کوم غږلرونکی توری نه وي، لکه سپک، دروند، چینار او .....

خو دا باید په کلکه په ګوته کړم، چې د پای توري په دې اغیز نه لري، دا په دې مانا، چې ګوندې یو وی یه پایوې له دې یادو تورو ولري، نو هغه دې ښځینه یا نارینه نوم وي، دا په دې مانا،چې دا توري نومونه نه جوړوي، د تورو له مخې نر-ښځیوالي نومونه پیژندل کیدی شي او نه ټاکل کیدی.

د غږلرونکو توروله مخې د کړنې او نومونو توپیرهم نه شي کیدی، دا په دې مانا، چې موږنه شو ویلی، چې کړنه ده، ځکه یې د ،، ئ، سره لیکو، دا په دې مانا، چې نومیاله اوکړیاله ،، ی ،، او،، ئ،، غبرګې نه شته، دا په دې مانا، چې ،، ئ ،، نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ډېره بخښنه، چې د دې پورته ،، ئ ،، سره مې داسې لږ تاوتريخوالی دی. زه وايم،چې دا نه شته، نو ځکه يې په بيلګو کې زياته راوړم، چې ښايي هلته اړينه هم نه وي، خو څه وکړم؟ بيا هم بخښنه کوی.

Pronomen نومځاينيوي (هم: له پاره ويونه):

يادونه: ګومان مې دی، چې زموږ ژبپوهان ورته نومځري(؟) وای، خو پوره باوري نه يم او په بل نوم يې هم نه پوهيږم، داسې بخښنې راته کوی، ملامت يم، خو څه وکړم، زموږد پښتو يا بيخي په پښتو پوهنې لا تراوسه کورته نه دي راغلي، لکه دا په نوروژبو پوهنې. پوهيږو، چې داليکنې له کورڅخه بې له کتاب او کتابتون سرته رسوو. دا دې دلته په ګوته وي، چې نومځاينيوی هرو مرو د پرونوم انډول دی او همداسې دی، که غواړو او که نه ؟

نومځاينيوي:

په المانې کې له المانې رانيولې ورته ،،له پاره،، ويونه هم وايي. پرونوم د نوم ځای نيسي، نو له دې امله نومځاينيوي هم بلل کيږي اوګردانيږي يعنې بدليږي. په لاندې کې به وهڅيږو، چې څنګه موږ له المانې څخه دا پښتو رااخستلی شو اوڅنګه له دې سره مخ ته ځو.

د المانې لاندې پرونومونه يا نومځاينيوي د بيلګې په توګه څيړو:

Personalpronomen, Possessivpronomen, Reflexivpronomen, Relativpronomen او Interrogativpronomen.

<u>Personalpronomen</u> ځانيز يا شخصي نومځاينيوي

ځانيز يا شخصي نومځاينيوي دي: زه، ته، هغه(ن او ښ)، موږ، تاسو(ن،ښ)، هغوي او د هغوي بدليدونکې بڼې دي.

ګومان مې دی(د نورو په ليکلو کې مې ليکلي، چې دا ،، ګرمان مې دی،، پوهنيزه ويېنه نه ده، نو زهبهووايم، چې باور مې دی)، چې پښتو کې پرته له پورته دا لاندې هم ځانيز نومځاينيوي دي، چې دا به يې لږترلږه د المانې او فارسي سره توپيروي: ما، موږ، تا، تاسو، هغه، هغې، هغوي(ن،ښ). دا پورته په ياد راوړو، چې نومځاينيوي ځايونه سره بدلوي يا سره بدليږي.

يادونه: دلته هرومروزموږ د ژبپوهانو ليکنو ته پوره اړتيا ده، زه خو به داسې لږ سرسري مخ ته ځم، ژوره ليکنه بيا په ډېره بخښنه زه هم ژبپوهانو ته پريږدم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ ځانيز نومځاينيوي کړی شو دا د بلل شوې نومونو په ځای وليکو، په خپل ځان خبرې وکړو همداسې له نورو کسانوسره څه ووايو يا خبرې وکړو.

خودلته داړيينه يادونه: دا يادونه هم نه ده،دا دموضوع اړونده برخه جوړوي، چې په درې، الماني او پښتوکې يې غوڼدلې څنګه جوړيږي او کوم نومځانيوي ورته راوړل کيږي:

بيلګې:

په الماني کې وايو

.Ich habe *eine Katze*. *Sie* ist schwarz

زه يوه پيشو لرم، هغه توره ده

من يک پشک دارم،او سياه است

په الماني او درې ژبو کې د هر وخت له پاره همدا Ich او،، من،، راځي او يواځې کړونی بدليږي يا بڼه بدليږي، خو په پښتوکې داسې نه ده، چې لاندې يې راوړو:

په پښتو کې کړوني هم بڼه-بدليږي او نومځاينيوي هم بدليږي.

زه يوه پيشولرم = من يک پشک دارم

زه به يوه پيشو ولرم = من يک پيشک خواهيم داشت، خو

ما يوه پيشو لرله = من يک پيشک داشتم

بله بيلګه:

Das ist *mein* Koffer. (Begleiter) دا زما (دما) بکس دئ (ورسره يا مل)
Das ist *meiner*. (Ersatz) دا زما (دما) دئ (په بدل کې)

په الماني او درې کې ګورو، چې کړنوی بدليږي، خو په پښتو کې نه دا چې کړنوی بدليږي، خپله نومځاينيوی هم بدليږي، چې دا لږ ترلږه په الماني اوفارسي يا درې کې داسې نه دي، چې زه همدې دې ليکنې ته راوبللم يا راوهڅولو.

دا به وروسته لږنوره هم روښانه کړو.

Possessivpronomen خاوندوالي - يا څښتنوالي نومځاينيوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

)

دا پوسسیسیو نومځاینیوي(خوندیوالي نومځاینیوي) اړوندوالی یا خاوندوالی یعنې ملکیت په ګوته کوي، موږدا دوه سره توپیروو د مل په څیر او د نومځاینیوي په څیر د په ځای په بڼه یا په څیر

بیلګه

دا زما بکس دی او که دا د ما بکس دی

دا زما دی. دا دما دی

راګرځیدونې نومځاینیوي **Reflexivpronomen**

رفلکسیو- یا راګرځیدوني نومځاینیوي موږ د راګرځیدنې یا بیرته راګرځیدنې سره (ځان تیرباسل یا ځان تیروتل، ځان ناسمیدل(غلتیدل(غلطیدل؟))) او رامات کړنو (ځان پیژندل) سره کاروو
بلګه:

Ich habe *mich* verlaufen. ما ځان تیرباسه یا زه تیروتلم (خبره په ما اوزه کې ده)
Wir kennen *uns* موږسره پیژنو

که پام وکړو، نودلته هم هرومروپښتو او الماني،همداسې فارسي بل ډول دي.

Relativpronomen نسبتي نومځای نیوي

د نسبتي نومځاینیوو (هغه، دا، کوم،...) سره موږ نسبتي غونډالي په ګوته کوو.

بیلګه:

Die Polizei sucht den Mann, *der* die Bank überfallen hat.

پولیس سړی لټوی، کوم(هغه) چې بانک وهلی.

Interrogativpronomen پوښتنوییز- یا پوښتنیز نومځاینیوي

پوښتنیز نومځاینیوي (څوک، څه شی، چاته، د چا) په پوښتنغونډاله کې د نوم په ځای راځي، د هغه پسې یا د کوم چې موږ پوښتنه کوو.

بیلګه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درې سره به لږ ستونځې ولرم، خوزه پوهیږم، چې تاسوله ما ښه پوهیږئ.

Wer wird das sagen? دا به څوک ووایي؟

Wer sagt das? دا څوک وایي

Wer hat das gesagt? دا چا وویل؟

Wer hat das gesagt gehab? دا چا ویلي وو؟

یادونه: دلته ګوره له،، څوک،، څخه ،،چا ته،،لاړه. درې سره یې پوره توپیر شته.

Demonstrativpronomen. پام راګرځونې نومځاینیوي دي: دا،هغه ، کوم چې .
موږ پام راګرځووني نومځای نیوي هلته کاروو، چې یو څه (د نورو له ډلې) راوباسو یا غوره کوو یا د پاموړ ګرځوو.

بیلګې:

Möchten Sie dieses Hemd oder jenes? تاسو دا کمیس غواړې یا هغه؟

Indefinitpronomen ناټاکلي نومځاینیوي.

دې ناټاکلو نومځاینیوو پورې د بیلګې په توګه اړه لرئ یوڅه، نه،سړی، یوڅوک، هر.
موږ دا کاروو، کله چې موږ یوشی ټولیزکوو
بیلګه:

Kannst du etwas *für mich tun?* (ایا) ته زما له پاره یوڅه کړی شې؟

Deklination von Pronomen د نومځاینیوو بدلیدنه

د لته د نومځاینیوو په بدلیدنې او پوسیسیو نومځاینیووباندې پوره غږیږو:
بیلګه:

Er hat *seinen* Kaffee nicht getrunken

هغه خپله کافې نه ده څښلې. (که ټکي په ټکي یې وژباړو: هغه د هغه (د همده) کافې نه ده څښلې)

پای یاونه: د مخه مې هم ګوته ورته ونیوه، چې دا نومځاینیوي او نومونه یې له الماني رانیول شوي. زما هیله دا ده، چې پام دې ورته وکړو، چې دا په پښتو څنګه بلل کیږي اوکوم او څنګه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د نومځاینیوو په پښتو بلنه کې دې ګران ژبپوهان مرسته وکړي.

پسې لیکنه: د دري ژبو افغانانو ستونځې د پښتو (له نومځاینیوو) سره اود اوبې لارې چارې یې.(؟).

موږ په نومځاینیوو کې د ژبو په برتله ستونځې هم لرو او دا هم پیداښتي ده، چې باید داسې توپیرون وي، خو د یوه څه پېژند په ټولو ژبوکې همغه دی. داسې نه دی، چې ګوندې په الماني کې نومځاینیوی په پشتو کې نوم یا یو بل څه شي یا همداسي کړنه دې د فعل سره توپیر ولري.

د ،،واحد،، لاندې موږ څه پوهیږو؟

موږ په دا دومره مهال کې واحد د کچونو لویو یعني متر، کیلوګرام او نورو ته وایو، چې دا ناسم دی او تل ناسم وو، خو یا مو ورته فکر نه دی شوی او یا مو د سمون په باوریوالي باندې ځانونه نشو پوهولی. زما هم له هغه وخته ورته پام شوی، چې په لیکنواو ژباړو مې پیل وکړ، چې له دې املہ مې په خپلو لیکنو دې لویو ته واحد نه دی ویلی. دا پیداښتي ده، چې په نورو وتلو ژبو کې دا هر څه سم روښانه او بلل شوي، چې په پښتو انډول یې باید ولیکل شي، خو دا هم په خپله ژبه د باور کمی او هم پهځانونو دباور کمی دی، چې د سمون زورتیا مو تر اوسه نه ده کړې. واحد یوه ته وایي او بس

له مخه یو څو یادونې:

لومړی: زما وړاندیز: که څوک غواړي یو پو هنیز څه ولیکي، چې ټولنې ته یې وړاندې کړي، باید په اول کې دا د یوې وتلې دباندنۍ ژبې راونیسي. په پوره خوشنۍ باید ووایم، چې موږ لا تراوسه پوهنیز څه په خپله ژبه کې نه لرو یا پوره نه لرو او دا مو له دې املہ ناسمونون سره مخامخ کوي. که دا کومه لیکنه له دباندن وتلې لکه انرېزي ژبې څخه راوژباړو، نو د انګریزي یونیټ په ځای به واحد ونه لیکو، نو له دې املہ – که غواړی ښه څه ولیکی، نو یوه وتلې ژبهښه د پوره توان سره زده کړی او پهنیزې لیکنې ترې راوباړی. موږ د ټولو پیداښتي ویونو لهپاره په خپلو ژبو دپیداښت سره سم پهپښتو انډول لرو

دویم: موږ که یو څه خبرو ته رااچوو، نو پیژند یې باید راوړل شي، ښه روښانه، ټولپوهوړ او ټولپوهیز.

زیاته شننه د سړي څخه لار ورکوي، لنډ او بې له کومو زیاتونو باید هغه موخه ورکړل شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم: که د بل چا لیکنو په ناسمون خبرې کوو، نو هغه لیکنه باید راوړو او بیا یې په خپل اند هغه سمون ورته وړانې کړو.

داسې باید نه وي، چې د هغه څه مې ولوستل ښه نه وو، یا ترې سمه ګټه نه اخستل کېده. دا باید و ښوول شي، چې د هغه لیکنه کې کوم ناسمونونه وو او دا څنګه سمېدلی شي. د دې له پاره باید ښه روښانه او پوهوړ دلایل راوړل شي.

څلورم: په لیکنه کې بې له اړیینو څه باید سملاسې خپلې لیکنې باندې پیل وکړو

.

اوس راځم خپلې موخې یعنې ،، واحد،، ته.

زه چې زموږ د لیکوالانو اندونه او د واحد پیژند د دوي په اند د دوي په لیکنو کې ګورم، ورته خواشینی شم، چې له دې املە دې لیکنې ته راوهڅول شوم، که څه هم دا زما پهپخوانیو لیکنو او همدا ډول د شمېرپوهنې ویونو کتاب کې هم شته. .

موږ چې لا تراوسه واحد کاروو، نو موخه ترې تل د یوه څه د کچولو لویې لکه متر، کیلوګرام او ساعت ته ،،واحد،،(؟) وایو، یعنې که اوږدوال یا یو بل څه کچوو، نو هغې د کچونو الو یا کچون الو له لارې، چې هغه روښانه پیژند او نوم لري، دا پهدې مانا چې که اوږدوالی کچوو، نو دا په متر کوو، چې دا د کچونې واحد بولو، چې دا پوره ناسم بلل دي. په پوره خواشینی باید ووایم، چې موږ اوس هم دا پخوانی ناسمونونه همغسې ناسم کاروو. د دې کار هغه ستر لامل دادی، چې موږ هغه د دباندنیو ژبو رانیولو څه ته هم فکر نه کوو، چې په هغو کې دا څنګه دی، خو موږ په همدې ،، واحد،، پاتې شوي یوچې زه غواړم دا لږ روښانه کړم.

زه غواړم، چې ستاسو په لیکنه کې دا ،، واحد،، لږ رږښانه کړم او مسلکي پېژند یې له تاسو سره ګډ کړم، هیله ده، چې دا به

راته وبخښې، کوم ځانیز څه په کې نه لرم او هیله مې زموږ او ستاسو همغږیزوالي دی

.

دا په پښتو کې ورځنی شوی وی ،،و احد،، موږ له عربي ناسم رااخستی دی. د ،، واحد،، ترې پوهېدنه بل څه دي وهغه ته چې موږ ترې پوهېږو. د واحد پښتو انډول ،، یو ،، دی چې پسې دوه، درې او نور راځي او بس.. دا چې موږ ورته واحد وایو موخه ترې ،، یو،، نه دی. یو یو دی او نور څه نه وایي او همداسې لکه دوه، درې او نور هم. یو که د یوه څه سره یوځای شي، نو بیا هغه شی یو هغه څه دی، لکه یوکتاب یا یو متر، ـ کیلو، ـ بجه او نه دوه یا درې او نور..

موږ په فزیک کې ویلې، چې د فزیکي لویو د کچولول له پاره زموږ په بللو،، واحدونه،، کاروو، چې ،، واحد،، یې ناسمه نومونه یا بلل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا نو څنګه سمووٗ؟ موږ وتلو ژبو ته ځو او د هغو څخه دا سم رانیسو:

د کچونلویو د څومرهوالي لهپاره، چې کاروو، دا په نورو

ژبو کې لکه انګرېزي کي

Die Einheitدی او الماني کې unite

او همداسې یې عربي مانا،، وحدة،، دی، چې موږ یې پوره ناسم ،،واحد،، بولو. له دې دریواړو ژبو څخه د دې پښتو انډول ،، یووالی،، دی، چې ما په خپلو لیکنو ویوون بللی، چې ګوندې دا به همدا یووالی وي او که څنګه؟

موږ ته دا یووالی، چې ما ،،یوون،، بللی، لږ بلډول برېښي، نابلد دی او ګومان مو راځي، چې ګوندې دا یووالی، خو یو بل څه دي. دا همداسې دی او نه یې بل څوک پیداکوي، که نه هغه به همداسې لکه دا ،، واحد،، ناسم وي. دا ویډول دی، دا په ټولو ژبو کې همداسې دی ،د پښتو انډول یې هم همدا دی، ما نه دی پیداکړی او نه دومره توان لرم. د دې روښانه ولو لهپاره داسې مخ ته ځو:

.فزیکي لویې څه شی دی؟

فزیکي لویې اوږدوالی، دروندوالی او مهال دي او د فزیکي لویو د څو والي او څومره والي د روښانولو له پاره یووالي متر، کیلوګرام، ساعت دی، چې لوي او واړه یووالي بیا لري. که موږ او تاسو د هر څه اوږدوالی کچوو، نو په متر به دا کار کوو او دا متر له دې امله یو یووالیز یووالی دی، چې هر ډول اودوالی پرې کچیږي او بس.

: Grad Celsius, Kelvin und Fahrenheit د تبې یووالي

دا پورته د تبې یووالي یا یوونونه دي، چې یو بل اړول کیږي یا اړولکېدی شي.

رښتیا درسره شریک کړم هغه بل یې زما له یاده ووتلو. په پوره بخښنه .

د هرې بلې لوي له پاره د کچولو یووالی شته لکه د موټر زور، چې په اسزور کچیږي او داسې نور

اوس به نو راشو، دې د ژبپوهنې یووالو ته، چې دلته به څنګه وي؟

ژبه معیاري کونه

معیاري ژبه نوڅه؟

معیاري ژبه باید د کلیوالي ژبې سره توپیرولري، ژبه باید خپل ګرامر ولري اووی کتابونه اود اړتیاوله پاره په معیاري ژبه یا لوړه ژبه اویا اکادمیک ژبه د لوستلو اومرسته اخستلوله پاره پوره پانګه ولري

(c) ketabton.com: The Digital Library

تراوسه چي په پښتو ژبه کې څه شوي، دا ځانله یا یو یوکس کړي اودا هرومرو ستر کار، خو ډېر کم دي.

لنډ ورځنۍ ژبه یا کلیوالي ژبه، چې په هغه ژبه چاپیریال کې، د ټولوینژبې سره په ویلو او لیکلو توپیر لري او لوړه یا معیاري ژبه هغه وي، چې د هغې ژبې ټول ویونکي پرې لیکنه اولوستنه کوي.

دانو په څه مانا؟

دا په دې مانا، چې د ختیز، سهیلي او لودیز افغانستان خلک په خپلو کلیوالي ژبو غږیږي، چې سره تو پیر لري، خو معیاري ژبه دا ده، چې ټول یو ډول لیکل پرې کوي.

لنډ: معیاري ژبه د هغې ژبې د خلکود پوهې لاس ته راوړنواړتیاوې پوره کوي.

دریم ته: پوهنیزه ژبه هغه ده، چې د اړتیا ټولې پوهنې لکه د مخه موګوته ورته ونیوله پوره کړي. دا داسې برېښي، چې دژبې سوچه کونه اود ژبې معیاري کونه په ختّه کې د ژبې پوهنیزه کیدنه ده.

پام:

د ژبې معیاري کیدنه یا کونه باید په دې موخه نه وي، چې یوخیالي – بې له کوم ژبني او سم اندیزدلیل- څه ژبې ته ورواچوو، چې ګوندې یوڅه خووشو.

لکه:

،، غني د ترمپ د خبرو په غبرګون کې وویل،، یا ،، ....غبرګون وښوده،،. نه پوهیږم، چې ،، په غبرګون کې وویل،، کې به د لیکونکي موخه څه وي، خوماته څه نه وایي. دا به نور کسان ووایي، چې دا یا هغه یا دغه موخه لري. دا چې موخه یې که هرڅه وي، خودا یوه سمه وینا نه ده، چې څوک ترې څه پوه شي.

داچې ژبې سره غبرګې دي اود یوې ژبې اړول په بله ژبه اوس ـ زموږ له پاره – اړتیا ده، باید دا خپلې ژبې انډول په بله ژبه هم په همغه انډول واړولی شو، چې دا مو نو د دې ،، غبرګون،، سره وران کړ.

که د غبرګون په ځای ،، ګړنګون،، هم ولیکو همدا یوډول به ترې پوه شو. نو اوس باید و اندو، چې موخه به څه یې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وايو: غني د ترمپ د خبرو په هکله يا مخامخ، او يا په پلوۍ څه وويل يا غني د ترمپ د خبرو په هکله خپل اندڅرګند کړ.

دا نوښتګه کيږي؟

دا داسې کيږي، چې د ښوڼځې څخه نيولې تر پوهنتون اوله دې وراخوا د هغې ټولنې اړتياوې پوره کړي، دا په دې مانا، چې ته پوهنيزې څيړنې هم بايد په خپله ژبه وکړی شې.

موږ لا تراوسه دې ستر کار ته پوره هلې ځلې کول مخ ته لرو، خودا کار د حکومت دۍ او په ځانله يا يو څو کسانوسرته نه شي رسيدلی

زه دا ليکنه دلته رالنډوم اود نورخبرو له پاره نوراړينې ليکنې هم شته، چې بايد خبرې سره په وکړو، هيله ده چې د تاند درنه پاڼه يا خپرونه به په دې لار کې مرسته وکړي، چې ددرناوي وړ.

لاس ته راوړنه: پښتو سوچه کونه، - معياري کونه او – پوهنيزه کونه همغه پښتو پوهنيزه کونه ده.

ايا دا کار شونی دۍ؟

پښتو ژبه د نوروژبوپه څير پوهنيزه کيدی شي، چې پای کې يواځې دوه بيلګې د شميرپوهنې اوفزيک څخه راوړم.

له شميرپوهنې يا نوره هم ښه له ځمکچپوهنې څخه:

کره، قوس، قطر، وتر، قطعه، قطاع، سطحه، محيط

پښتو يې (خو ورپورې خاندۍ مه، دا همداسې دي، که زموږزړه غواړي اوکه نه):

ګردۍ،لينده، نيمۍ، ټوټه ونې، ټوټه، برخه، هواره، چاپيريال.

له فزيک څخه:

يادونه: دا پښتو نومول يې اړيين دې اوکه نه؟

په اړيينوالي نه غږيږم. موخه دا ده، چې په پښتوکې ورته انډول لرواوکه نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: (برېښنا) تړونی

په کوټوکې چې برېښنا څراغ روښانه کوو، نو انګرېزي ورته سویچ Switch په الماني ورته Schalter وايي، وهو یا کیکاړو. که دا په پښتوکوو یا نوره هم ښه، په پښتوورته

انډول لټوو، نو لومړی باید وپوهیږو، چې دا د فزیک له مخې څه دنده لري، د دې نوروژبو موخه به همدا وي اوکه څنګه؟

د فزیک له مخې دا هغه اله ده، چې دوه سیمونه ((برېښنا) وړوني) سره تړي او یا د مړکیدو وخت کې يې سره بیرته بیلوي. پوښتنه دا ده، چې دا که موږ د سویچ په ځای ،،تړونی،، وبولو، نو موخه ور به نه وي؟

د پورته انګرېزي او الماني ژبو ویونو له پاره انډول همدا ،،تړوني،، دی.

دا چې داسې بلل یې ښه کار دی او که نه یا په داسې بلنوسره هم انده یوکه نه، په دې باندې خبرې نه کړو، خو دا همداسې دی، دا تړونی دی اونه بل څه.

ډاکتر ماخان میړی شینواری

ژبه قرارداد دی او که څنګه؟

ځنې په پښتوکې ناسم ورځني شوي ویونه چې له چا سره خبرو ته راواچوو اوناسمون ته يې ګوته ونیسو، چې دا نومونه موخه ور نه ده، نو سملاسي اورو، چې ژبه خو قرارداد دی، دا په دې مانا، چې که موږ یو څه ناسم ووایو اودا خلک همداسې ناسم واخلي او ورځني شي، نو هغه د قرارداد له مخې بیا منلي ګڼل کیږي، چې بیانو باید سم وي.

موږ خو لا تراوسه د ژبسمون له پاره کومه ژمنه ټولنه نه لرو، چې دا کار سرته ورسوي اوکه وي هم، زموږد ژبې د ځوانې له مخې کیدی شي ځنې ناسم ویونه موژبې ته راننوتي وي.

تر هغه ځایه چې زما تجربه ده، موږتراوسه ژبې ته کوم داسې وی نه دې راننباسلی، چې هغه دې د هغه وي غوښتونی خوي ورکړي.

زما تجربه – په ډېره خواشینی باید ووایم – داسې ده، چې موږ په ژبه کې یوکره پیژند لرونکي یا پیژندل شوي وی د یوه بل کره پیژندلرونکي وي - چې پیژند يې هم کره روښانه وي - په ځای ناسم ځای په ځای کوو. دا نو قرار داد نه شي کیدی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ دې موضوع ته داسې خپل پام رااړوو:

لومړی:

هغه ویونه چې له پیدابښته نوروژبو کې شته نږدې ټول یې موږ هم په خپله ژبه کې لرو، چې موږ یې باید په خپله ژبه کې راپیدا کړی شو او دا کار د مسلک اوپه ژبه پوهیدني له امله شونی دئ.

بیا: دا کار مسلکي کسان، چې د مسلک برسیره په یوه بله دباندنی ژبه هم ښه پوه وي.

که څوک داسې نومونوباندې د پښتو په انډول ـ د مسلک او ژبې له مخې – نه پوهیږي اودا بیا غواړي په پښتو انډول ونوموي، نو ناسمون ورسره لهپیله مل دئ.

موږیې دلته یوه بیلګه راوړو:

د مایع اوبلن بلل. ایا دا به نو هم بیا قرارداد وي او که څنګه؟

یادونه له دې د مخه چې په دې بیلګه روښنایي اچوم، د فزیک له مخې د تنونو نومونه لنډ اخلم، چې په درې ټولګیو وېشل شوي، بې له زیاتې شننې:

١ – د کلک تنونوټولګی، چې زرې یې یود بل څخه پخپله نه بیلیږي.

٢ ـ د تښتیدونکو تنونو یا غازونو ټولګی، چې څنګه ازاد شي یوې اوبلې لورته ځغلي.

٣ – د بهیدونکو تنونو ټولګی، چې بهیږي.

زموږژبپوهان، چې د مایع په پښتو انډول ـ د مسلک له مخې هم – نه پوهیدل، دا یې اوبلن وبلل، چې پوره ناسم اود مسلک څخه لرې دئ.

اوبلن څه پیژند لري؟

ګوروچې اوبلن ځان ته کره پیژند لري. دا د د دوه هایدروژن اویوه اکسیجن خوي دئ، چې لا اوبه هم نه دي او په کلکو بدنونوکې ګډ کیږي.

اوبه واوره کیږي، چې کلک بدن یا تن دي، دا واوره بیا اوبلنه کیږي، چې نرمیږي،خولا تراوسه کلکه ده اواوبه شوې نه ده.

که د دې تودوخي نوره هم جګه شي، نو دا اوبلنه واوره بیا اوبه کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي ته دي د ګرانو لوستونکو پوره پام وي، چې دا يواځې او يواځې د اوبو خوي دئ او د تتونو د کوم ټولګي خوي نه دئ، دا په دې مانا، چې شړومبي يا شيدې نه اوبلنيږي او نه کوم غاز يا تښتيدونکی اوبلنيږي. دا په دې مانا، چې اوبلن غازنه شته.

نو لنډ: ټول هغه تتونه چې بهيږي بهيدونکي تتونه دي او نه اوبلن. دا بهيدنه يې ګډ خوي دئ.

دا نوقرارداد نه دئ، چې نوم د بل نوم ځايناستی کيږي او ان د يوه ټولګي تر نوم پوري.

د پيداښتي نومونويا ويونويوه بله بيلګه: سلم ته سلن ويل هم ناسم دئ، دا د ځنو کسانو د يوه ناسمې مينې په بنسټ همداسې بې له پرې پوهيدنې او کوم دليله منځ ته راوړل شوي.

دا هم کوم قرارداد نه دئ او نه قرارداد کيدی شي.

دويم:

ځني داسي نوموني لرو، چې د هغې له پاره له پيداښته سم نوم، د نورو ژبوپه مرسته لرودی شو، خو دا چې زموږ د ژبې سمه وده له څه باندې شپيته کاله را په دې خوا ده، چې له دې امله ځني ناسمونونه په کې راغلي، چې اوس ښه بريښي، خو د ناسمو نومه ونو په ډله کې بايد راشي.

بيلګه ۱ :

روغتون ته په ټولو ژبوکې د پښتو انډول ناروغتون يا رغنتون يا رغنځی ويل کيږي، چې له خوي او ژبې له مخې يې همدا سمه نومه ونه هم ده.

دا هم قرارداد نه دئ، خو دا چې موږ ډېر يا له سره داسې بللی، اوس يې بله نومه ونه راته پردئ بريښي.

بيلګه ۲ :

د کورنيوچارو وزارت، چې بايد د دننيو چارو وزارت بلل شوی وي، خوموږداسې بللی.
د کورنيوچارو وزارت هم بايد ولرو، چې د کورنيو چارو سره سر اوکار لري.

يادونه: په دې ناسمونو کې دليل نه شي ويل کيدی، چې دا روحياتو له امله ښه يا بد بريښي، په ژبه کې هر څه شته، چې ځني به په ځنو کسانوښه او په ځنو بد اغيز لري.

دا هم د قرارداد سره سر اوکار نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم:

هغه نومونه چې د انساني ټولنې د ودې سره د پرتلې له امله منځه ته راغلي:

زه یې دلته یادونه کوم. زما په بله د مخه تیرې لیکنه کې شته اویواځې نومونه یې اخلم،
کره پیژند لري او پر ځای یې د یوه بل کره پیژند وی تاسم کارول کیږي.

بیلګه:

ستاندارد، سطحې، سویې، ... ته کچه ویل پوره ناسم دي.

زموږ په ژبه کې خودا ټول ناسم بلل شوي ویونه د یوه کس د شپې د چرت څخه راوتلي او
سهار بیا دا نورو کسانوراخستلي او ټولیز شوي.

د ژبو د اسانتیاو له پاره د نورو ژبو پوهان هم د لیک بڼه بدلون اونورونوښتونو له باره
کار کوي.

دا څو کاله دمخه د المان دولت له خوا پنځه میلیارده یورو وټاکل شو، ځنې بدلونونه په ژبه
کې راغلل، چې د نوې بڼې لیکنو له پاره پنځه کاله وخت ورکړشوی وو، چې په ښوونځیو
او نورو دفترونو کې دا نوې بڼه ورځنۍ شي. په دې کې ورسره سوېس اتریش او
لیښتنشتاین هم ګډ وو.

ز ه یې یوه بیلګه راوړم:

پخوا دوي فیل Elephant لیکه او اوس یې Elefant لیکي.

که ګران لوستونکي مرسته کوي او د قرارداد په توګه سم نومونه غوره شوي وي، هیله
ده، چې ویې لیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

ایا موږ پیداښتي پوهنې پښتوکولی شو؟

موږ لا تراوسه چې په پیداښتي پوهنوکي پوهنیز څه لولو،هغه عربي دي. پوښتنه دا ده، چې ایا موږدا پوهنې په پښتو لیکلی شو، دا په دې مانا، چې ایا موږ د دې پوهنو پوهنیزو ویونو ته هم پښتو انډول لرو او دا پیدا کولی شو. دا نومونه پیدا کوو نه، خو پوښتنه دا ده، چې ددې له پاره نومونه په پښتو شته اوکه څنګه؟

دا پوښتنه به په هوځواب کړو، ځکه چې هره ژبه د پوهنیزه کیدوتوان لري، خولومړی باید ځان په هغه پوهنه پوه کړو او بیا په هغه وي، چې د باندنی ژبه کې شته اوپښتو انډول یې پیدا کوو.

په همدې ځای کې دې اجازه وي، ووایم، چې ما په شمیرپوهنه کې نږدې څلویښت کتابونه په پښتو کړي، دا په دې مانا چې هغه مسلکي نومونه مې په انډول پښتو کړي، بې له ستونځو او همداسې مې په فزیک کې درې کتابونه ژباړلي، چې یوله هغود ښوونځي د کتابونوسرلیکونه دي، هغه فزیکي ویونه مې نه د ډکشنري په بڼه، خو په پښتومې د الماني ویونو ته انډول پیدا کړی یا میندلی

دا په پښتو یا د پښتو نومونوسره مو پوهنه هم ساده کیږي، چې دلته د یوڅو بیلګو سره ستاسو لنډ پام را اړوم. دا په ورزیاته کړم، چې ما هیڅ وخت نوم له ځانه نه دی پیداکړی او انډول مې لټولی او پیدا کړی دی.

په دې هکله اوږدې خبرې نه کوم، لنډ یوڅوبیلګې له تاسوسره ګډوم.

مشبوع به نوڅه وبولو؟

مشبوع داسې پیژند لري:

-- هغه محلول چې نور همغه څه په ځان کې نه شي حل کولی، مشبوع بلل کیږي.

موږ وایو: یو څوک چې ډېرخوراک وکړي هم ورته وایي، چې مشبوع شوی اومیږي، چې ډېر واښه وخوري. نو وایو چې میره ټنده شوې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ځوک چې نوره مړی نه شي خوړلی، خوموړوي او همداسې نور ژوي مړيږي.

کوچنيانو ته هم چې موردېر خواړه ورکړي، راګرځوي يې.

ځنې خواړه دي، چې سړی يا ځوک ښه په مړيږي، نو وايو، چې دا خواړه مړوونکي دي. ګومان مې دی، چې د کلي خلک وايي مړوخه دي، نه پوهيږم سم به وي او که څنګه، ځکه چې مړوخه ګومان مې دی هغې ښځې ته هم وايي، چې ميړه لري.

په همدې توګه مو محلول يا حل ،،اوبی،، بللی، نومشبوع ته به څه ووايو؟

لکه چې ژوي مړيږي، خو همداسې يو اوبی هم مړيږي.

موړ. نو پورته پيژند اوس په پښتو دا سې ليکو:

هغه اوبی چې نورڅه ځان کې نه شي اوبی کولی (دا ګوره اوبه کولی نه بولو) موړ وي.

مشبوع = موړ

بيا وايم، چې دا بل ډول نه شي بلل کيدی، دا په دې مانا، چې نومونه به نه جوړوو، هغه خپل نومونه به رابرسيره کوو يا له کټلاندې څخه راباسو.

له شميرپوهنې څخه يوه بيلګه:

ما خو نږدې ټوله شميرپوهنه په پښتو ليکلې، خو بيا به هم يوه بيلګه له تاسو سره ګډه کړم:

دايره، چې د دايرې د منحني يوه لړه برخه قوس بولو او وتر او قطر لرو او داسې نور.

په پښتو يې:

ګردی (موږيې په هسکه مينه کې ګردی بولو)، هغه وړه د ګردی د کږې برخې ته ،، لينده،، وايو.

دايره = ګردی

قوس = لينده

وتر : هغه کرښه ده، چې له ګردی يوه ټوټه بيلوي، نو دا له دې امله ټوټه ووني (ټوټووني) بولو(بولويې نه،دا ټوټووني دي).

وتر = ټوټووني

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټوټه يا چې قطعه ورته وايو: د ګردۍ هغه هواره ده، چې د ليندۍ او ټوټوونې منځ کې پرته ده.

قطعه = (ګردۍ) ټوټه

نيمی: هغه کرښه چې ګردۍ نيمۍ نو دا به نيمی نه وي؟

قطر = نيمی (اړيين نه ده چې کرښه ورسره ياده کړو، پوهيږو چې دا کرښه ده).

ګردۍ برخه يا قطاع (دا د قطاع نوم هم ډارونکی دئ): دا د ګردۍ برخه ده، چې د دوه وړانګو او ګردۍ ليندۍ منځ کې پرته ده.

قطاع = (ګردۍ) برخه

وړانګه =شعاع

له فزيک څخه

سيم يا څه، چې برېښنا وړي، نو هغه هرومرو ،، (برېښنا) وړونې دي او له دې امله يې برېښنا وړوني يا لنډ وړوني بولو

دا د ښوونځي د فزيک نږدې ستره برخه مې پښتو ته را اړولې. په دې هکله مې ليکنې په کتابتون. کوم کې کتلی شۍ.

دا د ګرانو لوستونکو له پاره يو څه وړاندې کيږي، چې کتل او اندونه سره يو کول نه، سره نږدې کول يې زما هيله ده او نه بل څه.

نومونه يا ويونه بايد پيدا نه شي. هر څه چې په پيداښتي توګه په بله ژبه کې شته، په پښتوکې هم شته.

دوه پوښتنې دي:

لومړی: يو څه ته په پښتو نوم ايښول (دا به د خبرو وي)

دويم: د يوه څه په مانا ځان پوهول (دا بايد وي)

نو که د دې ويونو مانا وليکويعنې مخکتاب، نړيوال جال، ملفون، شميرونی، دا به اړيين وي. دا چې څنګه يې وبولو، دا بايد په پام کې نيولشوي وي، چې تخريب په کې نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلګې:

۱ - موږ په کورونو اوکوټوکې یوجوړښت لرو، چې برېښنا پرې روښانه کوو اومړه کوو. دا جوړښت د یوه واړه اړمګوټي یا یوې تختې او یا د یوه څرخ په څیر وي. دې ته انګرېزي سویچ، الماني شالتر وايي. ددې دنده داده، چې برېښنا وړوني یا سیمونه سره یوځای کوي اوبیلوي. د یوځای کیدوسره برېښنا په برېښنا وړونو یا سیمونوکې بهیږي اوڅراغ روښانه کیږي اود بیلیدوسره برېښناګروپ مړکیږي. دا نو (برېښنا) تړونی بولو اودا نوم همداسې دی.

۲ – پورته موبرېښنا وړوني نوم ولیدل، دا هکپک کیدونکی نوم نه دی، دا برېښنا له یوه ځایه بل ځای ته وړي، نووړوني دي.

ګورو،چې زموږ ژبه د پوهنیزه کیدو توان لري او هره ریښه په پښتو کیدی شي او هغه داسې، چې هرڅوک پرې ښه وپوهیږي.

زما اخرني وړاندیزدادی، چې نومونه به له ځانه نه جوړوو اویو کره پیژندل شوی وی به د بل کره پیژند لرنکي وي په ځای نه ځای په ځای کوو.

قرارداد زما، یما، دما دا درې نومځاینیوي د همغه یوه نومځاینیوي له پاره ویل کیږي، پوښتنه داده، چې ایا دلته یو قرارداد اړیین دی؟ نه. ځکه چې دلته هم د ژبلار له لارې هغه سم ترې راوباسو. دا به نو څنګه وي؟

ډاکتر ماخان میړی شینواری

پرتلنه او پرتله کونه او د عکس العمل پښتو

د ځنو لیکوالانو لیکلو کې مې پرتلنه ولوستله او دا مې م ک کې خورهکړه، چې پرتلنه او که پرتله کونه. ځنو ملګرو او همداسې په یوه ناسته کې دژبمینوالو او ژبپوهان سره په خبرو کې دا ویونه رامنځ ته شو، چې دا پرتلنه او که پرتله کونه یا پرتله ونه سم دی او همدا ډول دا هم رامنځ ته شوه، چې عکس العمل ته به په پښتو

څه وایي، یعنې د پښتو انډول یې؟

زیات وخت، چې د پښتو ویونو باندې خبرې راځي، نو زما د پېژندګلوی له ډلې د ځنو په ژبه کې ورځني مګر د پردیو ویونو د پرېپوهېدنې پوښتنه کوي، چې یوه ورځ یوه درانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهاند هم راڅخه وپوښتل، چې نو د ستونځو حل ته به څه ووایو، چې زما ځواب ورته سملاسي د ملګوبي څخه خولي ته راغئ او ستونځوبی مې ورته وویل، چې اوس يې همداسې ليکم هم. اوس راځو خپلې موخې ته:

د شنني په بنسټ زما پرېکړه دلته له دې امله نه ده، چې ګوندې دا د عکس العمل پښتو انډول دې ورځنی شي يا وکارول شي، خو موخه دا ده، چې وپوهېږو، د دې انډول په پښتو کې شته او که وي، نو هغه به څه وي وي؟

دا دوه څېړنيزې موضوعات به داسې پيل کړو:

لومړی: پرتلنه که پرتله کونه؟

الف: پرتلنه: د تلل نوم تلنه ده. شيات تلل کيږي، خو انډول يې، چې برابر دي او په څه کې برابر دي او که برابر نه دي. دا تلل شوي شيان سره پرتله کېدی هم شي، چې ګډ خويونه ولري. دې ته به کېدی شي د پسې موضوع څخه بيا ښه روښانه شي.

ب : پرتله کونه: دا وی يواځې د دې له پاره نه کارول کيږي، چې د شيانو دروندوالی سره پرتله کوي، چې کوم دروند دئ او څنګه سره پرتله کيږي يعنې پرتله سره ايښول کيږي.

پرتله کونه په دې پرېپوهېدنه ده، چې دوه يا ډير شيان په هغه کډ خوي کې سره برابر دي او که څنګه. د دې روښانولو له پاره د هر يوه خوي هغه انډول کچوونی يا کچ اله په کار ده، چې دا هغې کچونې وروسته بيا کتل کيږي، چې سره برابر دي او که څنګه.

يو: که چېرې وغواړ وپوهېږو، چې دوه يا ډېر کسان په جګوالي کې سره برابر دي او که نه، نو څنګ په څنګ يې سره دروو او بيا يې په برابروالي پرېکړه کولی شو. که د يوځای درولو شونتيا نه وي، نو بياهر يو د اوږدوالي کچ اله باندې، چې يووال يا يوون يې متر دي په کچه کوو او دا روښانونه يې بياګورو.

دوه: که چېرې وغواړو وپوهېږو، چې ايا د ګلاب ګل،کستېرې او که د خوږ چ بوي سره همغه دئ، که توپير لري، نو بويوو يې او بيا پرېکړه پرې کوو.

درې: که وغواړو، چې يوه مڼه او يو ناک سره پرتله کړو، په خوند، دروندوال او همداسې په پلنوالي کې، نو دا د پېلابېلو لارو له لارې کيږي، چې بيا يې په هر يوه موږ پرېکړه يا قضاوت کولی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پای يي: ګورو چې پرتله کونه د تللو سره يواځې سراوکار نه لري. ځنې دپرتله کونې شيان د پرتلې له پاره تلل کيږي او دا نور يي بيا د بېلابېلو لارو له لارې کچول کيږي، چې د ټولو دا پورتنی نوم بيا پرتله کونه ده. له دې څخه دا پوهېږو، چې پرتله کونه سيده د تللو سره نهشو شو برابرولی.

نو له له دې امله پرتلنه د پرتله کونې له پاره ناسم بلل دي.

بل غوره بېلوالی يي په دې دی، چې تله نوم دی، چې له دې امله يي د مخه اړيکوی ،، پر،، راتللی شي يا ښه يې په تله کې يا پر تله باندې اچول کيږي او تلل کيږي، نو لهدې امله تلل يو کړنوی دی، چې د مخه يي د ،، پر،، ليکل نه شته، دا په دې ترې پوهېدنه چې دا ،،پرتلل،، نه شته، نو همداسې پرتلنه هم نه شته.

يادونه: زموږ ځنو د ادب خاوندانو ته دا ،، کونه،، لږ ښه نه برېښي، خو په ژبه کې ښه او نا ښه، ښکلې او ... ټول شته، دا دچا د اند او خوند سره سر او کار نه لري، دا ژبه، ده، چې څنګه ده.

يوه يادونه: زموږ ژبپوهان او د ژبې مينوال بايد - که چېرې دپښتو ډکشنري منځ ته راتله- د پښتو شننيزه ويکتاب يا ډکشنري کې هم هر يو وی داسې روښانه کړي. او همداسې دا لاندې.

بيا لنډ: تلل کړنه ده او د کړنې د مخه اړيکوی، دلته ،، پر،، ځای نه لري او همداسې پرتلنه هم سمه نه ده. خو تله يوه اله ده، چې د مخه يې ،،پر،، ځای نيولی شي يا راتلی شي او همداسې پرتله کول او لهدې امله پرتله کونه سم دي.

اوس راځو زموږ دې بلې د خبرو موضوع ته:

دويم:

عکس العمل

پوښتنه: عکس العمل ته به په پښتو څه ووايو، يا به يې څه وبولو؟

د عمل او عکس العمل الماني، انګريزي او لاتين يې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

Aktion ;Reaktion; actio, reaction; actio; reactio

موږ به دا لومړی: د یوه ویکتاب څخه له الماني په عربي او پښتو وژباړو، چې وپوهیږو، دوی یو ویکتاب څنګه لیکي، چې موږ هم باید بیا د یوه شننیزي ډکشنري له پاره تري زده کړه وکو. دویم به بیا موږ دا د فزیک او نور پوهنو په بنسټ هم داسې لړ روښانه کړو.

لومړی د Reaktion عربي تري پوهېدنه چې عکس العمل دی او په څنګ کې دا لاندي هم.

استجابه ، رد فعل، ردود

کیمیاوي کارونو کې تفاعل

سیاسی رجعه

په عربي خو نه پوهېږم، خو دا د الماني غنډالي، چې پهعربي ژباړل شوي، زه یې الماني څخه پښتوو ژباړم، چې داسې لړ هکپکونکي به وبریښي، ځکه چې ورسره بلد نه یو.

.Reaktion Das ist eine unglaublich primitive emotionale

إنّه ردُّ فعلٍ بنسبةِ واحدٍ من مليون

دا له باور لري ساده احساساتي عکس العمل (په ښتکړنه (کړنغندنه)) ده

.richtig Reaktion Vielleicht war die erste

ربّما رد الفعل الأوّل كان حقيقيّاً كناّ فقط شخصين على مقربة

کېدی شي لومړی په رد عمل (په ښتکړنه) سمه وي

د الماني عربي څخه مو یو څه پښتو کړل، چې په پام کې یې ولرو. نور هم په دې هکله د لیکلو پوره څه شته، خو هغه دې ګرانو د ژبې مینه والو پاتې وي. اوس راځو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم ته: د عکس العمل فزيکي پېژبند:

که يوه غونډوسکه په ديوال ولو، نو هغه ديوال دا غونډوسکه په څټ راليږي يا په څټ راولي.

دا په ديوال وېشتل عمل دي، چې پښتو انډول يې کړنه ده او دا په څټ وېشتل يې عکس المل دي، چې پښتو انډول يې په څټ کړنه ده.

له دې څخه نو د عکس العمل پښتو انډول په څټکړنه شوه.

بله بېلګه يې ارواپوهنيزه ده: که څوک په څېره ووهې، هغه يا تا بېرته په څپېړه وهي او يا که دا کار نه شي کولی، نو مخ به يې د وينو په څېر سور شي. دالته دا وهنه عمل او له دې امله کړنه شوه او دا په څټ وهنه او يا د مخ سره کېدل يې په څټ کړنه ده.

موږ دلته په همدې بسيا کوو. له دې څخه دې موخه دا نه وي، چې ګونډې همدا بلد دې نه وي، خو دا کار مو بايد کړی وي، وپوهېږو، چې له عکس الмل څخه په پښتو څه پوهېږو.

ځنې ملګري او يا په م ک کې هم ډېر کم د م ک ملګري دا ليکي، چې ليکنې مې ستونځمنې دي او ځنې راته وايي، چې ليکنې مې د الماني اغيز لاندې دي، چې ترې پوهېدنه ستونځمنه کوي. زه پوهېږم، چې زما ليکنو کې به ستونځې ځکه وي، چې د باندني ويونه کم لري او داسې څه په کې هم راځي، چې موږ ورسره بلد نه يو. زما په دې ليکنه کې هم څو ځايه داسې ويونه راغلي، چې ما ورته پهبلد ډول بايد معنا يا معنی ليکلې وي، خو له دې معنا څخه په څنګ تېرشوی يم، چې ښايي شتاسو به ورته پام رااوښتی وي.

له بلې خوا د ځنو لوستونکو له لورې پوره ستايل شوي.پرېپوزښنونه

(ګومان مې دی، چې موږ مختړي... نومولي،خو په خته کې مخ ته دي، چې د مهال، ځای او يو څه مخ ته يا ځنې شا ته(؟) راځي.

ايا د اړيکوی له پاره د نوروژبو څخه ګټه اخستل کيدی شي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرومرو. ګورو، چې په هره ژبه کې د بلې ژبې انډول پ شته کېدی شي، چې په یوه ژبه کې زیات وي، خوبیا د هغوزیاتو څو له پاره په بله ژبه کې یوپ شتون ولري، لکه د الماني aus;ab ; von،... له پاره په پښتو کې یو پ شتون لرې اوهغه ،،له،، دی، خو دا ګومه ستونځه نه ده.

اړیکویونه Prepositions

پیلیادونه: له دې ځایه زموږ لهپاره یاد پښتو ژبط لهپاره هغه غورهبرخه لهدې امله پیلیږي، چې ما تراوسه داسې د دې اړیکویو یاوختاړو، ورستاړو او ... داسې ښې لیکنې د خپرونو له لارې هم ونه لیدې.

د ځای، مهال، نومونو او شیانو منځ کې د اړیکو څرنګوالي باندې خبرې کوي، نو له دې امله اړیکویونه.

یادونه: باوروکړئ، چې دا ټول کارما د ،، تر ،، په خپلوپولوکې د رابندولو له امله وکه، چې یواځې او یواځې ډ مهال،ځای او ...پاي په ګوته کولوله پاره راځې اونوریې هر ځای کې راوړل ناسم دي اود ژبې د ټولولاروسره مخامخ.

مختړي(؟) نسبتي ویونه یا (و) ته ویونه

د پرېپوزیشن لاندې چې څه د پوهیدلودي

مخ ځاینیوي اوپسې ځاینیوي، خو ښه یې اړیکویونه

یاودنه: پرېپوزېشن ـ لکه د نوم څخه یې چې روښانه ده- مخځاینیوي ته وایي،چې په زیاتوهندو و اروپایي ژبوکې همداسې ده،خوپه پښتوکې دا د مځځاینیوي سره غبرګ یې ډېر پیسیځاینیوي دي.زه دا له دېامله مخځانیوي اوپسې ځاینیوي بولم یا مختاړي اووروستاړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ویونه، چې نور ویونه یو د بل سره اړیکوکې راولي اویو ټاکلی(ځایز، وختیز اوداسې نور، بې له بدلون) نسبت ورکوي، نسبتوي د بیلګې په توګه په، باندې، ورسره، له پاره،، له امله، ته.

پرېپوزیځیون(له لاتین څخه، چې ما له الماني رانیولې، مخ ته ځای نیوی یا همغه مختړی او یا نسبتي وی او یا و.. ته) د ښوونځي ګرامر کې اړیک وی یا مخ ته او پسې وی هم بلل کیږي اوګرامري ادبیاتو کې ځای ویونه یا حالت زیاتووني برخې بلل کیږي د ویونو ډولونه دي، چې یو بند – یا ترلی ټولګی جوړوي چې منځ پانګ ویونو او ګرامري ویونو په نخښونو ته ورننوتي.

دا لاندې یو پوره لیکنه چې ګرانولوستونکوته وړاندې کوم، زماډېره ښه راغله.

یادونه: وتونزبه الماني او موخه ژبې انګرېزي او پښتو دي

یادونه ۲ : پ په ځنو ژبوکې زیات او په نوروکې بیا د ځو پ له پاره یو پ په موخه ژبه کې شته وي، خوانډول سره لري، یعنې په ژباړه یا د بلې ژبې څخه په ګټه اخستنه کې ستونځې نه پیښیږي.

که څوک دا له انګلیسي پښتو کړي کیدی شي څه بدلون په کې راشي، خو موخه همهغه ده.

د یوه پښتون او نه ژبپوه له پاره او هم د ژبپوه له پاره فکر کوم دا یوډېر اړخیزه اوپیچلې د خبرو موصوع ده، خو زه به وهڅیږم، چې هغه اړیین څه له تاسوشره شریک کړم یا هغه څه چې ماته اړیین بریښي اود توانه مې پوره دي.

دا وس یې چې له تاسوسره شریکوم، د الماني سره د انګرېزي پ پرتله شوي یا د الماني پ په انګرېزي اړول شوې، چې زه یې په پښتو اړوم، چې ناسمونونه به په کې وي، خو هغه به ستاسوپه مرسته سم کړو.

زه - په خواشینئ باید ووایم- تراوسه نه پوهیدم، چې دا د پ لمن به دومره غزېدلې وي، زما پرابلم یواځې دا ،، تر،، وو، چې ټولواک شوی، خو دا لیکنه راته ښه وبرېښیده اودا دئ ستاسومخ ته یې ږدم.

اړیکویونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځای، مهال، نومونو او شیانو منځ کې د اړیکو څرنګوالي باندې خبرې کوي، نو له دې امله اړیکویونه.
پرېپوزېشن د غوښتني حالت سره سم یا د مانا پرېپوهېدنې سره سم ټولګیزاو ډلیزکیږي

د ِغوښتون حالت ټولګیزول

پرېپوزیشن د نومیناتیوسره prepositions with the nominative:

...als (= than)و. ته

یادونه:دا پورته ..و...ته ما د دوه شیانود پرتلې له پاره لیکلی لکه ب و پ ته یا ب نسبت و پ ته.دلته ما دا اړین ونه ګڼل چې نسبت دې ورسره ولیکم او زه په دې اند یم، چې دا ب و پ ته بسیا کوي او د عربي نسبت پوره کوي.

یادونه: زه چې پرېپوزېشن لیکم،نودپښتوموخه به ترې اړیکویونه وي.

پرېپوزیشنونه د داتیوسره prepositions with the dative

(, وتلی) (, aus (= out پرته له)than) , außer (= other لهab (= from
) , mit (= مخامخ) , gegenüber (= oppositeورسرهbei (= by
() , د وخت پیل) له) ,seit (= sinceپسې) , nach (= after سره ...) دwith(
(و) ته)) , zu (= to(څخه) ...لهvon (= from

پرېپوزیشن د اکوزاتیوسره prepositions with the accusative

for) , له پاره through) , für (=ترڅuntil) , durch (= ترbis (=
against) ,مخامخaround) , gegen (= شاوخواum (=
along(اوږدوالي) , entlang (= بېohne (= without

یادونه: دلته ،، تر،، ګوره ټولواک نه دی اوهمدا یو ځای لري او بس.

prepositions with dative or accusative

(, کې (په)) , in (= inباندې (پر)) , auf (= on پهan (= on
(, لاندې) , unter (= under د پاسهüber (= over
(, وروسته) , hinter (= behind مخ تهvor (= in front of

(c) ketabton.com: The Digital Library

)(کې (څنګ) , neben (= next to(کې) منځzwischen (= between

prepositions with the genitive

ترڅ (, während (= while/duringامله (له)wegen (= due to
(, په ځای (, statt (= instead پسې (, infolge (= as a result (کې)

)(له دې (سرهtrotz (= despite

Classification by meaning

د مانا سره ټولګېزول

د ځای پرېپوزېشنPrepositions of place

دالاندې هم تکرار اري، خو باور کړی، پهغورځولو مې زړه نه کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

prepositions with dative or accusative

پرېپوزيشن له داتيو او اکوزاتيو سره

an

on

په (باندې)

am (an + dem) Hauptplatz

on the main square

په ميدان (باندې)

in

in

(په).. کې

in der Straßenbahn

on the tram

(په) کوڅه ګاډي کې

auf

on

(پر) باندې

auf dem Spielplatz

in the playground

پرلوبځای باندې او انګرېزي يې په لوبځای کې

يادونه: پورته به د الماني انډول ،،پر،، او د انګرېزي به ،، په،، وي، خو په لاندې کې بيا دواړه ،، پر،، دي.

auf dem Schloßberg

on the castle hill

(c) ketabton.com: The Digital Library

(پر) غره- مانۍ باندې

über

over

د پاسه

über der Stadt

over the city

-(د)..ښار د پاسه

unter

under

کښته(لاندې)

unter dem Schloßberg

below the castle hill

د مانۍ کښته (لاندې)

vor

in front o

مخ ته

vor dem Brunnen

in front of the fountain

د چینې مخ ته

(کیدی شي ځنې یې ولیکي: ،،تر د مخه،چې ناسم دی)

hinter

behind

شا ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

hinter dem Café

behind the cafe

د کافي شا ته

zwischen

between

منځ (کې)

zwischen dem Brunnen und dem Rathaus

between the fountain and the town hall

د چینې او ښاروالۍ منځ کې

زموږ ځني ادیبان ،، ترمنځ،، لیکي، چې ناسم دئ (،، تر،، وګورئ)

neben

next to

څنګ ته (په) څنګ کې یا - ته

neben der Oper

next to the opera

د اوپرا څنګ ته (،، تر څنګ ناسم دئ)

In answer to the question "where?" (where is something located? where is something moving?), the noun after the preposition is in the dative.

پوښتنې ته په ځواب کې،، چیرته؟،، ((یو) شی چیرته ایښودل شوی؟ یو شی چیرته خوزښت کې دئ؟)

Verbs which denote position:

کړنویونه چې ځای اړوندوالی په نخښه کوي

- liegen (= to lie پرېوتل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- (دریدل stehen (= to stand
- (کښیناستل sitzen (= to sit
- (ځوړندېدل یا ځوړندول hängen (= to hang
- چوخول stecken (= to stick)

Wo liegt die Zeitung? – Auf dem Tisch	= Where is the newspaper? – On the table.	خبرونی(اخبار) چیرته پروت دی؟ پر میز یا پر مېز باندې.
Wo steht der Koffer? – Hinter dem Schrank	= Where is the suitcase? – Behind the cupboard.	سفر بکس چیرته دی؟ د الماری شا ته
Wo sitzt deine Freundin? – Vor der Dame da	= Where is your girlfriend sitting? – In front of ithe lady there	ستا ملګرې چیرته ناسته ده؟ - د هغې میرمن مخ ته.
Wo geht ihr am liebsten spazieren? – Im (in + dem) Wald.	= Where do you like to go walking? – In the woods	تاسې چیرته په مینه چکر ته ځئ؟ ځنګله کې(چکر ته ځو)
Das Geschirr steht auf dem Tisch.	= The cuttlery is on the table	لوښې پر میز باندې پراته دي.
Die Messer liegen hinter dem Herd	= The knives are behind the hob	چاړه د داش شاته پرته ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Die Schuhe liegen unter dem Bett. Die Weinflaschen stehen neben dem Abfalleimer. Blumen stehen vor dem Fenster. Zwischen Büchern liegen Socken Über dem Spiegel kleben Kaugummis. An der Wand hängt der Spiegel.	= The shoes are under the bed = The wine bottles are next to the bin = Flowers are in front of the window = Socks are lying between books = Chewing gum is stuck above the mirror = The mirror is hanging on the wall	بوټان د کټ لاندې پراته دي. د واین بوتلونه دغور- ځوني یا ناولني خنګ کې (ته) پراته دي. ګلان د کړکۍ مخ ته دي. سوګلې د کتابونومنځ کې پرتې دي. د هنداري د پاسه زاولې سلیښ دي. په دېوال -- - یا دېوال باندې هنداره زوړنده ده

In answer to the question "where (to)?" , the noun after the preposition is in the accusative.

Verbs which indicate a "change of place":

- legen (sich) (= to lay ایښول)
- stellen (sich) (= to place ځای په ځای کول)
- setzen (sich) (= to sit کښیناستل)
- hängen (= to hang زوړندول)
- stecken (= to stick ننباسل،چوخول)

(c) ketabton.com: The Digital Library

Wohin legst du die Zeitung? – Auf den Tisch .	= Where are you laying the newspaper? - On the table.	ته ورځپاڼه چیرته ږدې؟ - میز باندې
Wohin stellst du den Koffer? – Hinter den Schrank	= Where are you placing the suitcase? - Behind the cupboard.	بکس چیرته ږدې؟ - د الماریۍ شاته(تر شا ناسم دی). .
Wohin setzt sich deine Freundin? – Vor die Dame da	= Where is your girlfriend sitting? - In front of the lady there.	ستا ملګرې چیرته ناسته ده؟ - دلته د دې میرمن مخ ته.
Wohin geht ihr heute spazieren? – In den Wald	= Where are you going walking today? - Into the forest.	تاسو نن چیرته چکر یا ګرځېدا ته ځۍ؟ - ځنګله ته
		کټ ګوډ کې راځي.
Das Bett kommt in die Ecke	= The bed goes in the corner.	الماریۍ د کټ څنګ ته راځي
Der Kasten kommt neben das Bett.	= The box goes next to the bed	لیکنمیز د کړکۍ مخ ته ږدو
Den Schreibtisch stellen wir vor das Fenster	= We will place the desk in front of the window.	دا څراغ په میز باندې ږدو.
	= We will place this lamp on the desk.	غواړې چې غالۍ د لیکنمیز لاندې خوره کړې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

Diese Lampe stellen wir auf den Schreibtisch. Möchtest du den Teppich unter den Schreibtisch legen? Den Spiegel hängen wir an die Wand Über den Spiegel hängen wir die Uhr Biegen Sie in die Herrengasse ab.	= Would you like to lay the carpet under the desk? = We hang the mirror on the wall. = We hang the clock above the mirror = Turn into Herrengasse.	هنداره په دیوال زوړندوو. د هنداري د پاسه ساعت زوړندوو، د هرن(هیرین) کوڅه کې وګرځه.

prepositions with the dative

aus

out

له...(څخه)

.Nimm die Kleidung aus dem Schrank

.Take the clothes out of the wardrobe

کالي له المارۍ څخه را وباسه.

bei

by

(c) ketabton.com: The Digital Library

(د)... سره

.Sie bleibt schon seit einer Stunde bei dem Arzt

.She has already been with the doctor for an hour

هغه(ښځینه) له یو ساعت را په دې خوا(د) ډاکتر سره ده.

Zuerst haben wir uns bei der Ausländerbehörde im .Stadthaus erkundigt

First we informed ourselves at the foreign office in the .town hall

لومړی موږ په ښاروالۍ کې د دباندنیو دفتر سره معلومات د لاسه کړ .

nach

after

پسې (دلته یې مانا ،، ته ،، ده)

.Wir fahren morgen nach Linz, nach Österreich

.We will drive to Linz tomorrow, to Austria

موږ سبا ته لینځ، اتریش ته خوزو(موټرکې).

.Ich fliege nach Russland

.I am flying to Russia

زه روسیې ته الوزم.

von

from

له....(څخه)

.Sie wohnen nicht weit von uns

.They do not live far from us

دوي له موږ څخه لرې نه اوسیږی.

!Nimm deine Füße vom (von + dem) Tisch

!Take your feet off the table

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښې دې له ميز څخه لرې کړه.

.Er kommt gerade von seiner Freundin

.He is coming directly from his girlfriend

هغه همدا اوس د هغه له ملګرې څخه راغی.

Sie ist vor kurzem von der Türkei nach Deutschland .gezogen

.She recently moved from Turkey to Germany

هغه لږ مخ ته له ترکيې څخه جرمني ته کډه شوې (راغلې).

.Dann musst du zum (zu + dem) Schloss gehen

.Then you must go to the palace

ته نوبايد مانۍ ته لاړ شې.

.Ich muss zum (zu + dem) Arzt

.I must go to the doctor

زه بايد ډاکتر ته لاړ شم.

.Man hat uns zum (zu + dem) Arbeitsamt geschickt

.One sent us to the employment office

يو چا موږ د کار دفتر ته واستولو.

(before or after anoun, always before a pronoun)

.Ich wohne gegenüber dem Park

.I live opposite the park

زه پارک ته مخامخ اوسيږم.

.Ich wohne dem Park gegenüber

.I live opposite the park

زه د پارک مخامخ اوسيږم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

.Er sitzt mir gegenüber

.He sits opposite me

هغه ماته مخامخ ناست دی.

Am besten tankst du bei der Tankstelle dem .Freizeitzentrum gegenüber

It would be best for you to fuel up at the petrol station .opposite the leisure center

ښه به وي که ته د ازاد وخت پارک مخامخ ټانکځای کې ټانک کړې.

in phrases of direction involving names of countries which include the definite article, the preposition 'in' is used with .the accusative

.Ich fliege in die Türkei

Ich fliege in die USA

Ich fliege in die Schweiz

زه ترکيې، متحده ايلات، سوېس ته الوزم

prepositions with the accusative

durch

through

منځ کې (د يوه تونل يا ورته څه)

.Wir fahren durch den Tunnel

.We are driving through the tunnel

موږ د تونل منځ کې ځو(موټر بيايو).

.Wir fahren durch die Stadt

(c) ketabton.com: The Digital Library

.We are driving through the town

موږ په ښار کې (د ښار منځ کې) ځو(موټر بيايو).

.Dann fährst du durch die Unterführung

.Then you drive through the underpass

بيا د ځمکلاندې لار کې ځې (موټر بيايې).

über

over

د پاسه،په باندې، ..

.Wir gehen über die Straße

.We go across the street

موږ په کوڅه (باندې) پورې وځو يا موږ د کوڅې د پاسه ځو.

.Du fährst über die Brücke

.You drive over the bridge

ته په پله ځې يا ته په پله پورېوځې.

entlang

along

اوږدوالی

.Entlang den Fluss gibt es schöne Wege

.There are beautiful paths along the river

د سين په اوږدوالي ښکلې لارې شته

.Du fährst den Heidensee entlang

.You drive alongside the Heidensee

ته د هايدن ډنډ په اوږدوالي ځې

:Preposition + noun + preposition / adverb

(c) ketabton.com: The Digital Library

an + Dativ + entlang

اوږدوالي +داتیو+ په

.Ich gehe oft am (an + dem) Fluss entlang spazieren

.I often go walking alongside the river

زه زيات د سين په اوږدو چکر(ګرځيدا) ته ځم.

.Du fährst am (an + dem) Heidensee entlang

.You drive alongside the Heidensee

ته د هايدن اوبو يا ډنډ په اوږدوالي (ښه يي : اوږدو) ځې.

An + Dativ + vorbei

له ...تيرېدل + داتيو + په

.Ich komme oft an dem Museum vorbei

.I often pass the museum

زه زيات د موزيم له مخه تيريږم.

.Du fährst am (an + dem) Hafen vorbei

.You drive past the harbour

ته د بندر(د اوبو) له مخه تيريږې.

Gegenüber von + Dativ

.Ich wohne gegenüber von dem Park

.I live opposite the park

زه د پارک مخامخ اوسيږم.

Am besten tankst du bei der Tankstelle gegenüber vom .(von + dem) Freizeitzentrum

It is best if you fuel up at the petrol station opposite the .leisure center

ښه به وي، که ته د ازادوخت پارک ته مخامخ ټانکځای کې ټانک کړې.

Bis zu + Dativ

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر پورې + داتيو

.Gehen Sie bitte bis zur Kreuzung

.Carry on to the junction

هيله ده تر څلورلارو پورې لاړ شه

.Dann fährst du bis zum (zu + dem) Supermarkt

.Then you drive as far as the supermarket

بيا ته تر سوپرمارکيټ پورې لاړ شه.

يادونه: ګران لوستونکي دې د ،، تر،، پ ته ځانګړې پاملرنه وکړي، چې دا ټولواک نه دئ اوبواځې اوبواځې په ځېل ټاکلې ځای کې راځي اونه زيات.

um + Akkusativ + herum

په + اکوزاتيو + ګرد چاپيره

.Wir fahren um die Stadt herum

.We drive around the town

موږ په ښار ګرد ګرځو

.Dann fährst du um den Supermarkt herum

.Then you drive around the supermarket

بيا ته په سوپر مارکيټ ګرد ګرځې

Prepositions of time

prepositions with the dative

پرېپوزېشن د داتيو سره

an on په	date day time of day نيټه، ورځ، د ورځې وخت	Ich bin am (an + dem) 06.07.1975 geboren. I was born on 06.07.1975 زه په ۶ ـم د ۷-مي ۱۹۷۵ زېږېدلی يم

(c) ketabton.com: The Digital Library

		Am (an + dem) Morgen schlafe ich lange. I sleep in in the morning سهار اوږد بیدېږم یا اوده کیږم. Am (an + dem) Sonntag arbeite ich nicht. I do not work on Sundays زه په یوه نۍکار نه کړم
bei by سره	simultaneity	Bei der Arbeit kann ich nicht telefonieren. I cannot telephone at work. په کارکې تلفون نه شم کولی یا: (زه) د کارسره....
in	later	In einer Stunde bin ich bei dir. I will be with you in an hour زه به په یوه ساعت کې (د) تاسره وم.
in	months	Was hast du im (in + dem) September gemacht? What did you do in September? تا په سپتمبر کې څه وکړل؟
	seasons	Im (in + dem) Winter fahre ich oft Ski. In winter I often go skiing

(c) ketabton.com: The Digital Library

nach after وروسته،پسې vor in front of د مخه يا ته	at night Afterwards Beforehand vorher before	په ژمي کې زيات شيخغاستي ته ځم. In der Nacht muss sie arbeiten. She must work at night په شپه کې بايد کار وکړم. د شپې بايد کار وکړم. Nach zwei Stunden ist er zurückgekommen. He came back after two hours. Schon nach einer Woche konnten wir die Ergebnisse sehen. We could see the results after just one week. موږ وکولای شود د يوې اونۍ وروسته لاس ته راوړنې وګورو Vor dem Schlafen geht sie baden. Before sleeping she bathes. له خوب د مخه هغه لامبي Es ist 5 vor 7. It is 5 to 7. پنځه اتوته پاتې دې Es regnet seit gestern. It has been raining since yesterday.

(c) ketabton.com: The Digital Library

seit since ab from	refers to the past refers to the present and the future	له پرونه وریږي Seit gestern bin ich wieder fit. Since yesterday I have been well again. له پرونه بیرته تازه یم Ab heute rauche ich nicht mehr. I will not smoke any more from today on. له نن څخه نور(سګرت) نه سکوم. Ab November arbeite ich am nächsten Abschnitt. I will work on the next section from November. له نومبر څخه په بله برخه (وخت) کې کار کوم von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr from 8 o'clock until 10 o'clock له ۸ بجوتر ۱۰ بجو Von Montag bis Freitag bin ich an der Uni. I attend university from Monday to Friday له دوه نۍ تر اونۍ زه په پوهنتونکې یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

		prepositions with the accusative
von from pr with the accusative		von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr from 8 o'clock until 12 o'clock له ۸ بجو تر ۱۲ بجو(پورې)
bis until تر	with 'until' د ،، تر،، سره	Von Montag bis Freitag bin ich an der Uni. I attend university from Monday to Friday. له دوه نی تر اونی زه په پوهنتون کې یم Ich habe heute nur bis 15.00 Uhr Zeit. I only have time until 15:00. زه نن تیک تر ۱۵ بجو وخت لرم.
um around په په (شاوخوا)		Um 7.30 Uhr fährt meine S-Bahn ab. My train leaves at 07:30. په ۷ اودېرشو زما بس ځي Um 15.30 Uhr habe ich einen Termin. I have an appointment at 15:30 زه په ۱۵ اودېرشویوه وعده لرم
	with 'from'	prepositions with the dative

(c) ketabton.com: The Digital Library

mit with سره	د،، له،، سره clock time	Ich schreibe gern mit dem Bleistift. I like to write with a pencil. زه په مینه (د) پنسل سره لیکم زه په مینه په پتسل لیکم Ich fahre oft mit dem Bus. I often take the bus. زه زیات د بس سره ځم Ich fahre nicht gern mit dem Auto. I do not like to drive the car. زه د موټر سره په مینه نه ځم یا زه د موټر د بیولو سره مینه نه لرم.

ه

دا لاندې برخه به لږ او ډېر تکار وي، خو کېدی شي نوي څه هم ولري

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړيکويونه د غوښتنې حالت سره سم يا د مانا سره سم ټولګيزاو ډلييزکيږي

Nominativ نوميناتيو (له لاتين څخه، نومونه) په ګرامر کې د يوه حالت نومونه ده، چې د هرڅه له مخه په جمله کې د شي د نخښونې په چوپړکې دی، د دې له پاره دا هم تيپيکي دی چې د يوه شي د خپلواک کارونې له پاره رامنځ ته کيږي (دا په دې مانا چې بې د بل له واکه). لنډ: دا حالت دی، چې د ،،څوک-حالت،، بلل کيږي، د يوه حالت سيستم په توګه رامنځ ته کيږي، چې دا نوميناتيو – اکوزاتيوسيستم بلل کيږي.د څوک- اود څه شي حالت.

د نوميناتيو يا د ،، څوک،، او ،،څه شي،، حالت.

مور کار ته ځي.

څوک کار ته ځي؟ ځواب: مور

کاليمينځونی خرابيږي.

څه شی خرابيږي؟ ځواب:کاليمينځونی

يادونه: ماته هم دا نومونه توکلي د ليکونې (قلم) خولې ته راځي.نه پوهيږم،،چې دا اله، چې کالي پرېمينځي،کاليمينځی، کاليمينځونی يا کاليمينځونکی وبولو. او که نه،نو کالي مينځلو اله. څنګه مو چې خوښه وي.

جينيتيو Der **Genitiv**

جينيتيو د الماني ګرامردويم حالت دی.دا حالت د ملکيت حالت يا د چاحالت په نامه هميادېږي.

بيلګې: ،،د ګاونډي کور،،. ،، د يوه لرې زنګ غږ،،.

د جينيتيو په څه شي حالت

هغه په غلا تورن دی.

هغه په څه شي تورن دي ؟ ځواب: په غلا

داتيو Der **Dativ**

(c) ketabton.com: The Digital Library

داتيو د المانيژبې دريم حالت دی یا په جمله کې دريم حالت په ګوته کوي. داتيو د چاته حالت هم بلل کيږي.

د داتيوله پاره په الماني پوښتنه پوښتنه کيږي، چې چا ته؟

بيلګې: زه دې ميرمن ته د يادښت کتابچه ورکوم. چا ته د يادښت کتابچه ورکوم؟ ځواب: ميرمن ته.

هوګی سوغات سپين ته ورکړ.

هوګی سوغات چا ته ورکړ؟ځواب: سپين ته

زه زمالګري ته يوکتاب سوغات ورکوم.

چا ته سوغات ورکوم؟ځواب: زما ملګري ته.

اکوزاتيو Akkusativ

اکوزاتيو يوګرامري حالت دی. په ورځني الماني ګرامر کې دا د څلورم حالت سره ترتيبيږي. د دې د روښانتيا له پاره په الماني کې پوښتنه کيږي، چې څه شی يا څوک او که د چا؟؟؟، نو دا له دې امله د څوک حالت هم بلل کيږي.

اکوزاتيو: د ،، چا - يا څه شي حالت

ښاغلی سپين خپلورور ګوري

ښاغلی سپين د چا ليدنه کوي؟ ځواب: د خپل ورور

زه خپل ملګريته يوکتاب سوغات ورکو.

زه خپل ملګري ته څه شی سوغاتوم؟ ځواب: يوکتاب

دلته له هرڅه د مخه يوه يادونه ده، چې بايد پام موورته وي:

ما دلته سربل ليکلی يا پ،دلته د پښتو اوستربلونه زيات دي او همداسي کيدی شي سيرکومپوزښنونه هم وي،چې هغه به ګران لوستونکي په اړونده ځای کې ولوستلی شي. د نه کارڅخه نيمګړی کار هم هرومرو ښه دی، په ډيره بخښنه، که دا کار موسترې کړي.

د ِغوښتون حالت تولګيزول

اړيکويونه د نوميناتيوسره prepositions with the nominative:

als (= than) ...و. ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه:دا پورته ..و...ته ما د دوه شيانود پرتلې له پاره ليکلی لکه ب و پ ته يا ب نسبت و پ ته.دلته ما دا اړين ونه ګڼل چې نسبت دې ورسره وليکم او ز ه په دې اند يم، چې دا ب و پ ته بسيا کوي او د عربي نسبت پوره کوي.

يادونه: ز ه چې پرېپوزېشن ليکم،نودپښتوموخه به ترې سربل وي يا يې کله ليکم مخځاينيوی او پسې ځاينيوی وي.

اړيکويونه د داتيوسرهprepositions with the dative

(, aus (= out (له)پرته (, außer (= other thanله) خخه)ab (= from
(, gegenüber (= ورسره) , bei (= by له) خخه) وتلی
(, nach (= after سره ... (د)) , mit (= withمخامخopposite
() , von (= from له (د وخت پيل ,seit (= sinceپسې
)ته (و)) , zu (= to)خخه (... له

پرېپوزيشن د اکوزاتيوسرهprepositions with the accusative

for) , له پاره through) , für (=ترڅuntil) , durch (= ترbis (=
against) ,مخامخaround) , gegen (= شاوخواum (=
along)اوږدوالي(, entlang (= بېohne (= without

يادونه: دلته ،، تر،، ګوره ټولواک نه دئ اوهمدا يو ځای لري او بس.

prepositions with dative or accusative)))) *durch, für, gegen, ohne, um* ««««

(, کې (په)) , in (= inباندې (په)) , auf (= on پهan (= on
(, لاندې) , unter (= under د پاسهüber (= over
(, وروسته) , hinter (= behind مخ تهvor (= in front of
)خنګ (کې)(, neben (= next to(کې) منځzwischen (= between

prepositions with the genitive

ترڅ) , während (= while/duringامله (له)wegen (= due to
(, په ځای) , statt (= instead پسې) , infolge (= as a result (کې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

trotz (= despite (له دې) سره

Classification by meaning

د مانا سره ټولګیزول

Prepositions of place د ځای پرېپوزېشن

prepositions with dative or accusative

پرېپوزيشن له داتيو او اکوزاتيو سره

an

on

په (باندې)

am (an + dem) Hauptplatz

on the main square

په ميدان (باندې)

in

in

(په).. کې

in der Straßenbahn

on the tram

(په) کوڅه ګاډي کې

auf

on

(په) باندې

يادونه۱ : پر ميز، ميز باندې اوپرميز باندې. په دې دريو کې به نوڅه ووايو. اندونه موکه څرګند کړی، مرسته به مووي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه ۲ : لکه پورته همداسې: په کور، کور کې او په کورکې.

auf dem Spielplatz

in the playground

په لوبځای (کې؟)

auf dem Schloßberg

on the castle hill

(پر) غره- ماڼۍ باندې

über

over

د پاسه

über der Stadt

over the city

-(د)..ښار د پاسه

unter

under

کښته(لاندې)

unter dem Schloßberg

below the castle hill

د ماڼۍ کښته (لاندې)

vor

in front o

مخ ته

vor dem Brunnen

in front of the fountain

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چینې مخ ته

)کیدی شي ځنې یې ولیکي: ،،تر د مخه،چې ناسم دی(

hinter

behind

شا ته

hinter dem Café

behind the cafe

د کافي شا ته

zwischen

between

منځ (کې): دا لړ پاملرنې ته اړتیا لري، چې بل ځای کې به راوړلشي.

zwischen dem Brunnen und dem Rathaus

between the fountain and the town hall

د چینې او ښاروالۍ منځ کې

زموږ ځنې ادیبان ،، ترمنځ،، لیکي، چې ناسم دئ (،، تر،، وګورئ)

neben

next to

څنګ ته (په) څنګ کې یا - ته

neben der Oper

next to the opera

د اوپرا څنګ ته (،، تر څنګ ناسم دی)

بیا لنډ:

اړیکویونه کیدی شي د خپلې کارونې له مخې سره توپیر- یا بیل شي:

ځای اړوند اړیکې/ پوښتنویونه: چیرته ، چیرته(په کومې لور)، له کومه (کوم ځای)

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: زه د داسې ليکنې سره په لومړي ځل مخامخ کيږم. د ټولو هيوادوالومرستې ته اړتيا شته.

ته چيرته اوسيږې؟ په خوست کې.

ښاغلی سپين چيرته ځي؟ ډاکتر ته

دا کتاب دې له کومه کړی؟ له کتابتون څخه.

وخت اړونده اړيکويونه:

کله،په څو بجو، تر کله (پورې)، له کومه وخته يا له څه وخته،

د پوکال پايلوبه کله ده؟ په راتلونکې يوه نۍ.

فيلم په څو بجو پيليږي؟ په اته اوپنځلس بجو

له کومه (وخته) الماني زده کوې؟ يا له کله الماني زده کوې؟ له څلورومياشتو(را په دې خوا)

موډال، حالت، ونه ..../ پوښتنې: څنګه، ولې، د څه له پاره.

ته پرون ولې موږسره را نه غلې؟ د خرابې هوا له امله.

الماني د څه له پاره زده کوې؟ د مسلکودې(کريرې) له پاره

کله خراب بيدېږې؟ د پوره سپوږمۍ سره

د يوه څه له پاره ميل لرل: سپين د څه سره ميل لري؟ ټيک د موټرو سره.

څه باندې خندل: په څه باندې خاندې؟ - د هغه په ټوکه.

له ژوند کول: زده کړی له څه ژوند کوې؟ د خپل پلار له پيسو.

و .. ته چمتوپاتې کيدل: ته د څه له پاره تر اوسه چمتو نه يې؟
د واده له پاره
ته څه ته چمتو نه يې ؟
واده ته.
په باندې په قهرېدل: په چا باندې هيڅ وخت نه شې بدېدلی يا قهرېدلی؟ زما بچيانو باندې.
څه ته چمتوکيدل: هغه څه ته توانمند نه دی؟ کارکولو ته.
نظم ته راوړل: دا بيرته نظم ته راوله! دا بيرته په نظم ته راوړه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارام پرېږده: هیله ده ما په ارام پرېږده.
پای ته لاړ شه: هرڅه یو وخت پای ته ځي.
یو اړیکوی هیڅ وخت ځا نله نه وي. تر لږو ځانګړو پورې دا (یعنې اړیکوی) د یوه نسبتي وی د مخه (مخ ته) یا پسې راځي.

یادونه: په پورته غونډله کې ماته ،، دمخه،، څخه ،، مخ ته،، سم برېښي.

ځنې څو کربنې نورې هم د لیکلو وې، خو د یوې خوا یې زه په هغه ګرامري مانا نه پوهیدم، نولومړی مې باید ځان په پوه کړی وی، بیا مې هر ګرامري نوم باید د پیژند سره ځیرلی وی، چې دا لیکنه بیا نوره هم غزېده.

دا دې په یاد وي،چې داهم یوه اوږده موضوع ده، چې ګران ژبپوهان پرې پوهیږي او د ژبپوهنې میونوال په دېلارنورهم هڅیلی شي.

په پای کې یوه هیله: دا کاراونوربه زموږډیروپوهانوله ما څخه د مخه هم کړی وي، خودا دې له ماڅخه نه زړه بدي کیږي نه. زدکړه خو باید د هرچا حق وي اوکه څوک له ماسره مرسته کوي، نوله ماسره دې زما په ناسمه زدکړه اولیکلوکې د سمون مرسته وکړي اونه د زړه بدی.

پسې لیکنې:

کیدی شي د دې پورته لیکنې لړتکرارراشي اوځنې اړیکویونه ښه روښانه شي، چې پسې به هغې خپلې اړې موخې یعنې د ،،تر،، د خپل سری مخه نیول او دا چې ،، تر،، د پرتلې سره سر اوکار نه لري.

von' with surnames،

Von' with surnames indicates possession or origin of things or people'

Von 'mit Nachnamen zeigt Besitz oder Herkunft von Dingen oder Personen an

دا د شیانو او کسانو د لومړي نوم سره خاوندتوب یا خاونوالی او یا کورنیوالی(نسب) ښایي

Thomas Mayr ist der Vater von Hana, Laura und Niklas Jolana Mayr ist die Mutter von Hana, Laura und Niklas.	= Thomas Mayr is the father of Hana, Laura and Niklas.	توماس مایرد هانا،لاورا او نیکلاس پلاردی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Das ist die Bluse von Katrin. Das ist das Bild von Botticcelii. Das ist die Kaffeemaschine von Tchibo.	= Jolana Mayr is the mother of Hana, Laura and Niklas. = That is Katrin's blouse. = That is the photo of Botticcelii. = That is the coffee machine from Tchibo.	جوليانا ماير د هانا،لاورا او نيکلاس مور ده دا د کاترين کميس دی. دا د بوتيچلي (کښلي) ځيره ده. دا دچيبوکافي ماشين دی. دا د کافي ماشين له چيبو څخه دی.

بيا لنډ:

پ کيدی شي د خپلې کاروني له مخې سره توپير- يا بيل شي:

Lokale Präpositionen / Fragewörter: wo, wohin, woher

ځای اړوند پ/ پوښتنويونه: چيرته ، چيرته(په کومې لور)، له کومه (کوم ځاي)

يادونه: زه د داسي ليکني سره په لومړي ځل مخامخ کيږم. د ټولو هيوادوالو مرستي ته اړتيا شته.

ته چيرته اوسيږی؟ په خوست کې.

ښاغلی سپين چيرته ځي؟ ډاکتر ته

دا کتاب دې له کومه کړی؟ له کتابتون څخه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Temporale Präpositionen / Fragewörter: wann, um wie viel Uhr, bis wann, seit wann

وخت اړونده پ: کله،په څو بجو، تر کله (پورې)، له کله(له کومه وخته یا له څه وخته)،

د پوکال پایلوبه کله ده؟ په رتلونکې یوه نی.

فیلم په څو بجو پیلیږي؟ په اته اوپنځلس بجو

له کومه (وخته) الماني زده کوې؟ یا له کله الماني زده کوې؟ له څلورومیاشتو(را په دې خوا)

Modale, kausale, finale, konzessive Präpositionen, / Fragewörter: wie, warum, wozu,

مودال پ ..../ پوښتني: څنګه، ولې، د څه له پاره.

ت پرون ولې موږسره را نه غلې؟ د خرابې هوا له امله.

الماني د څه له پاره زده کوې؟ د مسلکودې(کریرې) له پاره

کله خراب بیدیږې؟ د پوره سپوږمۍ سره

Verben mit Präpositional-Ergänzung: / Fragewörter: womit, worauf, wozu, ...

د یوه څه له پاره میل لرل: سپین د څه سره میل لري؟ ټیک د موټرو سره.

څه باندې خندل: په څه باندې خاندې؟ - د هغه په ټوکه.

له ژوند کول: زده کړې له څه ژوند کوي؟ د خپل پلار له پیسو.

:Adjektive mit Präpositionen
و .. ته چمتوپاتي کیدل: ته د څه له پاره تر اوسه چمتو نه یې؟
د واده له پاره
ته څه ته چمتو نه یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

واده ته.
په باندې په قهرېدل: په چا باندې هیڅ وخت نه شي بدېدلی یا قهرېدلی؟ زما بچیانو باندې.
څه ته چمتوکیدل: هغه څه ته توانمند نه دئ؟ کارکولو ته.
Nomengefüge
نظم ته راوړل: دا بیرته نظم ته راوله! دا بیرته نظم ته راوړه!
ارام پرېږده: هیله ده ما په ارام پرېږده.
پای ته لاړ شه: هرڅه یو وخت پای ته ځي.

یو پ هیڅ وخت ځانله نه وي. تر لږو ځانګړو پورې دا (یعنې پ) د یوه نسبتي وی د مخه (مخ ته) راځي.

یادونه: په پورته غونډله کې ماته ،، دمخه،، څخه ،، مخ ته،، سم برېښي.

ځني څو کربښونوري همد لیکلووي، خو د یوېخوا یې زه په هغه ګرامري مانا نه پوهیدم،نولومړی مې باید ځان په پوه کړی وی،بیا مې هر ګرامري نوم باید د پیژند سره څیړلی وی، چې دا لکنه بیا نوره هم غزېده.

دا دې په یاد وي،چې داهم یوه اوږده موضوع ده،چې ګران ژبپوهان پرې پوهیږي؟

تر || ډاکتر ماخان میږی شینواری

،، تر،، until

د اړیکویونو سره مې اړیکې له دې امله ونیولې، چې د سربل ،، تر ،، سره مې داسې لږ څه جنجال ته نیت وو او داسې لږڅه ګوته ورته نیسم اویوڅونور هم همداسې غوره یې یا هغه چې ماته لږ د شنلو وړ برېښي لږ غزول یې ستاسو مخ ته ږدم.

دا خبرې به داسې لږڅه اوږدې شي، خودا چې کاغذ نه لږیږي او چاپوم یې هم نه نوګومان مې دئ، چې تاسو به هم را څخه ورسره ونه زوریږئ.

د انګریزي ژبې څو پرېپوزښنونه راوړم د الماني ژباړې سره او بیا یې د پښتو سره پرتله کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اوس دپاره به دا درې بسیا وکړي او که نور یې په دا منځ کې راغلل، هغه به هملته په ګوته کړو.

With; from; until

الماني يې: mit; von; bis

پښتو يې:

له ... سره، له ... څخه ،تر یا د (له) ... سره، له ...(څخه)، تر

زه لومړی د جرمني څخه دbis (انګرېزي: until)، چې د پښتو معنا يې تر (... پورې) ده یو څو جملې د ،، تر ،، لپاره راوړم، په دې هیله، چې ګران لوستونکي به یې بیا د (دلته ،،له،، نه لیکم، چې وروسته پرې غږېږو) پښتو سره پرتله کړي، نه داسې نه چې پرتله یې کړي, بلکه وګوري، چې پښتو یې هم همداسې سمه ده او که څنګه او په هغه خپل وخت کې بیا دا نور دوه هم د څیړنې (موږ بلد یو چې تر(سم نه دئ) څیړنې) لاندې ونیسو.

په ژبه کې د ،، تر،، کارونه :

اړیکوی تر: له دې سربل ،، تر ،، سره موږ د یوڅه یعنې پیښې، نوم، مهال او همداسې د ځاي پاې په ګوته کوو، یعنې دا په هغه وخت کارولکېږي، چې دا پورته یاد څه پوله ولري یا پولې ته ورنږدې کېږي.

لنډ: د پیښې، مهال همداسې ځای او یو څه اخرني ټکی یا پوله په ګوته کونه.

یادونه: دا دې دلته بیا هم په کلکه وویل شي، چې په بل هرځای کې کارونه یې ناسمه ده، لاملونه یې راوړو.

یادونه: که داسې لږځیر شو، نو څه چې پای لري یعنې ،،تر،، .. وي، نوهغه به هرومرو یوپیل هم لري، که دا څرګند او یا نا څرګند وي.

که وو ایوچې: سپین تر کابله پورې لاړ، نودا هرومرو له یوځای څخه، چې پیل دئ، تللی. که په دې هکله تکرارولرو، نو راځخه زړه بدي کېږی مه، وایي، چې تکرار د زده کړې مورده او یا د پام بنسټ دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دادي څو الماني انګرېزي اوپښتو غونډالي د **سربل تر Bis سره**

(*US*) through ,to ,(*temporal*) until

*.Meine Tochter ist **bis** zwei Uhr in der Schule*

.My daughter is at school **until** two o'clock

زما لور تر دوه بجو په ښوونځي کې ده.

*.Ich war von Montag **bis** Freitag krank*

.I was sick from Monday **to** Friday

زه دوه نۍ تر **جمعې** پورې ناروغ وم.

(*temporal*) by

*.Die Aufgabe muss **bis** Donnerstag fertig sein*

.The task must be complete **by** Thursday

پوښتنې باید تر ځلورنې (چهار شنبې) پورې تمامې وي،

all the way to ;(*local*) to

*.Der Zug fährt **bis** Köln*

.The train goes **to** Cologne

ګاډی تر کولن (پورې) ځي.

په لاندې توګه مخ ته ځو:

۱ – تمپورال یعني: اخر ټکی ښایی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – په مخه ښه کې هغه د بیا لیدلو وخت ډېر یا لږ پوره: تربیا پورې.

۳ – ځای: اخرنۍ موخه ښایی.

۴ – له ...څخه ... تر ... د وخت یا ځای واټن په ګوته کوي.

۵ – د یوه غزېدا سور، د یوه سپکتروم (د یوې څیرې یا څه برېښیدته، د دې په پښتو معنا لږ ستونځمنه ده، خو په نورو ژبو کې کتل ښه دي او په فزیک کې راځي)، د یوې پورته – او یوې کښته پولې ورکونه.

۶ – د په خوښه اړیکوی سره

۷ – bis zu د الماني په څیر پرېپوزیشن په پښتو کې نه شته، دا هم همغه ،،تر ... پورې،، دی: پورته پوله په نخښه کوي، یو پوله ارزښت

۸ - bis auf : یو اخر شي چې سړی ردوي

لکه چې وایو ټول خلک میلمانه دې ترسپین پورې(یعنې پرته له ...)

د دې په څټ: ټو ل میلمانه دي د ... په ګډون پورې.

په پښتو کې موږ تر ... پورې لرو.

دوي دا هم معلومه کړې، چې دا وی کله ژبې ته راننوتی دی، چې هغه یې زه دلته نه راوړم.

بیلګې:

— تر بلې میاشتې (پورې) باید کور جوړ وي.

– هغه تر بلې میاشتې (پورې) نه شته

– تر اوسه(پورې) هرڅه ښه دي.

– څوک چې سره بیلیږي یا مخه ښه اخلي: تر وروسته پورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

– ،،ښه اوسه، تربیا پورې،،

– ،، په مخه دې ښه، تر بلې اونۍ (پورې).

— تر دې ځایه(پورې) او نه وړاندې.

(،،پورې،، ته دې پام وي، چې ورځخه (موږ دلته هم کله لیکو، چې ترې..(هغه زموږ په کلیوالي خبرو کې وایو، چې تر نه تیریدلی.. دا ترنه معنا ورځخه دي او نه تر)) تیریدلی هم شو).

– تر جلال اباده پورې موټر نیسو، وروسته بیا باید په پښو لاړ شو.

— ستا مور له سهار څخه تر ماښام (پورې) په پخلنځي کې ولاړه وه.

— دا یو سفر دی، له جلالاباد څخه تر کندهار پورې.

— سپینه له پاسه (څخه) تر کښته (پورې) لمده وه. یا له سر څخه تر پښو پورې لمده(که لنده) وه.

،، تر،، Bis د تړنوي Conjunction په دنده کې

برابرارزښته جملې- برخې سره تړي.

سپین په میلمستون کې ناستوو، تر هغې چې میلمانه کوروته ولاړل.

یو څوالماني انګرېزي او پښتو غونډالې:

- (*subordinating*,*temporal*) <u>until</u>

.Wir warten hier, ***bis*** *das Gewitter vorbei ist*

.We’ll wait here **until** the thunderstorm is over

موږ دلته تمیږو، **تر** څو جکړ تیرشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. (*coordinating*)to

*.Ich arbeite 40 **bis** 50 Stunden in der Woche*

.I work 40 **to** 50 hours a week

زه په اونۍ کې ۴۰ تر ۵۰ ساعته کار کوم.

*.Ihre Haare sind braun **bis** dunkelbraun*

.Her hair is brown **to** dark brown

د هغې ویښتان نسواري تر تیاره نسواري دي

دا نورې غونډالې دې هم ورسره وي:

– اسمان له برګ ښخه تر شین وو.

— سپین ۲۵ تر ۳۰ کسان میلمانه کړي.

(دلته دې پام وي، چې ،، له ۲۵ تر...، نه لیکم، ځکه چې هغه بیا خپله موخه بدلوي)

— په دې لمنځتون کې دې ۳۰۰ تر ۵۰۰ کسان ځای شي؟

— زه په اونۍ کې زیات وخت ۵۰ تر ۶۰ ساعتو کار کوم. (پام دې وشي، له یې مخ ته راشي او که نه، په الماني ورسره له نه شته. نه ! داسې نه ده. له ورسره نه راځي، ځکه چې دی له تر کارنه کوي دی له ۱ تر ۵۰ یا ۶۰ ... یعني له ۱ تر ۵۰ یا له ۱ تر ۶۰ ساعته پوري کار کوي، نو له دې امله ۵۰ تر ۶۰ ساعته پورې او نه له ۵۰ تر ۶۰ ساعته...دلته دا خبره راڅخه لږ ستونزمنه کیږي، له ۵۰ تر ۶۰ ساعته په دې مانا دي، چې دی خوله ۱ تر ۵۰ کار کوي، خو به یې داسې ولیکو، چې له ۱ ت ۵۰ او همداسې کله کله له ۵۰ ښخه ور اوړي تر۶۰ پورې. ګران لیکونکي دې هم په کې خپل فکر وځغلوي. (بیا: تکرار د زده کړې مورده).

— سړی کړی شي چې هغه تر اخره پورې وګوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

—— سپين کړی شي چې هغه په رڼو اوبو کې تر ځمکې تل پورې وګوري يا د ځمکې تر تل پورې....

—— موږ ناوخته د شپې تر دننه (تر منځ) پورې خبرې وکړې.

—— ژوبن هره ورځ تر زر کسانو پورې ګوري.

—— سپين په ښار کې تر نوي کيلو متره پورې په بس کې ځي.

—— د سندرغاړي ټولې سندرې پيژنم – تر اخرنۍ پورې دلته تر په دې معنا دی، چې اخرنۍ سندره يې نه پيژنم..

خبر و استعمال يا کارونه:

تر زر، تر بيا، له پښو تر سره، تر ګيډې، تر لاس خوزونې(په مخه ښه کې)، تر څو چې نور امکان نه وو.

ترې رابيل ويونه:

تر وروسته، تر وروستنې، ترغزونې، تر اوسه.

لنډ: تر په هغو جملو کې راځي، چې د ،، تر،، سره ،، پورې،، مل وي يا مل کيدی شي، يواځې همدې ته دې په ليکنو کې پام وشي، سم دې وکارول شي يعنې تر...(پورې)، بل ډول کارونه يا استعمال يې ماته ناسمه برېښي، چې ګران ژبپوهان دې هم ورته پوره پاملرنه وکړي، دا د ما سره هم مرسته ده او د دې مرستې د غوښتنې اجازه دې وي.

د تر مخامخ اړيکوی له... څه دی، دا په دې مانا، چې د هغو څه چې تر يې پای په ګوته کوله، د ،، له ... څخه،، يې پيل ښايي.

ډاکتر ماخان ميرړی شينواری

،،له ... څخه،، ، ،،د ... سره،، from ،with

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پورته سیرکومپوزېشنونه د سربل ،،تر،، مخامخ یا په څنټ او که غواړئ معکوس دي:

په پورته کې مو روښانه کړل، چې تر د یوه ځّه، ځای، مهال اونومونو پاي په کوته کوي اونه بل ځه.

دا اړیکوی د بل ځای ناستی نه شي کیدی اونه بل ځه یا اړیکوی د ،،تر،، ځای ناستی کیدی شي. دا همداسې لار ده اوبس.

اوس راځو دې پورته ته، چې زما په ګومان او که داسې وي، د پيژند سره به سیرکومپوزېشنونه وي.

د افغانستان په ځنو ځايونو کې وايو:

،،له ... څخه،،، ،،له ... سره،، او ځنو ځايونو کې بيا وايو: د ... څخه ، د... سره.

انګرېزي یا (او) الماني يې ليکو او بيايې د پښتو د ژباړې سره پرتله کوو. ما دا له الملني څخه ژباړلې او الماني مې له انګرېزي څخه را نیولي یا ښه يې: راژباړلی.

پيل له ،، له .. (څخه)،، کوو او داسې مخ ته ځو:

د انګريزي سربل from په الماني کې هغه غوره دا لاندې درې سربلونه دي: ab ، aus ، von ،

دا دربواړه په پښتو کې هم د ،، له ...څخه،، په معنا دي. که وایو چې له هسکې مينې څخه، نو د ژبلارې سره سم دا سیرکومپوزېښن دئ یا که غواړئ پښتوشي، نوزما په اندبه دا بیا غیرکې نیوی وي. دې په الماني ab راځي، که وایو له سپين څخه... ، نو von راوړل کیږي، که وایو له اوسپنې جوړ دی، نو وايو ... aus.

که ،،له ... څخه،، وایو، نو له یو ځه څخه یو ځه رابیلیږي، پاې د یو ځه، مهال او له ځای څخه یو ځه رابیلیدل.

لنډ: دا د یو ځه له ځای،مهال،کس یا یو شي څخه د یوځه پيل دی،له دې امله د،،تر،، په څنټ یا مخامخ سیرکومپوزېشن دئ.

لکه: له سپين څخه مې کتاب واخست.

دا جمله داسې ویلی شو: له سپين مې کتاب واخست یا له سپینه مې کتاب واخست او یا له سپين څخه مې کتاب واخست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسې: سپین څخه مې کتاب واخست.

خو سم یې: له سپین څخه مې کتاب واخست:

،، له ،، بې له ،،څخه،، او همداسې ،،څخه،، بې له ،، له ،، دی او که دواړه؟.

وړاندیز: که ،،څخه،، ورسره وي او که نه خو ،،له،، دې وي او یا ،،له... څخه،، او یا دا دواړه.

پورته مو ولیدل: له هسکې مینې څخه...، له سپین څخه... او له اوسپنې څخه....

دا په دې معنا، چې: له یو ځای څخه ځي، له یو چا څخه څه رانیسي او له یو څه څخه یو شی جوړ دي، له یو څه څخه څه ساتي، د یو چا(له خوا) څخه څه درکول کیږي.

ور څخه در څخه، راڅخه، او داسې نورو ته دې هم پام وي، ترې څخه اوداسې نورهم.

په دې هکله به هم لږ تر لږه څه بیلګې راوړو

د پوښتنې په ځواب کې: تا له سپین څخه کتاب واخست؟

نه! ورڅخه اخلم یې.

یا داسې: له سپین څخه کتاب اخلم. او داسې نور.

دلته دې ،،ورته،، یعنې ،، هغه ته ،، هم پام وشي.

اوس راځو with ته، چې الماني یې ...mit دی :

موږ یې د الماني درې انډول اړیکویونه یا سربلونه را ا خلو: mit، bei ، Dabei.

څه وکړو؟

،،له ... سره،، او که ،، د ... سره،،؟

که ،، له،، هغه د مخه تیر اړیکوي سره وي ، نو بیا خو یې دلته نه شو راوړی، هغه ،،ترې لرې کیدل،، دي او دا ،،ور سره یوځای کیدل دي،، یا ،، نښلول،، دي. دلته اړیو، چې ،، د ... سره،، ولیکو او نه ،، له... سره،،. دا ګوره یو وړاندیز دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

. په الماني ژبه کې ،،د... سره،، لږ تر لږه دا درې اړیکویونه کارول کیږي: که ووایو، کتاب د... سره دی، نو دلته یې الماني mit دی. که ووایو، چې سپین د برګ سره دی، نو دلته یې بیا bei راځي او که ووایو، چې هغه ورسره دی، نو دلته د Dabei راځي.

نومونه: دا ،، د ...سره،، به هم لکه ،، له ... څخه،، سیرکومپوزېشن یا غیرکې نیوی وبلل شي.

دا ګوره زما وړاندیزونه دې اود وړاندیز اجازه دې راته وي، زه په خپلې لیکنې ټیګارنه کوم.

دلته دې بیا هم د ورسره ، درسره، را سره ته هم پام وي.

دلته به په دې بسیا وکړو او زما وړاندیز ګران لوستونکو ته دا دې، چې د نورو زده ژبو څخه دې ګټه واخلي، دا دې هغه ژبې وي، چې یو څه وده یې کړې وي.

بیا لنډ: ،، تر،، د مهال، ځای،نوم او یا یو څه پاې په ګوته کوي.

،، له ...څخه،، د مهال، ځای،نوم،یا یوڅه څخه لرې کیدلدې.

او،، د ... سره،، دمهال،ځای،نوم او یا یوڅه سره یوځایکیدل یا یوځای والي دی.

Nimm die Kleidung aus dem Schrank.

Take the clothes out of the wardrobe.

کالي له الماری څخه را واخله

Sie bleibt schon seit einer Stunde bei dem Arzt.

She has already been with the doctor for an hour.

هغه(ښځینه) له یو ساعت را په دې خوا د ډاکتر سره ده.

Zuerst haben wir uns bei der Ausländerbehörde im Stadthaus erkundigt.

First we informed ourselves at the foreign office in the town hall.

لومړی موږ په ښاروالی کې د دباندنیو دفتر سره معلومات د لاسه کړ(د لته تر لاسه نه لیکو).

They do not live far from us.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوي له مو ږ څخه لرې نه اوسیږی.

Nimm deine Füße vom (von + dem) Tisch!

Take your feet off the table!

پښې دې له میز څخه لرې کړه.

Er kommt gerade von seiner Freundin.

He is coming directly from his girlfriend.

هغه همدا اوس د هغه له ملګرې څخه راغی.

Sie ist vor kurzem von der Türkei nach Deutschland gezogen.

She recently moved from Turkey to Germany.

هغه لږ مخ ته له ترکیې څخه جرمني ته کډه شوې (راغلې).

Schon nach einer Woche konnten wir die Ergebnisse sehen.

We could see the results after just one week.

موږ وکولای شو له یوې اونۍ څخه وروسته لاس ته راوړنې وګورو

Vor dem Schlafen geht sie baden.

Before sleeping she bathes.

له خوب څخه د مخه هغه لامبي

Es regnet seit gestern.

It has been raining since yesterday.

له پرونه څخه وریږي

Seit gestern bin ich wieder fit.

Since yesterday I have been well again.

له پرونه (څخه) بیرته تازه یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Ab heute rauche ich nicht mehr.
I will not smoke any more from today on.

له نن څخه نور هیڅکله (سګرت) نه سکوم.

Ab November arbeite ich am nächsten Abschnitt.
I will work on the next section from November.

له نومبر څخه په بله برخه (وخت) کې کار کوم

von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr
from 8 o'clock until 10 o'clock

له ۸ بجو(څخه) تر ۱۰ بجو پورې

Von Montag bis Freitag bin ich an der Uni.
I attend university from Monday to Friday

له دوه نۍ (څخه) تر اونۍ پورې زه په پوهنتون کې یم

von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr
from 8 o'clock until 12 o'clock

له ۸ بجو څخه تر ۱۲ بجو(پورې)

Ich habe heute nur bis 15.00 Uhr Zeit.
I only have time until 15:00.

زه نن تیک تر ۱۵ بجو وخت لرم.

Um 7.30 Uhr fährt meine S-Bahn ab.
My train leaves at 07:30.

په ۷ اودېرشو زما بس ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Um 15.30 Uhr habe ich einen Termin.
I have an appointment at 15:30

زه په ۱۵ اودېرشويوه وعده لرم

prepositions with the dative

Ich schreibe gern mit dem Bleistift.
I like to write with a pencil.

زه په مينه (د) پنسل سره ليکم

Ich fahre oft mit dem Bus.
I often take the bus.

زه زيات د بس سره ځم

Ich fahre nicht gern mit dem Auto.
I do not like to drive the car.

زه د موټر سره په مينه نه ځم.

ډاکتر ماخان ميرې شينواری

منځ(کې)، دمخه، څنګ کې او شاته

موږ په پښتو کې(دما(زما) د پام ته راتلنې سره) لږ تر لږه دا لاندې څلور ويونه لرو، د دوه ګونو ماناو يا ترېپوهېدنو سره، چې هم نومونه دي او هم اړيکويونه او دا منځ، مخ او څنګ او همداسې شا دي، چې له دې امله هم کله کله په غونډالو کې د دې د کارونو له امله له ستونځو سره مخامخ کيږو. دلته بايد ډېر پام وشي، چې موږ د نوم او که د اړيکوي سره سراو کار لرو. لږ تر لږه دا سې څه په الماني نه شته او د دې هر يوه له پاره ځانله ويونه لري.
که ووايو، چې په مخ مې دانه راختلي، نو دا څرګند نوم او که ووايو، چې په لاره تور سپی مخې ته راغی، نو دلته موخه سملاسې اړيکوی ترې پوهيږو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ په دې برخه کې یو په بل پسې څلور اړیکویونه څیړوچې په همدې مهال نومونه هم دي:
لومړی: منځ اومنځ. دویم: مخ یا مخ ، دریم: څنګ او څنګ او څلورم : شا او شا

لومړی: منځ او منځ

موږ په پښتو کې دوه منځ لرو، چې دا یویې منځتکي بللکیږي، چې اندول لنډیز یې منځ دی او تل منځ لیکل کیږي او دا بل منځ یې اړیکوی دی.

منځ (کې) : Zwíschen, between

یوه ورځ په م ک کې د منځ او مینځ په سر څه خبرې وې. زه هم په کې هکپک شوم، چې دا اوس مینځ دی‌اوکه منځ؟
موږ ورته په شینواروکې مینځ وایو، خوما زیات منځ لیکلی، چې کومان مې دې، له پخوا څخه ورسره ډېر بلدیم.

منځ (کې) : Zwíschen, between

دا پوستپوزېشن، اوستربل یا پسې ځاینیوی دی، چې زه یې اړیکویونه بولم . په نورو ژبوکې (انګرېزي.الماني) مخ ځای نیوی(پرې پوزېشن) دی.
۱ - د یو چا، یوه شي شتون، چې د یوې د دوه پولو رابندې په نخښه شوې فضا په ګوته کوي.
،، هغه هلته د خپل پلار اوخپل ورور منځ کې ولاړ دی،،. دا یوه بنده فضا ده ددوه کسانو منځ کې
۲ – له دوه رابندوټکو دننه له یوڅه (څخه) ،، د کورونومنځ کې واټن، د ټکو ،،ا او ب،، یوه غزونه په ګوته کوي.
دا منځ هغه هندسي یا جغرافیوي منځ یا منځتکی نه دی

بیا یې مانا:

۱ – دواړو یا ډېرو خواو ته داسې په نامه شیانو یا کسانو لرل.

۱ الف – د داتیوسره، ځای اړوند:د یوه ځای تشریح، یوې پوښتنې ،، چیرته،، د یوې پوښتنې جوړښتبرخه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ ب : د اکوزاتیو سره، ځای اړوند: د یوه لور شننه، د ،، کومې لورته،، پوښتنې د یوه ځوابېرخه.

۲ – د داتیوسره: د یوې په ګوته شوې ډلې یا ډېرۍ برخه.

بیلګه:

۱ – د یوه پښوتوپلوبې (فوتبال) د نیم وخت منځ کې پنځه دقیقې تفریح ده.

۱ الف: د منځنۍ امریکا او افریقا منځ کې لویې اوبه اتلانتیک دی.

۱ ب : ځانمینځی د پخلنځې او اوسیدکوټې منځ کې دی یا ځای لري.

۱پ: د یوې ۴۰۰۰۰ کیلومتره ساعت کې چټکتیا، چې زموږ،،هوابیرۍ یې دا اوس د ځمکې او سپوږمۍ منځ کې، کیدی شي نږدې ۴ پرېښنا کلونه زموږ د لمر ګاونډ ځای په ځای ستورې ته ۱۰۰۰۰۰ کاله ونیسي.

۱ ب : هغې دا لیک د خپل میني کتاب منځ کې کیښود.

۱ ب :تفریح یې د اول او دویم اکت (تیاتر کې) منځ کې راوسته.

۲ – د دومره ډېرو خلکو منځ کې موږ د چا پام ته نه راځو.

همداسې خبروکې راوستل

د کرښو منځ کې لوستل
د لیکو منځ کې درېدل
د کلونومنځ کې

یادونه: سربل او اوستربل یا د نومن او یا پرونومن څخه د مخه اویا پسې راځي او نه د سربل اواوستربل سره څنګ کې، نو له دې امله د اوستربل منځ (کې) سره څنګ کې نه راځي. له دې اوستربل ،، منځ کې او نه ،،ترمنځ،، چې بیخې ناسم دی.

موږ ورسره ډېر بلد یو، چې د منځ یا منځ کې دمخه ،،په،، لیکو یعنې ،،د دوه کسانو په منځ کې مینه ده،، او کله ،،ترمنځ،، هم. دا ناسم دي.

لومړی خو تر د پیژند له مخې هم ناسم دی او له بلې خوا ګورو، چې ،،تر،، او،،په،، هم سربلونه دي، چې بل اړیکوي سره مل نه راځي یا نه شي راتللی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ یا منځټکی Die Mitte oder Mittelpunkt or center

منځ یا د منځټکي لنډونه: موږدلته بل بدیل نه لرو، چې بل څه یې ونوموو. دلته موخه هغه هندسي منځ یا منځ ټکی دی.

بېلګه یې: د ګردی منځټکی.

یا د غونډوسکي منځ ټکی.

یا د یوې کربنې منځټکی یامنځ

دا اړیکوی نه دی، دا ځای دی. دې ته دې تل پام وي، چې موږپه خبروکې له کوم منځ څخه غږیږو.

سربل او اوستربل مانا:

سربل او اوستربل یو ټاکلي نسبت یا ټاکلي اړیکې د دوه شي اړیکو منځ کې په نخښنه کوي. د نسبت د ډول یا رقم سره سم کیدی شي سربل او اوستربل په څلور بیلابیلو ټولګیو ووېشل شی:

یادونه:

ډېر سربلو نه ځانله یا ټیک یوه ټولګې پورې اړه لري. دا کړی شي د اړیکو توپیرکیدونکي ډولونه افاده کړی شي یا وویلی شي:
بیا: منځ یا منځټکی د لاندې له پاره ځای په ځای دی:

- منځټکی، په ځمککچپوهنه کې

- سیاسي منځ، یو سیاسي اند یا نظر چې د ټولوسیاسي اندونو په هندسي منځ کې ځای لري یعنې د ښي اوکیڼ لورو.

مانا:

۱ – د منځټکي له پاره لنډه بڼه

۲ – د یو شي لنډ چاپیریال

۳ – د یوې کربنې نیمایي، د وخت نیمایي اونور

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور تري را جوړ ویونه:

- د تن منځ، د ښار منځ، د سین منځ، د یوه کلي منځ

- د کال منځ، د اونۍ منځ، د میاشتې منځ، د ژوند منځ

بیلګې:

۱ – په یوه ګردۍ کې د غاړې تول تکې له منځ څخه همغه یا برابر واټن لري.

۲ – د دې کوټې په منځ کې یومیز او څلورچوکۍ شتون لري یا شته

۳ – دا په اخر کې له تا بلل شوی نرخ (بیعه؟) زما له پاره تر اوسه جګ دی، زه به وړاندیز وکړم، چې ته اوزه به دې منځ ته سره راشو.

دویم: مخ،د مخه یا مخ ته

دا اړیکوی لوریزوالی لري.

مانا:

۱ – د وخت د نظم سره:

۲ – په فضایي نظم کې

۳ - داکوزاتیوسره. په فضایي لوریزوالي کې د یوه ځای پسې

۴ – د یوه شي حالت د بنسټ یا دلیل په نخښه کونه.

مخامخ وی:

پسې، وروسته

بیلګې:

۱ – زاړه وختونه له منځنیو پیړیو د مخه راغلي

۱ – یو ساعت د مخه ورینګي ورېدله

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – اته دقیقې د اتو دمخه

۲ – بوټان د ننوتون (دروازې) مخ ته پراته دي یا --- د مخه پراته دیـ (؟).

۲ – تا سپین د لمنځتون د مخه یا مخ ته ولید (زموږ ځني ژبپوهان ترمخه لیکي او دا ناسمه لیکنه ده)

۳ – بوټان د ننوتون مخ ته کیږده. ځنې یې یا لیکي: --- تر د مخه پراته دي او دا ناسمه لیکنه ده.

۳ – تا موټر د لمنځتون د مخه یا مخ ته درولی.

۴ – له ډارڅخه د مخه هغه نوکان خوري.

۱ – ۶۵ میلیونه کاله د مخه

یادونه: دلته هم ګران لیکونکي تر لیکي، خودا هم سوچبوچ ناسم دی، ځکه چې د یوه اړیکوي د مخه یا وروسته بل اړیکوی ځای نه لري.

تر د مخه او مخکې ناسم دي.

لولو:
سل کاله مخکې د افغانستان د

سل کاله د مخه ...

کتاب مې مخ ته پروتدی

سپین له ما د مخه راغی او سپینزما یادما مخ ته ولاړ دی.

فزیکي مخ. د هغه پهمخ دانې راختلي.

د سپین په یا پر مخ ږیره راټوکېدلې.

دریم: ،،څنګ ،،

مانا:
۱ – فضایي پوله شریک
۲ – له دې سره ورزیات یا پرته له دې ورسره نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د یوڅه سره په پرتله
بیلګې:
۱ - دواړه کوټې یود بل ځنګ کې پرتې دي، سړی په دې یوه کوټه کې اوري، څه چې په دې بله کوټه کې ویل کیږي.
۲ - د دې په ګوته شوو دلایلو ځنګ کې باید سړی دا هم په پام کې ونیسي، چې ....
۳ - ،، د جین تخنیکي تغیر یا بدل شوو بوټو د ډولونو ډېرډولوالي ریزیکو ځنګ کې ځنګیزې اغیزې لکه په نباتاتو کې د نویو ناغوښتلو خویونو منځ ته راتلل، مګر دا ترې کاراخستونکو یا استعمالکونکو کې حساسیت پیداکیدونکې پیښې هم.
۳ – د سپین ځنګ کې ته هم یو ښه اغیز اچوې.

بیا:
اړیکوی ،، ځنګ،، لاندې ماناوې لري:
ځای اړوند:
۱ - یو ځایځرنګوالی په ګوته کوي: د ... په خوا، د ... تولي ګاونډتوب کې.
بیلګه: هغه یه ځیره (عکس) کې زما ځنګ کې ولاړدی.
۲ – پرته له: په همغه وخت د پرته له سره.
بیلګه: د خپلې بداییٔ ځنګ کې هغه تقاوت هم لاره.

فزیکي ځنګ: سپین ژړل، ما په ځنګ کې ونیوه.

شاته:

سپې دې شا ته پروت دی، ته زما شاته روان یې، ته ما پسې روان یې. ما پسې مه راځه.
زما شاته مه راځه.
په څټ لور، په بل مخ، غونډالې یې پخپله لوستونکې جوړې کړې.
کتاب د الماریٔ شاته لوېدلی، دا تغر بلمخ کړی، کمیس دې په څت اغوستی.
د کور شا ته.

دا پورته لړ څه بیا او کتل یې اړین بولم

د ِغوښتون حالت ټولګیزول

پرېپوزیښن د نومیناتیوسره prepositions with the nominative:

(c) ketabton.com: The Digital Library

als (= than)... .و. ته

- (و... ته): سپین (و) سهر ته خواریکښ دی.دا ،، ته ،، یا ،، ته ....ته،، د ،،نسبت،، لهپاره دی، څه په کې وایی.

پرېپوزیشنونه د داتیوسره prepositions with the dative

ab (= from له) , außer (= other than پرته) , aus (= out
وتلی by (= bei , (ورسره opposite =) gegenüber , (مخامخ =) mit , (
with(د) ... سره after =) nach , (پسې) ,)

seit (= since له (د وخت پیل from =) von , () له ...(څخه)to =) zu , ((و
ته(

پرېپوزیشن د اکوزاتیوسره prepositions with the accusative

bis (= ترuntil) , durch (=ترڅ through) , für (= له پاره for) , um (=
شاوخوا =) around) , gegen (= مخامخ =) against) ,ohne
without (= بې) , entlang (= اوږدوالي(along

- له: ،، له ،، کابل ترجلال اباد(پورې) . د له سره یو څه پیلیږي او ،، تر ،، یې پای په ګوته کوي. د ،،تر،،بل هرځایکې راوړل ناسمدي، ناسم دي اوناسم دي.

- پرته (بې) : نن ټول کسان میلې ته لاړل، پرته (بې) له سپین.

- وتلی: توپ له میدانه وتلی.

سپین د خرابې لوبې له امله له لوبې وتل .

مخامخ: ماته مخامخ کس مې ملګری دی.

(د) سره: سپین سره کتاب زما دی.

پرون مې (د) سپین سره ولیدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره وروسته شننيز هم کتلی شی.

پسې یا وروسته: سپین له ما کور ته پسې (وروسته) راغی.

(von (= from له ...(څخه) : له اتوبجو څخه وروسته مې کتاب ولوسته.

د ،، له،،له پاره په الماني څلور په شتون لري،چې زه خبرې نه پرې کوم. بل ځاي کې شته.

(و) ته نسبت : سپین ته زړور تیز بري. نسبت سپین ته زړور تیز برېښي. و سپین ته زړور تیز برېښي. نور هيې ستاسي خوښه چې څنګه یې سموئ اویا سمه ده؟

پوښتنه دا ،،(و).. ته،، د نسبت له پاره سمه ده او که څنګه.

prepositions with dative or accusative

(د , über (= over په) کې) , ((په) in (= inپ)ه) باندې) , auf (= onپهan (= on
(, hinter (= مخ ته) , vor (= in front of لاندې) , unter (= under پاسه
(, neben (= next (منځ (کې) , zwischen (= between وروستهbehind
toڅنګ (کې)(

پر (په) : کتاب پر میز پروت دي. زه په (پر) سرک روان یم.

پیزي په (پر) کوټه باندې پروت دی. کتاب په میز باندې پروت دی.

(په)...کې : زه نن په کور کې یم. زه نن په کور یم. زه نن کورکې یم. (خبرې دې په وشي)..

د پاسه : نن د ښار د پاسه الوتکه تیټه والوته.

لاندې:ستا پنسلد چوکیلاندې پروت دی.

مخ ته : سپین ستا مخ ته ولاړ دی.

شا (ته): سپین ستا شاته ولاړ دی. سپین ستا تر شا پورې ولاړ دی. تر سره پورې شته.

منځ: د سرک منځ کې دربډل زیان لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګ: سپین ستا ځنګ ته ناست دی. ستا ترڅنګ ناست دی،هلته سم دی،که موخه ،،تر ځنګ پورې،، وي.

prepositions with the genitive

له امله: زه نن د سپین د ناروغی له امله درس ته نه ځم.

ترڅ (کې) یا په ترڅ کې: زه د ښوونکې د خبرو (په) ترڅ کې له ټولګې ووتم.

پسي: د کتاب لوستلو پسي په خپلو ستونځو وپوهیدم، چې ځنګه اوبی شي.

په ځای: زه نن د کرځیدو له پاره د پغمان په ځای بابر باغ ته لاړم.

سره له دې: زما په خوست کې کار وو. سره له دې چې زه خوست ته تللی شوم، خو موخه مې غزني ته تګ له امله بدله کړه.

wegen (= due to (له) امله , während (= while/during ترڅ)
(, trotz (= په ځای) , statt (= instead پسي) , infolge (= as a result (کې)
despite سره (له دې)(

Classification by meaning

د مانا سره ټولګیزول

Prepositions of place د ځای پرېپوزېشن

دا لاندې بیا څه تکراردی،خولوستل یې ماته اړیین بریښي.

پ او پس او حالتونه:

هر پ یا پس یو ټاکلی حالت غواړي، چې په هغې اړونده وی (نوم،پرونومن ارتیکل(پیژندنخښه)) ، باید وکارولشي.

په یوه نی (داتیو) د یوه موټر د خرابی له امله (جنیتیو) بې د هغه له موټره (اکوزاتیو) له کار څخه کورته راغلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ (کې) Zwíschen, between :
پسې ځاینیوی. په نورو ژبوکې (انګ.الم.) مخ ځای نیوی(پرې پوزیشن) دی.
۱ - د یو چا، یوه شي شتون د یوې د دوه پولو رابندې په نخښنه شوې فضا په ګوته کوي.
،، هغه هلته د خپل پلار اوخپل ورور منځ کې ولاړ دی،،. دا یوه بنده فضا ده ددوه کسانو منځ کې.
۲ – له دوه رابندوټکو دننه له یوڅه (څخه) ،، د کورونومنځ کې واټن، د ټکو ،،ا او ب،، یوه غزونه په ګوته کوي.
دا منځ هغه هندسي یا جغرافیوي منځ یا منځټکی موخه نه دی

یادونه: مخځاینیوی اوپسې ځاینیوی یا د نومن او یا پرونومن څخه مخ ته اویا وروسته راځي او نه د مخ – یا پسې ځاینیوې سره څنګ کې، نو له دې امله د پسې ځای نیوي منځ (کې) سره څنګ کې نه راځي. له دې د پسې ځاینیوي ،، منځ (کې یا ته) ترمنځ چې بیخي ناسم دی اونه ،،په منځ کې)،ځکه ،،تر،، او،،په،، هم مخ ځای نیوي دي.

Die Mitte oder center

منځ: موږدلته بل بدیل نه لرو، چې بل څه یې ونوموو؟ دلته موخه هغه هندسي منځ یا منځ ټکی دی. دا پسې ځانیوی نه دی، دا ځای دی. دې ته دې تل پام، چې موږپه خبروکې له کوم منځ غږیږو.

د مخځاینیوي او پسې ځای نیوي مانا:

پ او پس یو ټاکلي نسبت یا ټاکلي اړیکي د دوه شي اړیکو منځ کې په نخښنه کوي. د نسبت د ډول یا رقم سره سم کیدی شي پ او پس په څلور بیلابیلو ټولګیو ووېشل شی:

یادونه:

ډېر پ نه ځانله یا ټیک یوه ټولګي پورې اړره لري.دا کړی شي د اړیکو توپیرکیدونکي ډولونه افاده کړیشي یا وویلی شي:

ځایز Lokale: کاشغ- غابنی په الماری کې پرتې دي.

وخت اړوند Temporale: موږبه په ۲۰ دقیقوکې درشو(راشو؟)

مودال Modale :دا ډېر په بیړه وو

ځاییز:. هغه د ننوتونې(دروازې) مخ ته ولاړ دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت اړوند : ته باید له مړی د مخه لاسونه پرېمينځې او که ته باید له مړی څخه مخ کې لاسونه پرېمينځې.

کوزال Kausale: هغه له قهره تکشين وو يا بې ځانه وه

پ داسې هم کارول کيږي، چې ناشونی دی، دا له دې څلور ګروپونوڅخه يوه ګروپ کې راووستل شي يا ترتيب کړی شي. پ او پس نورې اړيکې هم په ګوته کوي

Präpositionen werden oft auch so verwendet, dass es nicht möglich ist, sie in eine dieser vier Klassen einzuordnen. Präpositionen bezeichnen auch andere Verhältnisse. Oft sind sie sogar „leer“, d. h., sie dienen nur dazu, Wörter syntaktisch miteinander zu verbinden. Dies gilt insbesondere dann, wenn die Präposition fest von einem Verb oder :einem Nomen abhängig ist

زيات وخت دا ،،تش،، دي، دا په دې مانا چې، دا يواځې په دې چوپړکې دي،چې ويونه سينکتيکي يود بل سره وتړي. دا په ځانګړي توګه هلته باورلري، چې پ اوپس په کلکه د يوه کړ يا نومن په واک کې وي.

يوچا ته انتظارېدل
له يوڅه خبرې کول

د ازادی حق

يوچا سره مينه، پهيوه چا برګيدل يا په قهرېدل

دې لاندې ته مې همدا نن د اکتوبر اول ۲۰۱۸ پام شو

د پرېپوزېشنونو يا وروستړو سره د پښتو ژبې ستونځې:

دا د انګرېزي ، الماني پ زموږ پښتو کې زيات يې مختړي په ځای وروستړي دي،چې که وخت پيدا شو سره بيل به يې کړو،که نه دا کاردې ګران لوستونکي وکړي.

منځ (کې)zwischen; between، څنګ (کې) ، شا (ته) او داسې نور زموږ ژبه کې وروستړي دي اونوروژبوکې لږ تر لږه الماني کې پ دي، خو موږ د الماني Mitte او انګرېزي center ته هم په پښتو منځ وايو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرو: د ا او ب (په) منځ کې zwischen مینه(کینه،خپلوي...) ده.

د کورپه منځ کې in der Mitten...چینار ولاړ دي.

په پورته کې لومړی وروستړی دی‌اودا دویم ځای دی، نو دا ،،په،، په دواړوکې سم نه دی.دا چې،، په،، پخیله پ دی، نو د وروستړي ،،منځ کې،، سره دا ،،په ،،نه راځي،ځکه چې دوه مختړي یا ورستړي څنګ په څنګ نه راځي، نوله دې امله لومړی غوندله داسې لیکو:د ا اوب منځ کې مینه.....ده.

یا سپین د برګ څنګ کې ناست دی. ،،...په څنګ کې... نه لیکو.

یا سپین د برګ شاته ولاړ دی.(پام:زموږزیاتلیوالاند دې پورته سره ،، تر،، لیکي، چې نام دی.

زما د اکتوبرپه اول ۲۰۱۸ دې ته پام شو، ځکه ډېر ورسره بوخت یم. اوس دا تاسو ته مخ ته ږدم.

لومړی:

.Zwischen A und B ist die Liebe(freundschaft ......)

.(................) Between A an B is love

د ا او ب منځ کې مینه (ملګرتوب.........) ده.

دویم:

.In der Mitte des Hauses Steht ein Baum

...........center......

د کورپه منځ کې ونه ولاړه ده.

په لومړي کې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

Between ،Zwischenاو منځ کې د دې نورو ژبومخځاینیوي او په پښتوکې پسې ځاینیوی دي، نوله دې املـه په پښتو کې ،، په،، منځ کې نه لیکو، ځکه چې دوه پسې ځای نیوي څنګ په څنګ نه راځي. او،، تر ،، خوورسره تیری هم دی.

په دویم کې:

center ،Mitte او منځ کې ځای دی، نوله دې امله پ ،، په،، ورسره لیکل کیږي.

هیله ده خبرې پرې وشي، ځکه چې دې ته مې تازه فکر شوی. دلیل ما راوړی،چې ولې. هیله ده تاسوبه هم دلیلونه د جملوسره راوړی.

center ،Mitte یا منځ:

اول:

الف : د یوه څه برخه یا ټکی، کوم چې له ټولو هوارو یا رابندو په برابر واټن لرې دی.

ب : وختټکی، وختفضا، چې له دوه بندپدیزونو (پولو) نږدې برابر واټن لرې وي.

دویم: (سیاست) حزب، دلې د ښی او کیڼ په منځ کې.

ډاکتر ماخان میرړی شینواری

نه دی، نه کوم، له خوا اوکه ندی،نکوم... څنګه لیکو؟

انجنیر صیب ستانه میر زهیر شینواری چې په م ک کې هم خورا هڅاند دی او زیات وخت پوښتنې رامنځ ته کوي، چې سړی یې و ځوابونو یا نوره هم ښه څیړنو ته را هڅوي.

پوښتنه نږدې داسې وه، چې: له خوا، نه دی، نه کوم، سره بیل بیل او که ګډ لیکل کیږي.

زه نه پوهیږم، چې په داسې موضواتو به خبرې شوې وي اوکه نه، خوپه هرصورت، دا د ټولوکاردی اوزه دا خپل اند له تاسوسره شریکوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځئ چې دا موضوع داسې ساده ونه نيسو او لږ يې سره وشاربو. وايي، چې له خبرو خبرې راوځي.

زه هم دې پوښتنې دې ته راوهڅولم، چې فکر په وکړم.

له دې د مخه (ما ليکلي وو: د دې له مخه، خوزر مې ورته پام شو، چې دا ناسم دئ، نو سم يې له دې(څخه) د مخه دئ) چې د خپلې ليکنې موخې ته راځم، يو دوه وړانديزونه:

١ - کله چې موږ د داسې پوښتنو سره مخامخ کيږو او څه په ليکو، نو په هغه بايد وپوهيږو.

٢ – داسې دلايل نه راوړو، چې ګوندې هغه يې ليکي اوکوم ليکوال يا پوه يې داسې ليکي يا هغسې، بې د هغه له دليله، چې د موضوع د سمون له پاره يې راوړی وي، يعنې ولې ګډ يا ولې بيل. دا څرنګه ليکل يې هرومرو يو ژبنيز لامل يا ژبنيزه لار بايد ولري، چې د هغې په بنسټ موږ اړ يو، چې هغه راوسپړو.

اوس خپلې موخې ته راځو:

بايد و پوهيږو، چې دا څه شی دئ او موږ يې د ځواب يا څيړنې په هکله څنګه مخ ته ځو؟

موږدا موضوع په دوه برخوويشو:

لومړی: نه دئ (ندئ)، نه کوم(نکوم)

دويم: دا له خوا او که لخوا دئ.

لومړي ته:

موږ د لته اړ يوچې دې لومړي ته دوه برخې ورکړو يا په دوه برخو و وېشو:

لومړی الف: نه والی، چې په نه سره ښوول – يا ليکل کيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی ب : مخامخوالی یا که غواړی تضاد، چې به نا سره لیکل کیږي

لومړي الف ته: ،، نه ،، د یوڅه یا یو وی نه والی ښایي لکه: ځم، نه ځم، دا هغه سړی دی، --- نه دی، هغه غلا کوي، --- نه کوي، زه هم غلا نه کوم.

دویم ب ته: موږ په ډېرو ویونو او په ځانګړې توګه خویونو مخامخویونه په نا سره لیکو او دا نا د هغه څه سره یوځای لیکل کیږي، لکه: هغه وي سره په نوکانو کې یې هغه مخامخ وی لیکو، لکه: سم (ناسم)، روغ (ناروغ) جوړه (ناجوړه) [جوړه اوناجوړه ته: هغه ګنونه، چې په دوه پوره وېشل کیږي،جوړه ګنونه دي او هغه،، چې پاتي یې ۱ راځي، هغه ناجوړه ګنونه دي] جوړه ګنونه لکه: ۴ ، ۱۲ ، ۱۸، ۵۰ اونور او ناجوړه ګنوندي، لکه: ۱۱ ، ۱۵ ، ۲۱، ۱۲۳ او نور. نورې بیلګې:ارام(ناارام)، رښتیا(نارښتیا).

یادونه: دې ته باید په ګډه فکروکړو، چې نارښتیا اودروغ سره توپیر لري اوکه نه؟

څوک چې نارښتیا وایي ایا هغه هرو مرو دروغ دي؟

بله پوښتنه: ایا نه روغ اوناروغ یوڅه دي؟

داسي هم لرو: دا نه سړی دی او دا سړی نه دی، چې ترې پوهیدنه یې سره ډېر توپیر لري.

دویم ته: راځی چې وګورو، له ځوا څنګه په خبرو کې کارول کیږي. زما، ستا،د هغه، ... یا د یو څه له خوا یو څه کیږي یا یوڅه سرته رسیږي. که زیر شو، نو د لته د یوڅه څخه یوڅه بیلیږي، چې دلته خوا ده، یعني د یو څه یا یو چا له خوا.

دا ،، خوا،، ادورب دی یعني یو څه یا یوشي څرګند یا ذهني ښایي یا په ګوته کوي. که ،، له،، ورسره مل شي، نوداسي د ویونوپرلپسي ترې لاس ته راځي، لکه د دولت له خوا...

(c) ketabton.com: The Digital Library

که زما له خوا یا د دولت له خوا یا د بل څه له خوا وویل شي، نودا وینا نه ده اوڅه نه په ګوته کوي، خو که ووایو چې:

زما له خوا داسې وویل شو او یا د دولت له خوا داسې قوانین اینبول یا لیکل شوي، نو دلته یوه وینا بشپړه شوې.

دلته د وینا څڅه هم روښانه ده،چې دا ،،له(څخه) دئ اودا یوازیکوی یا په دې حالت کې ،،څیرکومپوزېشن،، دئ. د اړیکوي له پاره په تاند کې زما لیکنه شته،هغه کتل کیدی شي. دا نوپه ختّه داسې دي.

غونډالې داسې جوړیږي: زما له خوا څخه تا ته کتاب درکړل شو. د دولت له خوا څخه لارې جوړیږي.

ما د ،، له... څخه،، له پاره هم یوه لیکنه کړې اوهغه په تاند کې خپره شوې.

دې ته باید زړه تنګ نه کړو، چې ګوندې دا موضوع څومره وزېده.

هیله ده، چې په داسې څه به ګران لوستونکي هم خپل اند روښانه اوروښانه دلایل راوړي. ژبه همداسې پوره کیږي او همداسې وده کوي.

ډاکتر ماخان میړی شینواری

د پښتو سره دنوروژبو زده-کوونکوستونځې:

ګرانو لوستونکو!

که ما دا لیکنه یو ساعت د مخه سرته رسولې وی، بل ډول به وی، خوداسې بیا د خوب ته تګ وروسته یا بیا خوب ته د تګ وخت کې ورته هکپک هم شوم او د لیکنې بڼې یا خوندیونې هم بڼه بدله کړه. زه دې کار ته لږ هکپک هم شوم، چې پښتوربنتیا په ځنو برخو کې د نوروژبو سره پوره توپیرلري او غزېدلي ده، چې له دې امله د نوروژبو ویونکو له پاره یې زده-کړه لږستونځمنه ده.

زما دې خوب ته تګ کې فکر شو، چې زموږد پښتو غونډالو د کړنو د ډول سره څنګه نومځاینیوي بدلیږي؟

دا اوس لږروښانه کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته به له سره داسي يوځه هم راوړو، چې زموږد نورو ژبو ياپه ځانګړي توګه دري ژبي افغانان ولي اوښکه له پښتو سره ستونځې لري اودا ښکه روښانه کولی شو، چې دا ستونځې اوبی کړو؟

زما دې ته پخوا فکرنه وو، ما غوښتل، چې په نومځاينيوو څه وليکم، نو دې ته مې راپام شو.

په نورو ژبو يا لړترلړه په دري اوالماني کې د کړوني له پاره په رول کې د راتلونکي-، تلوني- لنډ – او اوږد تير وخت له پاره بدلوننه راځي، خوپه پښتوکې دابل ډول دی، چې دلته لړرنا په اچوو.

دري بيلګي به راوړو، بيا به خبرې پرې وکړ.

لومړی بيلګه: تلل

زه ځم.

زه به لاړ شم

زه لاړم.

زه تللم

زه تللی وم.

په دې بيلګه کړنه وخت-اړوند بدليږي او کړونی نه بدليږي.

د دا ډول کړنو ډولونه او کوموالی بايد وڅيړل شي اوروښانه شي، چې کوم او ښکه بدليږي (ګردانيږي).

پوښتنه: په تلنه اوتک کې به څه توپيروي؟

دويمه بيلګه: ليدل، کتل، که دا سره په ګډه بڼه بدل کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه ګورم.......... زه وینم

زه به وګورم.... زه به ووینم

ما کتل .... ما لیدل

ما وکتل........ما ولیدل

ما کتلي وو.... ما لیدلي وو

دا ښې او کین د دویمې لیکې وروسته سره بدلیدلی هم شي.

په پورته کړنو ،، لیدل،، او هم ،،کتل،، کې ګورو، چې دا د نورو کړنو غوندې بلدې ګرامري لارې نه لري، چې له لیدل څخه ګورم او کتل راځي. موږباید نورداسې بیلارې کړنو ویونه هم پیدا کړو او هغه ځانګړي وڅیړو.

پوښتنه: داسې ویونه په نوروژبوکې هم شته، خوهلته یې موخه سره بیلیدلی شي. پوښتنه دا ده، چې ایا ،، لیدل،، او ،،کتل،، همغه څه یا کتمت دي اوکه څه توپیر سره لري؟

د دې روښانه-ونه راته لږ اړیینه برېښي او بیا دا لټول یا پلټل سره څومره نږدېږدي؟

دریمه بیلګه: غونډالې د کړنې، کړوني او (پرې) په کړوني سره.

بخښنه دې وي، چې د وهلوبیلګه راوړم، دا وهل موپه ذهن کې داسې کلک ناست دی، دا وهل او ...، خو اوس مې لیکلي اوبیایې سمون راته لږ ستونځمن برېښي.

دریم الف- د لومړي کس له پاره:

۱ - زه تا وهم Ich schlage dich

۲ - زه به تا ووهم،خو Ich werde dich schlagen ,

۳ - ما ته ووهلې Ich habe dich geschlagen

۴ – ما ته وهلې Ich schlagte dich

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ – ما ته وهلی وې Ich hatte dich geschlagen

د پورته او لاندې درې تاسوولیکې، د وړاندیزونو سره

دریم ب – ددویم کس له پاره
ته ما وهې.

ته به ما ووهې.

تا زه وهلم.

تا زه ووهلم.

تا زه وهلی وم.

دلته نو کومه ژبلارده، چې لومړي کې یواځې کړنه بدلیږي او نومځاینیوی نه بدلیږي اوپه دې نوروکې بیا وخت-اړوند نومځاینیوي او کړنه دواړه بدلیږي؟ خبره څه کې یا چیرته ده؟

دا د نومځاینیووبدلیدنې له پاره هم کړنه ونډه لري یا د کړنې په غاړه دئ.

موږ دا بدلون د دې ډول کړنو په بنسټ کوو:

لومړی: کړنې، چې هغه یوڅه ته اړنه وي، دا په دې مانا، چې دا کړنې پرې کیږي، که ووایو، چې خپلواکې وي.

دویم: هغه کړنې دي، چې هغه یوبل څه ته یا د یوبل څه له امله دي.

لومړي ته: د دې کړنوبیلګې دي. تلل، بیدېدل، پاڅیدل. دلته یواځې کړونی دئ اود هغه کړنه.

دویم ته: د دې کړنو بیلګې دي: لیدل،وهل، اورېدل. دلته کړنی دي او د کړنو سره مل یو بل څه ونډه لري، که یاد یې شوی وي یا نه، په دې مانا، چې یوڅه به ګورې، یوڅه به اورې، یوڅه به وهې، که یو په -کړونی وي اوکه نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هرې بلې ژبې کسان، چې پښتوزده-کوي،ستونځې يې په څه کې دي؟

دا خبره مو پورته ځواب کړه، چې په پښتو کې ګړن-اړوند نومځاينيوي هم بدليږي.

په پورته کې ګورو، چې د پښتو د نومځای نيوي کارونې سره پوره توپير لري.

داسې لږ څه ګډې وډې به راشي:

ګورو چې د الماني نومځاينيوو کې بدلون نه دی راغلی يا نه رځي، خو په پښتو کې

ګورو، چې په راتلونکي او تلن وخت کې د کړوني اوپرېکړونې رول د لنډ - - اواوړد تير وخت سره توپير لري اوپه نوروژبو يا لږتر لږه الماني اودري کې داسې نه ده.

دا هم بايد په ګوته شي، چې د کومو کړنوله پاره.

د هرڅه د مخه بايد په ياد ولرو، چې هرد بلې ژبې زده-کوونکی(ردکوونی) خپله لومړی ژبه په دويمه ژبه ژباړي. هغه غونډالې، چې دوی په دويمه ژبه وايي، د هغې له پاره دا غونډاله په خپله ژبه لږترلږه په فکر کې وايي اوبيا يې په دويمه ژبه اړوي. دا کار تر هغه وخته کيږي، چې دويمه ژبه هم ښه زده شي اوپه ژبلار يې هم ښه وپوهيږي يا د غونډالو جوړولو په لار.

تل په فکرپسې فکر راځي: کړل کيدل دي او که کيدل؟؟؟ يوه کړنه ده، چې کړونی يې نا ځرګند دی او په يو چا څه کيږي. ايا دا په-کړونی دی اوکه څنګه؟ ووهلم؟ دلته زه وهلکيږم دلته وهل کيدل اووهل، دا هم بيا بله لار ده، چې يوه څه کيږي او يو څه کيدل کيږي، دې ته هم بايد په کړنو کې پام وشي........

زه ليدل کيږم. ته ليدل کيږي. زه ليدل شوی يم. دلته بيا ټاکلی کړونی نه شته.

يادونه: دا ما ته نه دهروښانه چې زه دلته په کړونی دی اوکنه.

نوايا دې ته اړيو،چې په پښتوکې د ليدلو او کړلوتوپير هموکړو،که څنګه؟

ايا دا کړنه او کيدنه په نوروژبو او پښتو کې څنګه دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په الماني او همداسې په فارسي کې دوي باید داسې وو‌ايي. دوي فکرکوي، چې ګوندې په ټولوغونډالېولونو کې د کړوني له پاره د درې ،، ما،، له پاره زه راځي، خو داسې،

۳ ـــم يو : زه تاته وهم

۴ ـــ م يو : زه تاته وهلی يم

دا ځکه چې دوي دا څه له خپلې ژبې پښتوته را اړوي.

د پښتو پوهانودنده: دوي باید دا روښانه کړی شي او لارې چارې يې سمې روښانه کړی شي. دې تغيرته باید دوي له پيله پام وکړي او دا د پښتو زده کوونکو ته له ښوونځي روښانه کړي.

ګران لوستونکي به راته دا بخښنه کوي، چې زه ددې ليکلو څه يادونه کوم. دا به يا د مخه روښانه او ليکل شويوي او که نه، نو ما لږ ترلږه دا لارورته پرنيسته.

دا هره موضوع د يوه پوهنيز کار ليکنه ده، چې پوره روښانتيا ته اړتيا لري او دا هم ښه روښانه شي، چې دا د بلې ژبې کسان دا څنګه اسانه او ښه زده-کولی شي.

يادونه: دا بدلونونه باید دښوونځي نصاب کې راشي او د نورو ژبورده-کوونکوله پاره باید له پيله دا بدلونونه په ګوته شي، چې هغو همغه له پيلهورته پام اوبلد شي، خو:

دا باید له پيله ټول وڅيړل شي او ژبلارې ته د ژبلارې له يوې لارې برابرشي، چې د خپلې پوهې برسيره، نورهم ښه پرې وپوهول شي.

ډاکتر ماخان ميرړی شينواری

ګڼونه په شميرنيزه ښه او په تورو ليکل.

يادونه: د دې نامه لاندې مې يوه ليکنه ولوستله، نو له دې امله دا ليکنه.

موخه ترې ګڼونه په ادبي او نور ليکنو کې څنګه ليکل کيږي، ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې يوه لنډه ننوتنه.

ما دا اوس هم پرته له سلنې، چې ناسمه ده، د ليکوالانو زياتو ليکنو کې د ګڼونو ليکلو سره يو ډول نه يو ډول ستونځې وليدلې، چې له امله يې غواړم د يوه مسلکي په څېر دا لو روښانه کړم.

يادونه: که رښتيا درته ووايم، زه پهډې درجو او طبقو نه پوهېږم، خو موږ، چې د ګڼونو څومره والی غواړو راته څرګند کړو، نو د هغې کورونو ره سر او کارلرو، چې دا يويز، لسيز، سليز ، زريز او اداسې نور دي.

موږ په شميرپوهنه کې د دوه ډوله شمېرنيزو کارونو سره سر او کار لرو. ګڼل او شميرل.

يادونه: موږ د ګڼلو کارونه له پام غورځولې او دې ګڼلو ته شميرل وايو، چې دا به په همدې ليکنه روښانه کوو.

پيل:

۱ – ګڼل: د ګڼلو د وې سره موږ له همغه کلې بلد يو، وايو چې دا خلک و ګڼه چې څو دي يا

دا پيسې وګڼه!

د ګڼلو سره موږ دوه څه روښانه کوو:

الف: د يوې لويې څو – يا څوموالیوالی

د ګڼلو دنده: .... څو منه، ـمتره،-ساعته

لومړی: د څه ټاکلو غوښتونو شيانو د څووالي، څووموالي او څومره والي ټاکل دي

دا په څه کيږي. په دې کې شيان ګڼل کيږي او دا په ګڼونو کيږي.

ګڼونه (پيداښتي -):۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ....۱۰۰ ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوستل: یو، دوه(دوې)، درې، څلور، پنځه، ....

لومړی الف: لکه په یوه لوښي کې د منو ګڼل (شمیرل نه لیکو، وروسته یې روښانه کوو)، چې څو منې دي.

لومړی ب: د شیانو څوموالی: لکه په یوه لیکه کې ولاړ کسانو یو ځانګړی سړی د بېلګې په توګه سپین څوم سړی دی، چې له ګڼلو وروسته روښانیږي، چې د بېلګې په توګه سلم سړی دي یا سلم ځای لري یعنې سلم دی (هیله ده، چې د سلم په ځای د سلن ناسمون به مو اوس سم کړی وي).

په ترتیب داسې لیکو:

۱ – م، ۲ – م، ۳ – م ، ۴ – م، ۵ – م ، ....، ۱۰۰ – م (نه ۱۰۰ - ن)

یوم(لومړی) ، دوهم (دویم)، دریم، څلورم،پنځم، ....، سلم(نه سلن)

یادونه: په پورته کې که دوه وي، نودوهم اوکه دوې وي،نودویم دی. دریم سم دی. زموږ ځنې لیکوالان یې په دوه اوځنې یې په درې بیګانو لیکي،چې ناسم دی.

ګڼل. د یو څه څووالي اوڅومره والي له پاره هغه څه ګڼو، چې کړ یې ګڼل دي او هغه څه چې پرې ګڼو یې هغه ګڼونه (یو یې ګڼ) بلل کیږي.

شمیرل: ګڼونه چې د کړنو یا د ښېلوننخښنو له لارې سره ونښلي یا وتړلشي، لکه زیاتون(جمع)، کمون، ځل اونور، دې ته شمیرل ویل کیږي.

موږ د ګڼونویا عددونود لیکلو له پاره کورونه (کوټه ګۍ یا ځایونه) لرو، چې هغه څنګه لولو بیایې همهغسې لیکنه هم ده.

موږ د ګڼونو له پاره (ارزښت) کورونه یا ځایونه لرو، چې لومړی کور یا ځای کې له صفر تر نه ولیکل کیږي او له دې امله دا ځای یویز بلل کیږي. دویم (ځای ارزښت) کور یا ځای لسیز بلل کیږي، چې په هغه کې، که نور ګڼونه پسې را نه شي یا بل ځای ونه لري، نو ۱ څخه تر نهه(۱ – ۹) په کې لیکل کیږي او لس، شل، ...،نوې ځایارزښت لري، نوله دې امله د ځای ارزښت له مخې دا داسې ګڼو:

یویز، لسیز، سلیز، زریز او ... کورونه لرو چې ارزښتځایونه هم ورته ویلی شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلګه: ۶۱۸ دا شپږ سوه اتلس لولو، چې همدا یې لیکنه ده.

په پورته کې د سلیز کور کې شپږ،د لسیز کور کې یو او د یویز کور کې اته دي.

مات یا کسر:

که ولرو: ۸/۳ لولو:درې پر(په) اته، یعني له اتوبرخوڅخه درې برخې یا د یوه یوون (واحد،چې ناسم دئ) څخه چې په اته برخو ټوټه شي، درې برخې واخلو. دا داسې لولو: درې پر اته،چې همدا یې لیکنه یا لیکښه هم ده.

که د چا پیسې زیاتیږي، نږوایي، چې پیسې مې دوه برابر یا یونیم برابره یا درې برابره شوې. دا چې ځوک یې ناسم وایې، د هغې ناسم ویلو یا بللو له پاره، نو موږپه ژبه کې کومه لار نه لرو او نه برابروو.

لسمیز یا عشاریه:

که ولرو: ۳.۰۸۲ نو دا داسې لولو: درې لسمیز (عشاریه) صفر، اته دوه او همدا یې لیکنه هم ده.

موږ په تورو د ګڼونو د لیکلوسره ستونځې نه شو لرلی، دا یوه پیداښتي پروسه ده اودا زموږ په ژبه کې هم لرو.

که ولرو: ۶۳۵.۸۰۴ نو دا په سلیز کورکي شپږ، په لسیزکور کې درې په یویز کور کې پنځه لري او په لسمیز کور اته په سلمیز کور کې صفر اوپه زرمیرکورکې څلورلري اوداسې یې په تورو لیکو: شپږسوه پنځه دېرش لسمیز اته، صفر، څلور. ګورو چې په کوم ځای کې په تورود لیکلو سره ستونځې نه لرو.

په سلنه مې یوه لیکنه کړې، چې ناسمه ده او سمه یې سلمه ده.

لنډ بیا د پام وړ: موږ هر ګڼ بې له کوموستونځو په تورو یا د توروسره لیکلی شو. څنګه چې یو ګڼ دئ، نو همهغسې یې لیکو.

ګران لیکونکي دې پوره پام وکړي، چې د پیداښت سره په خپلو لیکنو کې ځان د مخامخوالي سره مخامخ نه کړي. زه دلته درې ګڼونه په ګوته کوم، چې له پیداښته څنګه دي، نو ولې یې بیا بدلوو؟ موږ ل دې امله دژبې سره بوخت نه یو، چې یو څه نویوالی مو راوستی وي. ژبه هغ په خپل پسداښتي جوړښت کې نویوالي ته اړتیا نه لري او هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه چې د نویوالي اړتیا لري، هغه بیا پیداښتي د ګڼونو اړوند څه نه دي، هغه بیا چې نوي څه ګڼونو کې راځي هغه دی او باید سره بدل وي.

بیا: دریم په دوه یا درې یې‌ګانو یعني دریيم او یا درېیم، لیکل همداسي ناسم دي، لکه چې د سلم له پاره د سلن لیکل.

ستونځې لرو او دا هره ژبه، خو د هغو ستونځو سره موږ له پیداښته بلد یو او دا بیا بلدې ستونځې دي او وي به او موږ به همداسې ورسره بلد پاتې شو.

د ژبو پیدا ښت، چې غبرګې پیدا شوي:

د ژبوپیداښت:

زه ژبپوه نه یم، خوداسې په اند یم - په دې هکله مې په ن ج کې هم د پوهیدلو هلې ځلې وکړې، خو اند مې همدا پاتې شو-، چې په ژبه پوه یم او دا اند تاسو سره ګډوم:

د پیداښت څخه ټولې ژبې یو د بل سره غبرګې دي. که په انګرېزي کې until ولرو، نو د ښتو اندول یې ،، تر،، دی. که موږ وغواړو په ،، تر ،، ښه وپوهیږو اود کاروني ځای یې راته ښه څرګند شي، نو د اندول لکه until یا د الماني bis د کتنې څخه ګټه اخستلی شو.
دوی په خپلوژبوکې ډېر کار کړی او هر څه یې څو لسواره څیړلي. څنګه چې د یوه څه، وخت یا ځای پای په ګوته کوي، په همدې ډول ،، تر،، هم، چې دا یې یواځې او یواځې د کاروني ځای دی او بس. همداسې دا ،، تر،، باید د ،، له،، او همداسې د نورو ځایناستی نه شي.

یو څه چې پیلیږي، د هغه له پاره ،، له ،، راځي او یوڅه چې پای په ګوته کوي، د هغې له پاره ،، تر ،، راځي، یود بل ځای ناستی باید نه شي.

بیا یې تکرار.

دا د نړی ژبې چې منځ ته راغلي یو د بل سره غبرګې - په همغه وخت یا یوپه بل پسې - د همغو یا ورته ستونځو په هکله منځ ته راغلي، یعني د ژبو په منځ کې یو غبرګون یعني موازیت Parallelity شتون لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هره ژبه کې د هغې بلې ژبې د وی(لغات) لپاره انډول یا برابر او که غواړئ معادل وی یا لغات شتون لري او که نه نو انډول یې یا د بلې ژبې رانیسې او یا یې په خپله ژبه کې په مناسب ډول ورته دا انډول پیداکوي.

که یو وی (لغات) ورځنی نه وي یعني کورنی شوی نه وي او غواړو پښتو یې ورته پیدا کړو، نو د نورو زده او پرمخ تللو ژبو څخه په همغه موخه یا برابر دا په پښتو کوو.

لکه د بیلګې په توګه زموږ د کار مسؤولو لیکوالانو د عربي ،،مایع،، په اوبلن ژباړې یا مایع یې اوبلن بلله، چې دا ژبې سره تیری دئ اوله مسلک سره خو هیڅ بلدتیا نه شته. په هیواد کې یې واورې هم شته او په دې هم پوهیږي، چې د شیانودا ټولګی بهیږي او دوي یې د خپلې ناتوانئ سره اوبلن بولي. دا نور د اوبلن لیکنه کې روښانه دئ.

په دې لاندې څیړنه کې ځان داسې لږد ګرانولوستونکود جنجال سره مخامخ کوم، چې اړیین راته بریښي. (مخ له مخه دې راته بخښنه وي.).

که یو څه دې له بلې ژبې څخه رانیولي وی موخه ناسمه شوه، نو وی، خوي اوکه نوم وي نو هم بیا ناسم دی. د بیلګې په توګه، که موږ مو په هیواد کې لا تراوسه (پورې) شفاخانه یا بیمارستان یا د الماني Krankenhaus نه لرودی یا تراوسه نه وی نومولی، نو د دې لپاره به موږ هم په پښتو کې د ژبې په بنسټ او سم اندیز اړونده نوم لرودی یا ورکولی، دا چې دا د ناروغانو ځای دی، نو موږ به دا ناروغتون بللی وی. یا دا چې دا د شفا ځای دی، کیدی شي رغنتون مو هم بللی وی.

دا نوموني موږ له دې د باندنی ژبو څخه نه رانیسو، بلکه دا زموږ په ژبه کې همداسې دي یعنې ناروغ لرو او د ناروغ لپاره باید ځای ولرو، چې دا به ناروغتون شوی وی،. زموږ مشرانو دا په هغه وخت کې دا د روغانو ځای نومولی. دې ته دې پام وي، چې په ولس کې مو په پیداښتي یا طبیعي ډول داسې نوموني نه شته. که دا زموږ د پوهانو کار نه وي او په ولس کې منځ ته راغلی وی، نو باور وکړي، چې دا به د ناروغانو ځای یا ناروغتون او یا رغنتون بلل شوی وی، خو دا زموږ د لیک لوست خاوندانو د شفاخاني او بیمارستان په ځای نا سم لیکلی یا راوړي.

داسې څه، چې نا سم ونومول شي، نو بیایې سمه ونه ډېر زور غواړي. له دې امله باید وهڅیږو، چې هغه څه هغسي ونوموو، چې څنګه دي یعنې د نوم څخه موخه یا شی باید روښانه جوت شي یا نوره هم ښه نوم باید له خوي څخه روښانه وي.

یوه بله بیلګه: زه چې د کورنیوچاروزارت کله کله خبروکې وایم،نوزه ورته تلد،،دننیوچاروزارت،،وایماودا ځکه‌چېد کورنیوچاروزارتد کورنیوچارودندهباید په

(c) ketabton.com: The Digital Library

غاړه ولري اود ،، ننني‌وچاروو‌زارت،، د ددننيوچارو دنده په غاړه لري. زه نهپوهېږم،چېموږد کورنيوچاروو‌زارت څه بولو؟

بيا وايم: پښتانه چې څه ژبې ته را ننباسي بايد دليل يې راوړي. د کومې ژبې په پښتو کې راننوتي څه چې په پښتو کوو، نو په هغه پردۍ ژبه هم بايد پوه وو او بيا لږ تر لږه په هغه وي(لغات) موخه باندې هم له هره اړخه بايد وپوهېږو.

داسي کيدی شي، چې يو څه يا يو شی يوه ځای کې وی په يوه بل ځای کې نه وي، ځکه چې هلته به يا دا ستونځې نه وي او يا دا د شيانو څرګنديدني، نو بيا د بل ځای نوم بايد وکاروو.

کيدی شي، چې يو څه په بيلو بيلو ځايونو کې په بل نوم نومول شوي وي، چې دواړه يې سم دي او دا په ټولو ژبو کې داسې شته.

بله بيلګې

د دننيو چارو وزارت ته د کورنيو چاروو‌زارت وايو، چې ناسم دی.

بله بيلګه:

له سلو ديرش له پاره اوس زموږ ژورنالستان په ډېر ناسم ډول دېرش سلنه کاروي، چې د ژبې تخريب دی. دې ته تل دېرش سلمه ويل شوی او همداسې يې ژبنۍ او شميرپوهنيزه بڼه هم دي، ولې نو دا د نږدې شلوکالو راپه دې خوا سلنه شوي؟ اونورو هم په همدې ناسم ډول خپله کړې؟

دا په خپل اړوندځای کې روښانه شوي.

بله بيلګه يې: د ستاندار يا معيار لپاره په پښتوکې نوم نه لرو، نو موږ ورته بيا په پښتو کې نامناسب انډول ګورو، چې په رښتيا کې بل څه دی(په بل ځای کې خبرې پرې شوي.

ليکنې مې ځانګړې دي

له پيله يوه اړيينه يادونه: دا څه چې ما ليکلي، دا مې له الماني ژبې څخه رانيولي او راټول کړي، دا په دې مانا، چې زه نه دومره هوښيار يم او نه دومره پوه، خو يوه وتلې ژبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

الماني مې زده او د هغې په مټه او ليکنو مې ليکنې وداني دي. دې ژبې راته دا توان هم راکړی، چې د پښتو ناسمونونو ته مې پام را اوښتی او سمونونه يې د دې ژبې په مټه کوم.

بسې:

په دې کې خو زه هم کوم شک نه ګورم، چې ليکنې مې ځانګړې دي او په ډېرو ځايونو کې ان ترديې، ستاسو د ليکنو مخامخ دي، خو تراوسه مې دا اند دی، چې د ژبلارې سره بېلارې نه دي.

زما په ليکنو کې د هغه پوهنيز څه شننو او څېړنو پرته کوم نومونه يا نور ويونه ما نه دی جوړ کړي، هغه څه چې دي، هغه مو په ژبه کې شته. دا چې موږ په ښوونځيو کې څه لولو او نه پوهيږو، چې ترې پوهېدنه به يې څه وي، نو د دې پوښتنه هم نه کوو، چې دا به نو په پښتو څه وي او وښايي، نو هغه ښوونکی او يا بل پوه يې هم نه پوهيږي، چې څه ترې پوهېدنه لري.

موږ تراوسه- دا په خواشينی وايم- پوهنه هم خپله کړې نه ده، دا مو له نومونو سره راپور کړې، دا په داسې ترې پوهېدنه، چې فکر پرې نه کوو او يا نه شو کولی، چې د بېلګې په توګه دا کره چې لولو وايو، دا بهنو پهپښتو څهوي.

هغه څه چې ما دژبې په توان اندول نومولي، دا همداسې ده او په پښتو کې ورته بل څه نه شو ويلی. دې ته مو فکر نه دی کړی چې پښتو هم همداسې يوه ژبه ده، لکه دا نورې ژبې. په نورو ژبو کې چې څه وي، هغه زموږ په ژبه کې شته، خو ميندل يې د لومړي ځل له پاره داسې لږ ستونځې غواړي.

موږ چې کومه پوهنه راپور کړې، نو د هغې هغه خونديونه مو راپور کړې، هغې نومونه مو راپور کړي او خپل نومونه يا و يونو ترې پوهېدنه مو راته پردي يا نا بلد دي.

که د کرې په ځای غونډوسکه يا غونداری ووايې، نو هغه ناست لوستي کسان درپورې خاندي.

له همدې امله ده، چې که اوس زموږ ژبپوهان له عربي زموږ له پاره ورځني کوم نوم له پاره پښتو نوم غواړي پيدا کړي، نو هغوي دا کار بې له دې کوي، چې د هغه نوم په خوي ځان وپوهوي، په دې هکله مې ليکنه شنه، چې،، پښتو ناسم راننباسلي نومونه،، سر ليک لاندې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره به نه اوږدوم، اوس به راشم هغې خپلې موخې ته، د ښوونځي ليکنې ځنګه دي او دا زما ليکنې، چې له دې امله ځانګړې دي.

د ښوونځي له زده کړې زدکړې په بنسټ به وليکو :

په دايره کې تعريف شوي د داېرې توکي:

داېره، محيط، سطحه،قطعه،قطاع،قطر،قوس،وتر.

دا د ښوونځي نومونه دي، خو زموږ لوي او واړه نه پرې پوهيږي او موږ هم نه پرې پوهيږو، چې دا به نو څه وي، خو په هغه ځمككچپوهنيز پېژند يې پوهيږو. په مثلث نه پوهېږو، چې په پښتو څه ترې پوه شو.

دا پورته عربي نومونه كه واورو، نو نور پرې نه پوهيږو، خو دومره پوهيږو، چې دا په يوه يا يوه پوهنيزه ريښه اړه لري. له بلې خوا دا موږ ته هغه له پيله ځكه ورځني او بلد برېښي، چې ليکلوست مو په دري کړی- لږ تر لږه هغو پخوانيو- او دا نومونه راته بلد دي يا د دې نومونو سره بلد يو. دا چې په هغه وخت كې او اوس هم زدکړې او لا تراوسه هم په پوره توګه په عربي يا درې دي، نو پښتو ته يې چا فكر هم نه كاوه، ان تردې چې هېڅ چا به له ښوونكي پوښتنه هم نه وي کړي، چې ايا د بېلګې په توګه دې کرې او مثلث ته په پښتو هم نومونه شته او كه نه او همداسې يې په پښتو اندول كې ښونكو هم فكر نه دی کړی..

ما د دې په پښتو نومونه ميندلي – دا په دې ترې پوهېدنه، چې ما نه دې ټاكلي او نه يې د ټاكلو توان لرم او نه په دې هكله د شپې خوب ګورم، چې د راپاځېدو سره سم مې بيا نوم ورته پيدا کړی وي- او هغه دالماني ژبې په مرسته. د داېرې له پاره به داسې وليكم يا مې داسې ليكلي:

ګردی، چاپېريال، هواره، ټوټه، برخه، ټوټوونی، وړانګه، نيمی.

كه دا د لومړي ځل له پاره واورو، خو ورسره بلد يو، د خپلې ژبې نومونه مو دی، خو كه ووايو، چې دا په ځمككچپوهنه كې راځي، نو بيا به ورته هكپك، ځكه شو، چې هغه ورسره بلد ځمككچپوهنيز نومونه نه دي.

كه د دې هغه ځمككچپوهنيز پېژند ورکړ شي، نو بياله چا نه هېريږي، خو دا به دا اوس هم دموږ له پاره ځومره هكپك كوونكی وي.

راځئ چې يو څه له يوه بلې ريښې هم راوړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

که په یوه مرطبان کې یو ممبران نصب (که نسب) کړو او د ممبران یوه طرف ته یو د مالګې رقیق محلول واچوو او بلې لور ته یې غلیظ محلول، چې دا رقیق محلول مشبوع هم وي، نو دلته به دا د اوبو حرکت له رقیق محلول څخه د غلیظ مشبوع محلول په طرف وي.

ګورئ، چې دلته به د پښتو په کې څه وي؟

پرته له هغه تړنویونو به نور څه په کې په پښتو ونه ګورو.

یوه یادونه دې همدلته وي: که چیرې همداسې موږ دا پور شوي ویونه وکاروو، نو لرې نه ده، چې همدا به مو د ژبې نومونه وګرځي او د پښتو انډول به نور خپله د ورکېدو لار ونیسي.

راځئ چې اوس دا په پښتو ولیکو:

که چیرې په یوه بوتل یا ساده یې لوښي کې یوه پرده کېږدو او د پردې یوه لور ته د یو نرۍ ملګوبې واچو او بلې لور ته یو موږ ټینګ ملګوبې واچوو، نو د اوبو خوزښت به د نرې ملګوبې څخه د ماړه ټینګ ملګوبې په لور وي. دې باندې به ګوره هغه کلیوال پښتون هم پوه شي او زده کړه به یې هم اسانه وي، ځکه چې په لومړي پېژند کې خو باید محلول، رقیق، غلیض، مشبوع هم زده کړې و دا پوره ستونځمن نومونه دي.

زه په مشبوع هلته پوه شوم، چې په کوم ځای کې مې په لیکلو دا نوم راغئ، چې له الماني څخه مې یې بیاپه پښتو انډول ومینده.

زما لیکنو او ژباړو ځانګړنوالی:

لومړی: ما چې نږدې څلوېښت د شمېر پوهنې کتابونه په پښتو لیکلي، ما هڅه کړې، چې هیڅ یو نوم هم جوړ نه کړم او دا نومونه مې د پښتو ژبه کې میندلي او شته. دا دې ځانله د شمېرپوهنې مینه وال نه، بلکه د پښتو مینه وال هم وګوري، چې د ژبې له مخې څنګه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم: ما درې د فزيک کتابونه هم ژباړلي او هغه هم د هرڅه سرهپېښتو دي او دا هرڅه پېښتو کې شته، د کېدوني يا شوني پولې پورې.

دريم: ما شپږ او که د مخه ور سره کړو نو اوه کتابونه او څو مجلې په پښتو ليکلي، له ډلې يې يو د فلسفي کتاب ژباړه ده، چې ماته په زړه پورې برېښي او هرو مرو به د نورو ژباړو او ليکنو سره پوره ډېر توپير ولري. په دې مې دوه دمخه چې ليکلي وو، هغه مې پوره وغزول، نو له دې امله دوه غزول شوي دي.

په دې کتابونو کې د ګرامر کتاب لا تراوسه ن ج ته نه دې پورته شوي، خو د ټولو ليکنې د تاند او د دعوت درنو خپرونو کې لا د مخه خورې شوي، چې ګرانو مينوالو به لوستې وي.

د پښتو په لار کې د ګرامر ليکنې، چې د الماني ژبې په مټ مې کړې، هم ماته دپام وړ برېښي، خو هغه زه يې چې دګرانو لوستونکو څخه د لوستلو هيله کوم- سره له دې، چې دا به هم تاسو د مخه هم په پورته يادو درنو خپرونو کې لوستلې وي – چې دا بيا هم ولولي.

دا د ،، په پښتو کې ناسم ننباسل شوي ويونه،، کتاب دی: دا ليکنه ـ په ډېره بخښنه – ستاسو د ټولو په مخامخ يوه ليکنه ده، او دا ويونه، چې ما په پښتو ناسم بللي، دا نږدې زموږ ټول ليکوالان ليکي، نوله دې امله

هيله: ګرانو ژبپوهان او ژبمينوالو! زه په دې ليکنو سوچ بوچ ځانله يم. دا بدبختي او دا نامنندويه دنده لوي ځښتن يواځې زما په برخه کړې. د کتاب په سر کې مې ليکلي، چې: که چا راته دا وښووله، چې دا دې ناسم دی، نو له ما څخه دې د ډاکترۍ شهادتنامه واخستل شي، که نه د پښتو ژبې ډاکتري دې راته راکړي، چې بيا دا دومره هڅې په دې ارځې.

زما هيله له ټولو لوستونکو بيا په ځانګړې توګه ژبپوهانو څخه دا ده، چې زما ليکنې ولولي او ماته بيا له هغې وروسته په ګوتنيوني ډول خپل اند ووايي يا وليکی. که دا ساده نيسی، نوزه به داسې ترې وپوهېږم، چې يا مې ليکنې بې ارزښته دي او يا تاسو دې ليکنو ته پوهنيز ځواب نه لری او خولهپه پټوی، چې په دې حالت کې بيا دا پوهنيز اخلاق نه دي او هرومرو به پېره ياستی.

ډېره بخښنه غواړم، چې ځېره ژبه مې وکاروله، خو ځان راته په حق برېښي او يا يې تاسو راته داپهڅېټ يامخامخ وښاياس. بيه هم په بخښنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان علومو اکادمي پښتو څانګې محتورم رياست او لړ تر لږه د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي محترم رياست ته په ډېر درنښت.

موږ د ولس په زيان يا مو ولسي څه ته زيان رسول، که د هر چا له لورې وي، بابيز ګورو اونيسو، خو که زموږ ځانيز زيان په کې وي، نو بيا دزيانرسونکي سره له مريو نيسو.

هرڅوک چې ناروا کوي او دا د ولس سره نو زموږورسره په ښتکړنه نه شته. له دې امله زه غواړم، زما په تن، بدن او اند د دې کار سره لږ تر لږه په داماته په زړه پرته مسئله کې د پای ټکی کېږدم، له دې امله دا ليک:

د افغانستان د علومو اکادمي پښتو څانګې او د افغانستان د پوهنتونونو د پښتو پوهنځيو محترمو رياستونو او په ځانګړې توګه د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي محترم رياست ته په خورا درنښت غواړم خپله غوښتنه په لاندې ډول وړاندې کړم:

ما ستاسو او زياتو پوهانو له خوا ليکنو کې ناسم ويونه راټول کړي او په هکله مې ليکنې د تاند او دعوت او نورو زياتو خپرونو کې خورې شوي او همداسې مې د ،، پښتو ته ناسم رانبباسل شوي وينه،، د سرليک لاندې، چې دا ټول ناسمونونه مې هلته رايوځای کړي، خپور شوی. دا ژبه زما م هم ده او حېږم، چې ناسمونونه يې په ګوته کړم او مسئول يې سمون ته راوبولم، که داهرڅومرهستونځمن کار هم وي او يا دا چې زه د دې خپلو داسې ليکنو سره ستاسو د ليکنو له امله له تاسو سره تېری دې، چې تاسو يې هم بابېزه بايد ونه ګڼی او زما د داسې کړنو مخامخ بايد ودرېږی، ما پوهنيز محاکمه کړی.....

زه په تاسو دا دعوا کوم، چې يا مې دا ستاسو ناسمونونه، چې ما سم کړي ومنی او يا زما د ليکنو په ناسم ښودلو راته کلکه سزا راکړی. يو ځل بايد وښايو، چې څوک موږ ته په ناحق وبلو او نا حق ملامتولو نه پرېږدو.

زما جزا: شهادتنامه راڅخه واخلی او يا د پښتو ډاکتري راکړی.

د ډاکتر ماخان ميږي شينواري کتابونه يا ژباړې او ليکنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان شينواري پوهنيز کارونه، ځانګړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو ليکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپير لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

۱ – ډاکتر شينواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېرپوهنې ريښه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربي ويونو په ځای يا يې نوره هم ښه د مسلکي نومونو انډول پښتو ويونه ليکلي.(دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

۲ – په درې کتابونو کې يې فزيک هم په پښتو ليکلی، دا په دې مانا، چې پوهنيز او مسلکي ويونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو ليکوالانو د ليکنو د سمون سره سر او کار لری ، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو ليکنو کې هم. ملامتي به د نومړي وي، خو وايي، چې کړنې يې د ژبلار سره سمې او سم انديزې دي.

که ژبسمون، چې بيا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ويونه د څېړنې لاندطې نيولي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

زما زياتي ليکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زيات يې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

د ډاکتر ماخان شينواري چاپ او ناچاپ ليکنې:

Vienna (Austria) 1988:

لومړی:

H.K. Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact topological algebra : contributions to general algebra 6 ; Page 117 – 122

Vienna (Austria) 1987:

دويم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی- Interpolation und Aproximation durch Polynime in Universalen Algebren . Diss . Uni. Wien

دویم- *Interpolation and Aproximation by Polynome in universal Algebras, Dissertation at the University of Vienna/Austria*

لاندې د شمیرپوهنې پښتوتوكتابونه په المان كې د ،، افغانستان كلتوري ودې ټولنه،،له خوا چاپ شوي دي

Bonn (Germany) 2000:

دریم: د شمیرپوهنې ستر كتاب : د شمیرپوهنې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونكو او زده كوونكو لپاره (دا كتاب په ۹۰۰ مخونو كې چاپ او دا نوې لیكنه به یې څنو ځایونو غزېدلې او څنې ځایونه ترې لرې شوي دي)

Bonn (Germany) 2003:

څلورم: څمككچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو كې شمیرنه، د ګټې – او كټې د كټې شمیرنه ، د اختمالوالي شمېرنه كتاب د ښوونځي ټولې اړتیاوې پوره كوي

Bonn (Germany) 2003:

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton:com ته پورته شوی)

Bonn (Germany) 2003:

شپږم: د شمیرپوهنې انګرېزي – پښتو ډكشنري.(ketabton:com ته پورته شوی)

Bonn (Germany) 2003:

اووم: د شمیرپوهنې الماني - پښتو- او پښتو الماني ډكشنري (ketabton:com ته پورته شوی)

Mathematical dictionary German/ Pashto and Pashto/German

Bonn (Germany) 2003:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: دفرنخیال برابرون (دا کتاب په دې ځانګه کې یو پیل   دی، ساده لیکل شوی)
(ketabton:com ته پورته شوی)

Differential equation Translation; An Introduction

Bonn (Germany): 2003

نهم: د شمیر پوهنې فرمولونو ټولګه

Mathematical Formulas

:Bonn (Germany) 2003

لسم: شمیرپوهنه له عربي په پښتو

:Bonn (Germany) 1997

یوولسم: د افغانستان په هکله سپیني خبرې: په   المان کې

،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خو

یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواريد ،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سیاسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې لیکنې:

:   *Prof. Brinkmann. (From Brinkmann.du.de)*

لاندې د برینکمن لیکنې چې له پرینکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د ښوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازمویښنې له پاره ګټور دي.

دولسم -   شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره   لومړی ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

دیارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره   دویم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

څوارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره   دریم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم - د احتمالوالي شميرنه د ښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

شپاړسم – احصايه يا ستاتيستيک دښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چي د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم – انالیزی ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

اتلسم – انالیزې ۲(ketabton:com ته پورته شوی)

نولسم – کرښيز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

شلم - د شميرپوهنې بنسټونه (ketabton:com ته پورته شوی)

يوېشتم - د فرمولونو ټولګه(ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ويشتم – فنکشنل انالیز(ketabton:com ته پورته شوی)

درويشتم – وکتور شميرنه (ketabton:com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

۱۳څلرويشتم – له www/grundstudium.info/linearealgebra. څخه:کرښيز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

پنځويشتم – Georg Gutenbrunner ګڼونپوهنه يا د اعدادو تيوري(ketabton:com ته پورته شوی)

Bonn (Germany):

شپږويشتم - د شميرپوهنې ستر کتاب دويم چاپ لومړۍبرخه: د پوره تغيراتو سره : دا کتاب د شميرپوهنې برخې برسيره د انجنري، فزيک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتيا سره زياتونه او کونه راغلي (ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوه ويشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton:com ته پورته شوی)

اته ويشتم - څمککچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

نه ويشتم – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

دېرشم - ډېرۍ پوهنه یا سټ تیوري (ketabton:com ته پورته شوی)

یودېرشم – د شمیرپوهنې سم اند (منطق ریاضي) (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک(ketabton:com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمیر پوهنې ګډې وډې لیکنې

څلوردېرشم- داهم ژباړه ده، خو لیکونکی یې متآسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتیګرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیونې یا حلونه یې(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمیرپوهنې انګریزي پښتو او عربي + درې ډکشنري

شپږدېرشم – د شمیرپوهنې پښتو انګرېزي ډکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

اوه دېرشم – د شمیرپوهنې پښتو ډکشنري د شمیرپوهنیزو وییونو په پښتو روښانه ونه(ketabton:com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زړه له کومې(دا هغه لیکنې دي، چې ځنې یې په نړیول جالونو کې خپرې شوي دي.)

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپینې خبرې، چې وبه غزیږي.

نوري لیکنې، چې په ژباړه یې پیل شوی، خو لا پوره نه دي

څلوېښتم– د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپریږي: د ګروپونو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

- د ښوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه

له پنځم ټولګي څخه تر اووم ټولګي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دویم مسلک فزیک دی، دا لیکنې ژباړم. دا هم د دې لیکوال یوه ډېره ښه لیکنه ده، چې -د شمیرپوهنې په څیر-

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیونې سره په کې راغلي او ماته زیات ګټور برېښي) او دالاندې د برینکن څخه راژباړلي

يوځلوېشتم - فزيک لومړۍبرخه (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ځلوېښتم – فزيک دويمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton:com ته پورته شوی)

درېځلوېښتم – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شميرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د دښوونځي کتابونو د هر کتاب يوې برخې ناسمونونو ته ګوته نيول شوې او ناسمونونه بيا سم شوي هم دي.(ketabton:com ته پورته شوی)

څلورځلوېښتم – د فزيک کوچنۍ ويونو دکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه ځلوېشتم – پرېپوزېشن يا اړيکويونه.(ketabton:com ته پورته شوی)

شپږځلوېشتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتي ويونه، چې سم شوي دي)

اوه ځلوېښتم – پښتو ژبلار يا ګرامر ۲۰۲۰

اته ځلوېشتم – ژبسنوم (که غواړۍ دويم غزېدلې ليکنه) : له پخوانۍ ليکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰.

تازه ليکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دې پورته شوي او دا د ځانله ليکنو په توګه له درې کاله را په ديخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خوريږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتي ويونه څېړل شوي ناسمونونو ته ګوته نيول شوي او په دلايلو روښانه شوي، چې ژبمينوالو لهپارهيې لوسته او ګوتنيونه اړيينه ده.

نهه ځلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰

پنځوسم – ژبې مري او نورې ليکنې ۲۰۲۰

دا د کتابونو نوملړ سره تېر او بېر راغلی، بخښنهدې وي.

دا کتر شينوارى ليکني چېرته ميندلکيږي؟:

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما نړدي له ۳۹ نه دېر کتابونه په کتابتون ټکی کوم Ketabton.com زما د غزیز او ان د ښوونځي له وخت ملګري، خو له ما پوره ځوان ستانه میر زهیر شینواري ځوي زما د ګران ځوان وراره ګل شمشاد زهیر شینواري له خوا خواره شوي او هیله ده، چې دا نور به هم زر تزره راته خواره کړي، چې ډېره مننه ترې کوم.

د ډاکتر شینواري د پوهنیزو هلو ځلو له امله ستاینلیکونه:

۱ – د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ – د افغانستان کلتوري ټولمه کولن میشنیش

اړیینه یادونه: د ښوونځي نهم ټولګي شمیرپوهنې کتاب کې مې نوم لیکل شوی، خو ما په کې څه نه دي لیکلي.

د دولسم ټولګي له پاره یې پښتو او دري کتابونه لیکلي وو، چې هغه بیا په بل نامه چاپ شو او پوره ناسمونونه یې درلودل، پرته له هغو پوښتنو یا نور جملو اوبیونو یا حلونو څخه، چې هغه همغه د ډاکتر شینواري د لیکنې په کې پاتي وو او د ده نوم هم په کې نه وو. د پوهنې وزارت او تر جمهورریس پورې یې لیکنې ولیږلې، خو د نصاب استادانو په غوښتنه یې د نورو کارونو څخه ډډه وکړه، وایي، چې څه مې بې له دې هم نه شو کولی

.

د ډاکتر ماخان میرې شینواري ژوند ته یوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل یې نوم ،،میرې،، وو، چې د رحمابابا لیسه کې نوملیکلو وروسته ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم : شینواری

د پلار نوم: اروابناد نورالرحمان

د مور نوم: اروابناده پستو

د نیکه نوم: اروابناد حسن خان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نیا نوم: اروا ښاده صبربي بي

دزيږېدو کال: ډاکتر ماخان شينواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپتمبر په ۱۵ نېټه زيږېدلی دئ (دا خو هغه رسمي ز ک دی. سمه نيټه يې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کې بايد وي، خو تره مې وايي ۱۳۲۰ ه ک دئ)

د زيږېدو ځای: ننگرهار د شينوارو د هسکې مېنې ولسولي په مورگې کلي کې زيږېدلی.د مورگی غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکريم تر پنجکتاب، خلاصه، مونيه، گلستان پورې، چې دا مو بيا په ښوونځي هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کليوالي ښونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورگی لومړني ښونځي، چې دی يې هم د لومړنيو زوکوونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بيا له دريم تر ۱۲ ټولگې پورې له
۱۹۵۴ تر ۱۹۶۵ پورې.

دی د رحمان بابا ليسه کې له دريم تر ۱۲ ټولگي پورې د خپل ټولگې اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپتمبر مياشت د ښوونځي برس له لارې اتريش ويانا ته تگ.

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې ويانا اړوند مودلينگ کې د الماني يا ښه
يې اتريشي ژبې او د ديارلسم ټولگي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وينا پوهنتون کې نومليکنه، چې د پوره زياتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکترئ په اخستلو بريالی شو(دا نو پوره ستونځې دي).

له۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنيو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ مارچ څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوريت سفارت کې د سفير دندې د شارژد افير(صفر نه وو) تر نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سياسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پيداښتي پوهنو څانگه کې دنده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ زک دسمبر پورې د رياضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شينواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۱۹۹۷ څخه همدا د کتابونو ليکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

ماخان ميرې په ۱۹۷۲ کې له لرې د ميرمن ښاپيرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتريش ويانا ته ورغلی.

ده د ميرمن ښاپيرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي ښښتن په اتريش ويانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچيان وبخښل، چې څانګه او اباسين نوميږي. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره هم وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسين ملي اقتصاد او ټولنيزه سايکولوژي لوستلې.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library